

T.C.
TARIM VE ORMAN BAKANLIğI
Tarım Reformu Genel M¼d¼rl¼đ¼

**KIRSAL KALKINMA DESTEKLERİ
KAPSAMINDA TARIMA DAYALI
EKONOMİK YATIRIMLARIN
DESTEKLENMESİ
2021-2022 BAŞVURU DÖNEMİ**
Tebliğ No: 2020/24

**(I)
UYGULAMA ESASLARI**

Bakanlık bu Program için tahsis edilen b¼t¼cenin tamamını kullandırmama, 2020/24 No.lu Tebliğ kapsamında belirtilen her bir yatırım alanına uygun g¼rd¼đ¼ tutarda destek sağlama ya da hiç destek sağlamama ve bu Uygulama Rehberinde değişiklik yapma hakkını saklı tutar.

İÇİNDEKİLER TABLOSU

GİRİŞ	6
BİRİNCİ BÖLÜM.....	7
1. AMAÇ, KAPSAM, DAYANAK VE TANIMLAR.....	7
1.1. AMAÇ	7
1.2. KAPSAM.....	7
1.3. DAYANAK	7
1.4. TANIMLAR	7
İKİNCİ BÖLÜM.....	11
2. UYGULAMA BİRİMLERİ, GÖREV VE SORUMLULUKLARI İLE BAŞVURU SAHİBİ VE YATIRIMCILAR	11
2.1. GENEL MÜDÜRLÜK.....	11
2.2. İL MÜDÜRLÜĞÜ	11
2.3. İL PROJE DEĞERLENDİRME KOMİSYONU VE İL PROJE YÜRÜTME BİRİMİ	11
2.3.1. İl Proje Değerlendirme Komisyonu	11
2.3.2. İl Proje Yürütme Birimi	12
2.4. BAŞVURU/PROJE SAHİBİ VE YATIRIMCILAR	12
3. YATIRIM KONULARI, YATIRIM YERİ VE YATIRIM SÜRESİ.....	12
3.1. YATIRIM KONULARI	12
3.1.1. Tarımsal Ürünlerin İşlenmesi, Kurutulması, Dondurulması, Paketlenmesi ve Depolanmasına Yönelik Yatırım Konusunda, Yeni Tesis, Kısmen Yapılmış Yatırımların Tamamlanması, Faal Olan Mevcut Tesislerin Kapasite Artırımı ile Teknoloji Yenileme ve/veya Modernizasyonu Niteliğindeki Başvurular.....	13
3.1.2. Tarımsal Üretime Yönelik Sabit Yatırımlar.....	18
3.1.2.1. Tarımsal Üretime Yönelik Sabit Yatırımlara İlişkin Özel Hususlar.....	27
3.1.3. Yenilenebilir Enerji Kaynakları Kullanımına İlişkin Yatırımlar	28
3.1.4. Su Ürünleri Yetiştiriciliğine Yönelik Yatırımlar	29
3.1.5. Hayvansal ve Bitkisel Orijinli Gübre İşlenmesi, Paketlenmesi ve Depolanması ...	31
3.2. Yatırım Konularına İlişkin Genel Hususlar.....	32
3.3. UYGULAMA İLLERİ	34
3.4. YATIRIM SÜRESİ	34
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	35
4. BAŞVURU SAHİPLERİNDE ARANACAK ÖZELLİKLER	35
4.1. BAŞVURU SAHİPLERİNDE ARANACAK ÖZELLİKLER	35
4.2. UYGUN OLMAYAN BAŞVURU SAHİPLERİ.....	35
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	36
5. HİBEYE ESAS PROJE TOPLAM TUTARLARI VE DESTEKLEME ORANI.....	36

5.1. YATIRIM TUTARI VE DESTEKLEME ORANI	36
ALTINCI BÖLÜM	37
6. PROJE GİDERLERİ	37
6.1. HİBE DESTEĞİ KAPSAMINDAKİ PROJE GİDER ESASLARI	37
6.2. HİBE DESTEĞİ VERİLEN PROJE GİDER KALEMLERİ	37
6.3. İNŞAAT İŞLERİ ALIM GİDERLERİ.....	38
6.4. MAKİNE, EKİPMAN VE MALZEME ALIM GİDERLERİ.....	40
6.5. PROJE KAYNAKLARINDAN KARŞILANAMAYACAK GİDERLER.....	41
6.6. AYNİ KATKILAR.....	41
YEDİNCİ BÖLÜM.....	42
7. PROJE BAŞVURULARI	42
7.1. BAŞVURU ZAMANI	42
7.2. BAŞVURACAKLARA SAĞLANACAK TEKNİK DESTEK	42
7.3. BAŞVURULACAK ADRES	42
7.4. BAŞVURU ŞEKLİ.....	42
7.5. PROJE BAŞVURU DOSYALARI	43
7.6. TESLİM ALINAN BAŞVURULARA NUMARA VERİLMESİ	44
SEKİZİNCİ BÖLÜM.....	45
8. PROJE BAŞVURULARIN İL DÜZEYİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	45
8.1. İL PROJE DEĞERLENDİRME KOMİSYONU	45
8.2. YATIRIM BAŞVURULARININ İDARİ UYGUNLUK AÇISINDAN İNCELENMESİ 45	
8.3. BAŞVURU SAHİPLERİNİN VE PROJELERİN UYGUNLUĞUNUN İNCELENMESİ 46	
8.4. BAŞVURULARIN ÖN DEĞERLENDİRME KRİTERLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	46
8.6. BAŞVURULARIN GENEL DEĞERLENDİRME KRİTERLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	47
8.7. MERKEZ DEĞERLENDİRME RAPORU.....	47
8.8. HİBE BAŞVURUSUNUN REDDEDİLME NEDENLERİ.....	47
DOKUZUNCU BÖLÜM	49
9. NİHAİ DEĞERLENDİRME KARARI VE HİBE SÖZLEŞMESİ.....	49
9.1. NİHAİ DEĞERLENDİRME KARARI.....	49
9.2. DEĞERLENDİRME SONUÇLARININ AÇIKLANMASI	50
9.3. HİBE SÖZLEŞMESİ.....	50
9.4. HİBE SÖZLEŞMELERİNDE TEMİNAT ALINMASI.....	51

9.5. HİBE SÖZLEŞMESİ AKDİ.....	52
9.6. HİBENİN NİHAİ TUTARI.....	52
9.7. YÜKÜMLÜLÜKLERİN YERİNE GETİRİLMEMESİ.....	52
9.8. HİBE SÖZLEŞMESİNİN FESHİ	52
9.9. HİBE SÖZLEŞMESİNDE YAPILACAK DEĞİŞİKLİKLER	53
9.10. HİBE SÖZLEŞMESİNİN TASFİYESİ.....	54
ONUNCU BÖLÜM	54
10. UYGULAMALAR, SATIN ALMALAR VE ÖDEMELER.....	54
10.1. PROJE UYGULAMALARININ İZLENMESİ.....	54
10.2. PROJE UYGULAMA AŞAMALARI	55
10.2.1. Proje uygulama durumuna ilişkin rapor düzenlenmesi.....	55
10.2.1.1. Başlangıç raporu	55
10.2.1.2. İlerleme raporları.....	55
10.2.1.3. Nihai rapor	55
10.3. SATIN ALMA VE UYGULAMA SÖZLEŞMELERİ	56
10.4. PROJE HARCAMALARININ KONTROLÜ.....	56
10.5. ÖDEME ÖNCESİ YERİNDE KONTROLLER	56
10.6. ÖDEMELER	58
10.6.1 Ödeme Usulleri	61
10.7. PROJE HESAPLARI	62
10.8. BÜTÇE İÇİ DEĞİŞİKLİKLER.....	62
10.9. UYGULAMA SORUMLULUĞU	63
10.10. PROJE İLE SAĞLANAN TESİSİN MÜLKİYETİ	63
ON BİRİNCİ BÖLÜM.....	64
11. DENETİM VE YAPTIRIMLAR	64
11.1. DENETİM	64
11.2. YAPTIRIMLAR	64
ON İKİNCİ BÖLÜM	65
12. ÇEŞİTLİ VE SON HÜKÜMLER	65
12.1. İTİRAZLAR	65
12.2. TÜZEL KİŞİLERDE SERMAYE PAY ORANI VE İSİM DEĞİŞİKLİĞİ	65
12.3. DİĞER DESTEKLERDEN YARARLANMA	65
12.4. PROGRAMIN UYGULANMASINA İLİŞKİN YAYINLAR	65
ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	66
13. EKLERE AİT LİSTE	66

13.1. HİBE BAŞVURU FORMUNUN EKLERİNE AİT LİSTE.....	66
13.1.1. Yatırım Projesi ve Başvuru Sahibi ile İlgili Bilgi ve Belgeler.....	66
13.1.2. Proje Bütçe Tabloları	66
13.1.3. Yatırım İşletme Planı Dosyası	66
13.1.4. Hibe Sözleşmesi.....	66
13.1.5. Satın Alma Rehberi.....	66
13.1.6. Destekleyici Belgeler	66
13.2. HİBE SÖZLEŞMESİ AŞAMASINDA SUNULMASI GEREKEN EK BELGELER	66

Not: İçindekiler menüsünde CTRL tuşuna basılı tutarak listeden gitmek istediğiniz konuya tıklamanız gerekmektedir. CTRL Tuşu kullanmadan listede gezinmek istemeniz halinde Dosya>Seçenekler>Gelişmiş sekmesinden “Köprü izlemek için CTRL+Tıklama kullan” seçeneği kapalı olmalıdır.

GİRİŞ

Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından, Ulusal Tarım Stratejisi Kırsal Kalkınma Planı çerçevesinde; doğal kaynaklar ve çevrenin korunmasını dikkate alarak, kırsal alanda gelir düzeyinin yükseltilmesi, tarımsal üretim ve tarıma dayalı sanayi entegrasyonunun sağlanması için küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi, tarımsal pazarlama altyapısının geliştirilmesi, gıda güvenilirliğinin güçlendirilmesi, kırsal alanda alternatif gelir kaynaklarının oluşturulması, kırsal ekonomik altyapının güçlendirilmesi, tarımsal faaliyetler için geliştirilen yeni teknolojilerin üreticiler tarafından kullanımının yaygınlaştırılması, yürütülmekte olan kırsal kalkınma çalışmalarının etkinliklerinin artırılması ve kırsal toplumda belirli bir yerel kalkınma kapasitesinin oluşturulmasına katkı sağlanması amacıyla Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı uygulamaya konulmuştur.

Bakanlığımızca, üç dönem olarak 2006-2020 yılları arasında uygulanan Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı kapsamında, tabandan tavana doğru yaklaşımla katılımcılığı sağlayan, yerel kapasiteyi ve örgütlenmeyi geliştiren, istihdam yaratma potansiyeli olan, üretici gelirlerini artıran ve çeşitlendiren, tarıma dayalı küçük ve orta ölçekli sanayinin gelişmesini ve yaygınlaşmasını esas alan projeler ile üretime yönelik makine-ekipman alımı projeleri desteklenmiştir.

Programın 2021-2025 yılları arasında devam etmesine yönelik olarak, 27/7/2020 tarihli ve 2800 sayılı Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Tarıma Dayalı Ekonomik Yatırımlar ve Kırsal Ekonomik Altyapı Yatırımlarının Desteklenmesine İlişkin Cumhurbaşkanı Kararı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 2800 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı kapsamında 81 ilde ekonomik yatırımlar ve kırsal ekonomik altyapı yatırımlarına yönelik proje konularının desteklenmesi öngörülmüştür.

Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Tarıma Dayalı Ekonomik Yatırımlar ve Kırsal Ekonomik Altyapı Yatırımlarının Desteklenmesine ilişkin 27/7/2020 tarihli ve 2800 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı kapsamında yürütülecek olan Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Tarıma Dayalı Ekonomik Yatırımların Desteklenmesi Hakkında Tebliğ (Tebliğ No: 2020/24) gereğince; 81 ilde kırsal alanda ekonomik ve sosyal gelişmeyi sağlamak için gerçek ve tüzel kişilerin ekonomik yatırımlarına yönelik olarak bu rehberde belirtilen usul ve esaslar doğrultusunda hazırlayacakları hibe başvurularının il ve Bakanlık düzeyinde değerlendirilmesi sonucunda uygun bulunanlar bütçe imkanları dahilinde programa alınacak ve hibeye esas proje tutarlarının %50'si hibe desteği olarak program bütçesinden karşılanacaktır.

Bu uygulama rehberi, 2020/24 No.lu Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Tarıma Dayalı Ekonomik Yatırımların Desteklenmesi Hakkında Tebliğ gereğince uygulamanın yapılacağı 81 ilde, ekonomik yatırım konularında hibe başvurusunda bulunmak isteyen gerçek ve tüzel kişilerin proje hazırlamalarını kolaylaştırmak ve başvurularına yol göstermek amacıyla hazırlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. AMAÇ, KAPSAM, DAYANAK VE TANIMLAR

1.1. AMAÇ

2020/24 No.lu Tebliğin amacı; doğal kaynaklar ve çevrenin korunmasını dikkate alarak, kırsal alanda gelir düzeyinin yükseltilmesi, tarımsal üretim ve tarıma dayalı sanayi entegrasyonunun sağlanması için küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi, tarımsal pazarlama altyapısının geliştirilmesi, geriye dönük izlenebilirliğin sağlanması, gıda güvenilirliğinin güçlendirilmesi, kırsal alanda alternatif gelir kaynaklarının oluşturulması, tarımsal faaliyetler için geliştirilen yeni teknolojilerin üreticiler tarafından kullanımının yaygınlaştırılması, yürütülmekte olan kırsal kalkınma çalışmalarının etkinliklerinin artırılması, kırsal toplumda yerel kalkınma kapasitesinin oluşturulmasına katkı sağlamak için yeni teknoloji içeren yatırımların desteklenmesine ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

1.2. KAPSAM

2020/24 No.lu Tebliğ, 1/1/2021-31/12/2025 tarihleri arasında, kırsal alanda ekonomik ve sosyal gelişmeyi sağlamak, tarım ve tarım dışı istihdamı geliştirmek, gelirleri artırmak ve farklılaştırmak için, kadınlar ve genç girişimciler öncelikli olmak üzere gerçek ve tüzel kişilerin ekonomik faaliyetlere yönelik yatırımları için yapılacak hibe ödemelerine ilişkin hususları kapsar.

1.3. DAYANAK

Bu rehber; 18/4/2006 tarihli ve 5488 sayılı Tarım Kanununun 19 uncu maddesi ile 27/7/2020 tarihli ve 2800 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile yürürlüğe konulan Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Tarıma Dayalı Ekonomik Yatırımlar ve Kırsal Ekonomik Altyapı Yatırımlarının Desteklenmesine İlişkin Karar hükümlerine dayanılarak hazırlanan ve 21/11/2020 tarihli ve 31311 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 2020/24 No.lu Tebliğin 50 nci maddesi gereğince (Programın genel uygulama usul ve esaslarına açıklık getirmek, destek sağlamak amacıyla Genel Müdürlük tarafından çıkarılan uygulama rehberi, satın alma rehberi ve genelgeler “www.tarimorman.gov.tr” internet adresinde, bilgilendirme ve açıklamalar ise başvuru sayfasında yayımlanır.) hazırlanmıştır.

Bu rehber, 2020/24 No.lu Tebliğde belirtilen genel uygulama usul esaslarını belirler. 2020/24 No.lu Tebliğde ve bu rehberde yer almayan hususlarda ulusal mevzuat hükümleri ile Genel Müdürlüğün görüş ve talimatları geçerlidir.

1.4. TANIMLAR

Bu rehberde geçen;

- a) Alternatif enerji: Jeotermal, biyogaz, güneş ve rüzgâr enerjisini,
- b) Avan proje: Başvuru konusu olan tesise ait vaziyet planı ile tesisin ihtiyaçlarına göre elde edilen verilere dayanılarak hazırlanan plan ve kesitlerin yer aldığı projeyi,
- c) Aynı katkı: Başvurusu yapılan yatırımın tamamının gerçekleştirilmesi için hibeye esas tutar dışında tamamı yatırımcı tarafından karşılanan/karşılanacak miktarı,
- ç) Bakanlık: Tarım ve Orman Bakanlığını,
- d) Çiftçi Kayıt Sistemi: Bakanlık tarafından oluşturulan, çiftçilerin kayıt altına alındığı tarımsal veri tabanını,

- e) Elektronik ağ: “www.tarimorman.gov.tr” internet adresini,
- f) Genç girişimci: Başvuru tarihi itibariyle, yaş olarak 19’undan gün almış, 41’inden gün almamış gerçek kişi,gi,
- g) Genel Müdürlük: Tarım Reformu Genel Mdrlgn,
- ğ) Gerçek kişi başvurusu ve yatırımı: Belirlenmiş nitelikleri taşıyan birey tarafından yapılacak başvuru ve gerçekleştirilecek yatırımı,
- h) Güncel Uygulama Rehberi: 2020/24 No.lu Tebliğ kapsamındaki faaliyetlerin yürütülmesinde; uygulama esas ve usullere ilişkin detayları belirlemek amacıyla, başvuru sahibi, yatırımcı, tedarikçi ve programın yürütülmesinden sorumlu Bakanlık merkez ve taşra personelinin kullanımı için Genel Müdürlük tarafından her yıl hazırlanacak olan güncel rehberi,
- ı) Hibe sözleşmesi: Proje sahipleri ile il mdrlg arasında imzalanan ve hibeden yararlanma esasları ile tarafların yetki ve sorumluluklarını düzenleyen sözleşmeyi,
- i) Hibeye esas proje tutarı: 2020/24 No.lu Tebliğde belirtilen kriterleri sağlayan hibe desteği verilecek uygun maliyetler toplamını,
- j) İl mdrlg: Bakanlık il müdürlüklerini,
- k) İl proje değerlendirme komisyonu: Vali yardımcısı başkanlığında; Bakanlık il müdürü ve il müdür yardımcısı, yatırım izleme koordinasyon başkanı/başkan yardımcısı veya il özel idaresi genel sekreteri/sekreter yardımcısı, evre, şehircilik ve iklim değerikliği il müdürü/il müdür yardımcısı, ziraat odası başkanı/başkan vekili, ticaret il müdürü, sanayi ve teknoloji il müdürü/il müdür yardımcısı ile ihtiyaç duyulması halinde proje konusuna göre belirlenen diğer ilgili niversite, sivil toplum kuruluşu ve kamu kurumu temsilcilerinden en az beş kişiden oluşturulan ve bu Tebliğ kapsamında ilinde yapılan proje başvurularını değerlendiren komisyonu,
- l) İl proje yürütme birimi: İl düzeyinde programın tanıtımından, projelerin uygulamasından, ödeme icmal veya listelerinin hazırlanmasından, onaylanmasından ve tamamlanan projelerin izlenmesinden sorumlu olan, yapılacak iş ve işlemleri il mdrlg adına yürüten, ilgili şube müdürü ve proje kontrol görevlileri ile gerektiğinde il mdrlg ve diğer kamu kurumu personelinin valilik oluruyla görevlendirilmesi ile oluşturulan en az üç kişilik birimi,
- m) İlerleme raporu: Yatırımcı tarafından hazırlanarak dört ayda bir il mdrlgne teslim edilen iş gerçekleşme raporunu,
- n) Kanatlı hayvan karkası: Tekniğine uygun kesilmiş, kanı akıtılmış, tüyleri yolunmuş, böbreği hariç i organları çıkartılmış, yıkama ve soğutma işlemi görmüş, suyu sızdırılmış kanatlı hayvanın bütün halindeki gövdesini,
- o) Kapasite artırımına yönelik yatırım: Faal olan, çalışma ve işletme kayıt/onay belgesi başvuru sahibi adına olmak üzere yasal izinleri alınmış ve belli bir tarımsal ürünün işlenmesi, kurutulması, dondurulması, paketlenmesi ve depolanmasına yönelik olarak yapılmış tesisler ile tarımsal üretime yönelik sabit yatırımlar için yeni teknolojiler içeren makine ekipman alımları ve en fazla %60’a kadar inşaat giderini kapsayan yatırımı,
- ) Karkas: Kasaplık hayvanın kanın akıtıldıktan, yzldkten, i organları boşaltılıp baş ve ayaklarından ayrıldıktan sonra elde edilen gövdesini,
- p) Kesimhane: Etleri insan tüketimine uygun olan hayvanların kesim ve yüzüm işlemlerinin yapıldığı, i organlarının çıkartıldığı, karkas ve sakatatların soğutulduğu ve/veya dondurulduğu işletmeyi,
- r) Kırsal alan: 31/12/2012 tarihli TK verilerine dayanılarak nüfusu 20.000’den az olan tüm illerdeki yerleşim yerlerini,
- s) Kırsal mahalle: Köy veya belde belediyesi iken mahalleye dönüşen ve büyükşehir belediyesi sınırları içinde bulunup sosyo-ekonomik durumu, şehir merkezine uzaklığı, belediye hizmetlerine erişebilirliği, mevcut yapılaşma durumu ve benzeri hususlar dikkate alınarak ilgili ilçe belediye meclisinin kararı ve teklifi üzerine büyükşehir belediye meclisinin en geç doksan gün içinde alacağı karar ile kırsal yerleşim özelliği taşıdığı tespit edilen mahalleyi,

ş) Kısmen yapılmış yatırımların tamamlanmasına yönelik yatırım: Belli bir tarımsal ürünün işlenmesi, kurutulması, dondurulması, paketlenmesi ve depolanması ile tarımsal üretime yönelik inşaatı yarım kalmış tesislerin inşaatının tamamlanması ve gerekli makine ekipmanının alımını ya da inşaatı tamamlanmış ancak üretime geçmemiş tesislerin makine ekipman alımlarını içeren projeyi,

t) Küçük ölçekli işletme: 50 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 25 milyon TL'yi aşmayan işletmeyi,

u) Mali bilanço: Bir işletmenin belirli bir tarihte sahip olduğu varlıklar ile bu varlıkların sağlandığı kaynakları gösteren mali tabloyu,

ü) Merkez proje değerlendirme komisyonu: İl proje değerlendirme komisyonu tarafından yapılan inceleme ve değerlendirmeler sonucunda uygun görülen öncelikle proje başvurularına ait değerlendirme raporlarını, ihtiyaç olması halinde uygun görülen proje başvurularını, 2020/24 No.lu Tebliğde yer alan esaslar doğrultusunda değerlendiren ve Genel Müdürlükçe aralarında ilgili Genel Müdür Yardımcısı ve Daire Başkanının bulunduğu en az beş kişiden oluşturulan komisyonu,

v) Monoblok yapıdaki makine ve ekipman: Tek parçadan oluşan, tek bir gövde biçiminde olan makineyi,

y) Mücbir sebep: Taraflardan birinin sözleşme yükümlülüklerini yerine getirmesine engel teşkil edebilecek nitelikte olan deprem, yangın, sel gibi doğal afetler, kanuni grev, genel salgın hastalık, savaş, ayaklanma, kısmi veya genel seferberlik ilanı gibi kişilerin önceden öngörebilmelerine olanak bulunmayan ve bu nedenle önüne geçilmesi mümkün olmayan, dış etkiler sonucu meydana gelen, kamu kurum ve kuruluşları tarafından belgelendirilebilen istisnai bir durum veya olayı,

z) Nihai rapor: Yatırımcı tarafından yatırıma ait fiili uygulamaların tamamlanmasını takiben son ödeme talebi evrakı ile birlikte hazırlanıp il müdürlüğüne teslim edilen ve il müdürlüğünce uygun kabul edilen raporu,

aa) Orta ölçekli işletme: 250 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 125 milyon TL'yi aşmayan işletmeyi,

bb) Ödeme icmal tablosu: Yalnız bir yatırıma ait olan o dönemin inşaat ödemeleri ile makine, ekipman ve malzeme ödemelerini kapsayan tabloyu,

cc) Örtü altı kayıt sistemi belgesi: Üreticilerin örtü altı sistemine kayıtlı olduklarına dair işletmelerinin bulunduğu il ya da ilçe müdürlüklerinden güncel uygulama rehberinin yayınlandığı tarihten sonra alacakları belgeyi,

çç) Örtü altı tarım: İklim ve diğer dış etkilerin olumsuzluklarının kaldırılması veya azaltılması için cam, naylon veya benzeri malzeme kullanılarak oluşturulan alçak ve yüksek sistemler altında ileri tarım teknikleri kullanılarak en az 3 dekarda yapılan sebze, meyve ve süs bitkileri yetiştiriciliğini,

dd) Program: Kırsal kalkınma yatırımlarının desteklenmesi programını,

ee) Proje: Hibe desteğinden yararlanabilmek için belirlenmiş nitelikleri sağlayan gerçek ve tüzel kişilerin başvuru konusu olan tesise ait gerçekleştirecekleri vaziyet planı ile tesisin ihtiyaçlarına göre elde edilen verilere dayanılarak hazırlanan ve yapı aplikasyon projesi/mimari proje, peyzaj projesi, statik proje, mekanik tesisat projesi, makine yerleşim planı ve elektrik tesisat projeleri ile maliyet hesapları dahil her türlü ayrıntıyı içeren ve ilgili meslek odalarına kayıtlı teknik elemanlarca onaylanmış projeyi,

ff) Proje kontrol görevlisi: Bakanlık tarafından proje kapsamında resmi kontrol yetkisi verilen personeli,

gg) Proje toplam tutarı: Program kapsamında hibeye esas proje tutarı ile tamamı yatırımcı tarafından gerçekleştirilen aynı katkı tutarlarının toplamını,

ğğ) Referans fiyat: Uygulama yılı itibarıyla Tarım Kredi Kooperatifi satış birim fiyatları, Pankobirlik (Pancar Ekicileri Kooperatifleri Birliği) satış fiyatları ve bu listelerde yer almayan konularda Referans Fiyat Komisyonu tarafından belirlenen fiyatı,

hh) Referans fiyat farkı: Başvuruda yer alan hibeyle esas mal alım tutarını oluşturan her bir kalemin, o kalem için tespit edilen referans fiyatlardan yüksek olan kısımlarının toplamını,

ıı) Referans fiyat komisyonu: İl müdürü ve/veya il müdür yardımcısı başkanlığında il proje yürütme birimi personeli içinden en az üç kişiden oluşturulan komisyonu,

ii) Tarımsal Üretim Kayıt Sistemi: Yasal durumu ne olursa olsun, arazinin büyüklüğüne bakılmaksızın kendi adına bitkisel üretim ve/veya hayvancılık faaliyeti ve/veya su ürünleri üretimi yapan tek yönetim altındaki tarımsal üretime konu ekonomik birimlerin adres, kimlik bilgileri, tarımsal faaliyet bilgileriyle tarım alet makina ve ekipmanlarını belirlemeye yarayacak bilgilerin yer aldığı veri tabanını,

jj) Tarımsal üretime yönelik sabit yatırımlar: Büyükbaş, küçükbaş, kanatlı, su ürünleri yetiştiriciliğine yönelik yatırımlar, modern sera yapımı ve kültür mantarı üretimine yönelik sabit yatırım tesislerini,

kk) Tarımsal ürün: Bitkisel ve hayvansal ürünler ile su ürünlerini,

ll) Tatbikat projesi: Başvuru konusu olan tesisin ihtiyaçlarına göre arazi ve zemin etütleri yapılmış, statik projesinin tüm inşaa ölçülerini, tesisat projesinin inşaatı etkileyen bütün elemanlarını, imalat detaylarına uygun ölçü ve karakterde mimari elemanlarını, detaylarla ilgili referanslarını ve tüm detayları çizim teknikleri ile eksiksiz içeren, gerekli bütün ölçülerin, malzemelerin ve teknik özelliklerinin yer aldığı, yapı aplikasyon projesi/mimari proje, peyzaj projesi, statik proje, mekanik tesisat projesi, makine yerleşim planı ve elektrik tesisat projeleri ile maliyet hesapları dahil her türlü ayrıntıyı içeren ve ilgili meslek odalarına kayıtlı teknik personel tarafından onaylanmış projeyi,

mm) Teknoloji yenileme ve/veya modernizasyona yönelik yatırım: Faal olan, çalışma ve işletme kayıt/onay belgesi başvuru sahibi adına olmak üzere yasal izinleri alınmış ve belli bir tarımsal ürünün işlenmesi, kurutulması, dondurulması, paketlenmesi ve depolanmasına yönelik olarak yapılmış tesisler ile tarımsal üretime yönelik sabit yatırımlar için yeni teknolojiler içeren makine-ekipman alımları ve gerekli olması halinde en fazla %20'ye kadar inşaat giderlerini kapsayan yatırım,

nn) Tüzel kişi başvurusu ve yatırımı: Belirlenmiş nitelikleri sağlayan bireylerin yasal olarak oluşturdukları ticari ortaklıklar tarafından yapılacak başvuru ve gerçekleştirilecek yatırımları,

oo) Uygulama sözleşmesi: Yatırımcılar ile proje kapsamında satın aldıkları makine, ekipman ve malzeme ile inşaat yapım işlerini sağlayan yükleniciler arasında yapılacak sözleşmeyi,

öö) Uygulama yılı: 1/1/2021-31/12/2025 tarihleri arasında, Programa ilişkin başvuru ve uygulamanın yapılacağı her bir yılı,

pp) Yapı kayıt belgesi: İlgili mevzuatı gereğince aranan koşullar saklı kalmak koşulu ile 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun geçici 16 ncı maddesi kapsamında alınan belgeyi,

rr) Yatırımcı: 2020/24 No.lu Tebliğ kapsamında proje hazırlayıp başvuruda bulunan ve başvurusu kabul edilerek hibe sözleşmesi imzalayan gerçek ve tüzel kişileri,

ss) Yeni tesis: Güncel uygulama rehberi yayımlanma tarihi itibarıyla yapı ruhsatı alınmış veya alınmamış, inşaat ile ilgili herhangi bir faaliyette bulunulmamış, temelden yapılacak inşaat ve makine ekipman alımını kapsayan, belirli bir tarımsal ürün grubunun işlenmesi, kurutulması, dondurulması, paketlenmesi ve depolanması ile tarımsal üretim amaçlı sabit yatırım tesisini,

şş) Yenilenebilir enerji: Jeotermal, biyogaz, güneş ve rüzgâr enerjisini,

tt) Yüklenici: Hibe sözleşmesi imzalanan yatırım projesi kapsamında yatırımcılar tarafından satın alınacak makine, ekipman ve malzeme ile inşaat yapım işlerini sağlayan bağımsız gerçek ve tüzel kişiyi,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

2. UYGULAMA BİRİMLERİ, GÖREV VE SORUMLULUKLARI İLE BAŞVURU SAHİBİ VE YATIRIMCILAR

2.1. GENEL MÜDÜRLÜK

2020/24 No.lu Tebliğ kapsamındaki çalışmalarını Bakanlık adına Genel Müdürlük yürütür. Genel Müdürlük;

- a) Program ile ilgili olarak Tebliğ ve Uygulama Rehberini hazırlar.
- b) Programın tanıtımını ve yatırımcıların bilgilendirilmesini sağlar. Program kapsamında yapılacak çalışmaların, idari, mali, mühendislik, çevresel ve teknik uygulamalarla uyumlu bir şekilde yürütülmesine destek verir.
- c) Program ile ilgili olarak, yıllık yatırım programı ve bütçe teklifi hazırlıkları, bu tekliflerin ilgili Bakanlık birimlerine iletilmesi ve kabulü için gerekli çalışmaları yapar.
- ç) Program kapsamında il müdürlüğü tarafından onaylanan ödemeleri tahakkuk işlemlerini takiben ödenmek üzere bankaya gönderir.
- d) Programın etkin bir şekilde yürütülebilmesi için izleme, istatistiki çalışma ve gerektiğinde kontrol işlemlerini yapar veya yaptırır.
- e) Programın yürütülmesinde görevli personele yönelik değerlendirme toplantıları veya eğitim programlarının hazırlanmasını ve düzenlenmesini sağlar.
- f) Proje başvurularının belirlenen sürede değerlendirilmesini, uygulamaların kontrolünü, yatırımcı sorumluluklarının izlenmesini, ödemelerin yapılmasını ve faaliyetlerin Programın amaçlarına uygunluğunu üç yıllık izleme süresince yapar veya yaptırır.
- g) İl proje değerlendirme komisyonunca ön değerlendirmesi yapılan başvuruları genel değerlendirme kriterleri açısından inceler, tüm proje başvurularının nihai puanlarını belirler.

2.2. İL MÜDÜRLÜĞÜ

- a) Başvuru sahiplerine, başvuruların hazırlanması konusunda ihtiyaç duyulduğunda gerekli bilgilendirmeyi yapar. Programın tanıtımını ve yatırımcıların bilgilendirilmesini sağlar.
- b) Program kapsamındaki çalışmaların Bakanlık adına 2020/24 No.lu Tebliğin 45 inci ve 46 ncı maddelerde belirtilen sorumlulukların idari, mali, hukuki, mühendislik ve çevresel uygulamalarla uyumlu bir şekilde yürütülmesini ve program kapsamında yapılacak tüm çalışmaların il bazında uygulanmasını, izlenmesini, sekreteryasını ve koordinasyonunu sağlar.
- c) Veri tabanına girilen her türlü bilgiden sorumludur. Tebliğ kapsamında yapılacak bütün çalışmalara esas teşkil etmek üzere istenilen bilgileri ivedilikle ve zamanında veri tabanına girer.
- ç) Projelerin; Tebliğ, güncel uygulama rehberi ve hibe sözleşmesinde belirtilen usul ve esaslara göre gerçekleştirilmesinin sağlanmasından, uygulamaya yönelik olarak düzenlenecek tüm belgelerin onaylanmasından ve birer suretinin muhafazasından sorumludur. Talep edildiğinde, bu belgeleri Genel Müdürlüğe gönderir.

2.3. İL PROJE DEĞERLENDİRME KOMİSYONU VE İL PROJE YÜRÜTME BİRİMİ

2.3.1. İL PROJE DEĞERLENDİRME KOMİSYONU

- a) Program kapsamında alınan hibe (proje) başvurularının idari uygunluğunu, başvuru sahiplerinin ve projelerin uygunluğunu kontrol eder, başvuruları ön değerlendirme kriterleri açısından inceler, tüm proje başvurularının puanlarını tespit eder, değerlendirme raporlarını ve sonuç tablolarını hazırlar, program teklif listelerini belirler.
- b) Başvuruların, 2020/24 No.lu Tebliğe bağlı bu uygulama rehberi ile proje başvurularının değerlendirilmesine yönelik usul ve esasları düzenleyen değerlendirme rehberine uygun

olarak il düzeyinde değerlendirilmesinden sorumludur. Komisyon 2020/24 No.lu Tebliğin 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (i) bendi gözetilerek en az beş kişiden oluşturulur.

2.3.2. İL PROJE YÜRÜTME BİRİMİ

a) İl düzeyinde programın tanıtımı, projelerin uygulanması ve tamamlanan projelerin üç yıl süreyle izlenmesi ile ilgili olarak yapılacak iş ve işlemleri il müdürlüğü adına yürütür. Bu birim; ilgili şube müdürü ve proje kontrol görevlileri ile gerektiğinde il müdürlüğü ve diğer kamu kurumu personelinin valilik oluruyla görevlendirilmesi ile en az üç kişiden oluşur.

b) İl düzeyinde proje hazırlanması aşamasında potansiyel başvuru sahiplerini Program hakkında ve proje başvurularının hazırlanması konusunda bilgilendirir.

c) İl proje yürütme biriminde görevli personel, il proje değerlendirme komisyonunda görevlendirilemez.

ç) Hibe sözleşmesi imzalanmadan önce; başvuru aşamasında elektronik ortama girişi yapılan bilgi ve belgelerle, sunulan hibe sözleşmesi ve eklerinin uyumunu ve mevzuata uygunluğunu değerlendirme rehberi ve ilgili mevzuat kapsamında yeniden inceler. İnceleme sonucu başvuru sırasındaki koşullarını devam ettiren uygun ve kabul edilebilir projeleri il proje yürütme biriminde görevli personelin oluşturduğu komisyonca imza altına alınan rapora bağlar, yer tespiti ve teslimi sonrası hibe sözleşmesi imzalamaya yetkili il müdürüne sunar. Bu inceleme ve rapora bağlanma süreci, başvuruları Genel Müdürlükçe uygun bulunan ve kabul edilen yatırımcıların hibe sözleşme dosyalarını il müdürlüğüne teslim tarihinden itibaren 15 iş gününü geçemez.

d) Projelerin uygulamasını 2020/24 No.lu Tebliğ, yürürlükteki ilgili mevzuat ve bu amaçla Genel Müdürlük tarafından hazırlanan bu uygulama rehberi, satın alma rehberi, genelgeler ve uygulama talimatları hükümleri doğrultusunda kontrol eder, izler ve değerlendirir. Ödeme taleplerini inceleyerek uygun olanları il müdürlüğünün onayından sonra Genel Müdürlüğe gönderir.

2.4. BAŞVURU/PROJE SAHİBİ VE YATIRIMCILAR

a) Başvuru/Proje sahipleri 2020/24 No.lu Tebliğ uyarınca hazırlanan uygulama rehberi, satın alma rehberi ve kendilerine iletilen tüm dokümanlarda belirtilen usul ve esaslar doğrultusunda hibe başvurusu ve eki dokümanı hazırlamak ve sunmakla yükümlüdürler. Bu dokümanlarda belirtilen nitelikleri taşıyan tüm gerçek ve tüzel kişiler proje sahibi olarak Program kapsamındaki hibe desteğinden yararlanmak amacıyla başvuruda bulunabilirler.

b) Hibe başvurusuna ait değerlendirmeler sonucunda uygunluk kriterlerini sağlayan ve yeterli bulunan proje sahipleri, potansiyel yatırımcı olarak hibe sözleşmesi akdine davet edilirler. Hibe sözleşmesi imzalayan yatırımcılar, yatırımların proje amaçlarına uygun olarak yapılmasından, uygulamaların hibe sözleşmesinde belirtilen usul ve esaslara göre gerçekleştirilmesinden, doğru olarak belgelendirilmesinden ve belgelerin muhafazasından sorumludur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YATIRIM KONULARI, YATIRIM YERİ VE YATIRIM SÜRESİ

3.1. YATIRIM KONULARI

İlk ürünün işleme, kurutulması, dondurulması, paketlenmesi ve depolanmasına yönelik yatırımlara hibe desteği verilir. Aşağıda belirtilen ekonomik yatırım konularında yapılacak proje başvuruları uygun başvurular olarak kabul edilir.

DİKKAT !!!!!

BAŞVURULARDA PROJE KODU DOĞRU KODLANMALIDIR. AKSİ HALDE PROJE BAŞVURUSU UYGUN BAŞVURU OLARAK KABUL EDİLMEYECEKTİR.

DİKKAT !!!!!

BU YATIRIM KONULARINDA DESTEKLENEN BİR PROJE, UYGULAMA SÜRECİ İÇİNDE DİĞER ULUSAL VE ULUSLARARASI KAYNAKLARDAN SAĞLANAN DESTEKLERDEN YARARLANAMAZ.

3.1.1. Tarımsal Ürünlerin İşlenmesi, Kurutulması, Dondurulması, Paketlenmesi ve Depolanmasına Yönelik Yatırım Konusunda, Yeni Tesis, Kısmen Yapılmış Yatırımların Tamamlanması, Faal Olan Mevcut Tesislerin Kapasite Artırımı ile Teknoloji Yenileme ve/veya Modernizasyonu Niteliğindeki Başvurular

a. Tıbbi ve aromatik bitkilerin işlenmesi, kurutulması, paketlenmesi ve depolanmasına yönelik yeni tesislerin yapımı, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, faal olan mevcut tesislerin kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu başvuruları hibe desteği kapsamında değerlendirilir.

Bu konu başlığı altında;

- Başvurular için proje kodu TÜİ-A olmalıdır.
- Tıbbi ve aromatik özelliği olan bitkilerin işlenmesi, kurutulması, paketlenmesi ve depolanması konularının tamamını içeren tesisin inşası, makine ve ekipman satın alınması bir bütün olarak hibe desteği kapsamında değerlendirilir.
- **Destek kapsamında olan tıbbi aromatik bitkiler:**
Adaçayı, alıç, altın otu, anason, aslanpençesi, aspir, biberiye, civanperçemi, çakşır, çemen, çobançantası, çörekotu, çöven, dağ çayı, defne, dereotu, devedikeni, domuz turpu, ebegümece, ekinezya, eşek hıyarı, fesleğen, geven, goji berry, göl soğanı, gümüş düğme, hardal, haşhaş, hatmi, hint yağı, hodan, hünnap, ıhlamur, ısırgan otu, kapari/kebere, karaasma, karabuğday, karahindiba, kekik, kırmızı biber, kısa mahmut, kimyon, kişniş, kuşburnu, kuzukulağı, lavanta, maydanoz, mayıs papatyası, melek otu, Meryem ana, mersin, meyankökü, nane, nezle otu, oğul otu, öksürük otu, pelin, pire otu, rezene, safran, salep, sarı kantaron, sarımsak, sumak, şerbetçiotu, şeker otu, şevketi bostan, üzerlik otu, yaban mersini, yağ gülü, yüksükotu, zencefil ve zerdeçaldır.

b. Bitkisel ürünlerin işlenmesi, kurutulması, dondurulması, paketlenmesi ve depolanmasına yönelik yeni tesislerin yapımı, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, faal olan mevcut tesislerin kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu başvuruları hibe desteği kapsamında değerlendirilir.

Bu konu başlığı altında;

- Başvurular için proje kodu TÜİ-B olmalıdır.
- Ürün çeşitlendirmesine yönelik yatırım başvuruları, faal olan tesislerde kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon niteliğinde yapılır.
- Kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon niteliğindeki başvurularda işleme, kurutma, dondurma, paketleme ve depolama tesislerinde depolama ünitesi ek ünite olarak yapılacak ise kapasitesinin tesisin kapasitesi ile uyumlu olması gerekmektedir.
- Meyve ve/veya sebze (kayısı, incir, domates, biber, vb.) kurutma tesisi projelerinin iklimlendirme unsurlarını içermesi şarttır.

- Kabuk kırılma işlemine tabi tutulmuş sert kabuklu meyveler hariç ekonomik yatırım konularında, başka bir yatırım tesisinde ilk işlemesi yapılan mamul ürünün ikincil işlemesine ve paketlenmesine yönelik yatırımlar ile yurtdışında üretimi yapılan ürünlerin işlenmesine ve paketlenmesine yönelik yatırımlar hibe desteği kapsamında değerlendirilmez.
- Zeytinyağı konusunda;
  - Yeni tesis ve kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması niteliğindeki başvurularda yapılması planlanan tesisin, iki fazlı sistem üretim prosesini içermesi ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın Zeytinyağı Tesislerinde Oluşan Atık Suların Yönetiminde Uyulması Gereken Teknik Hususlar konulu 2015/10 sayılı genelgesindeki hususlara uygun olması ön koşuldur.
  - İki fazlı tesisler için kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon niteliğindeki başvurular ya da üç fazlı tesislerin iki fazlı sisteme dönüştürülmesine yönelik kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon niteliğindeki başvurular kabul edilecektir.
- Un ve yem konularında;
  - Kapasite artırımı için depolama tesisi [çelik silo (konik/düz)] yapımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon niteliğinde proje başvurusu yapılabilir.
  - Yeni tesis ve kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması niteliğinde proje başvuruları kabul edilmez.
- Kütlü pamuk konusunda;
  - Yeni tesis ve kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması niteliğindeki başvurular kabul edilmez. Bu konuda sadece kütlü pamuğun lif ve çiğit olarak ayırarak çırçırılama işini yapan makinelerle çırçır randımanının yükseltilmesi amacıyla yönelik teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon niteliğinde proje sunulabilecektir.
- Çayın işlenmesi, kurutulması, paketlenmesi ve/veya depolanmasına yönelik olarak sadece Artvin, Giresun, Ordu, Rize, Trabzon illerindeki başvurular kabul edilir.
- Fındığın işlenmesi, kurutulması, paketlenmesi ve/veya depolanmasına yönelik olarak sadece Artvin, Bartın, Düzce, Giresun, Kastamonu, Kocaeli, Ordu, Rize, Samsun, Sakarya, Trabzon ve Zonguldak illerindeki başvurular kabul edilir. Uygun nem ve havalandırma koşullarını sağlayan depolar hibe desteği kapsamındadır.

c. Hayvansal ürünlerin işlenmesi, kurutulması, dondurulması, paketlenmesi ve depolanmasına yönelik yeni tesislerin yapımı, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, faal olan mevcut tesislerin kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu başvuruları hibe desteği kapsamında değerlendirilir.

Başlıkta belirtilen konular dışında bu konu başlığı altında aşağıdaki konular da yer alır:

c.1. Kırmızı Et ve Kanatlı Eti Parçalama ile Mamul Madde Üretim Tesisi:

- Proje kodu TÜİ-C olmalıdır.
- Sunulacak projenin konusu sadece kırmızı etin, sadece kanatlı etinin veya kanatlı ve kırmızı etin birlikte işlendiği, parçalandığı, paketlenmesi ve depolandığı tesisi içerebilir.
- Sunulan projede parçalama tesisi; kırmızı et için en az 0,5 ton en fazla 10 ton, kanatlı eti için en az 0,5 ton en fazla 5 ton günlük kurulu et işleme kapasitesine sahip olmalıdır veya başvuru sahibi, sunduğu proje kapsamında belirtilen bu kapasite limitlerine nihai rapor aşamasında ulaşacağını taahhüt etmelidir.

- Sunulan projede et işleme konusunda; ısıtma, tütsüleme, kütleme, olgunlaştırma, marinasyon, kurutma, ekstrakte etme, ekstrüzyon veya bunların kombinasyonlarının ilk ürüne uygulanması gerekmektedir.
- Hibeden faydalanan yatırımcılar nihai ödeme için talepte bulduklarında; proje sonucu yapılan tesis, yürürlükte olan mevzuat ve/veya sözleşme sonrası yayımlanmış mevzuatla [5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 2872 sayılı Çevre Kanunu (Süt toplama merkezleri hariç), 25902 sayılı ve 10/8/2005 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik, 27/12/2011 ve 28155 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Hayvansal Gıdalar İçin Özel Hijyen Kuralları Yönetmeliği] uyumlu olmalıdır.

DİKKAT!

Yatırımcılar, yeni tesis ve kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması niteliğinde başvuru yaptıklarında, projelerini yukarıda belirtilen mevzuata uygun olarak gerçekleştireceklerini taahhüt etmelidir. Mevcut işletmeleri için başvuruda bulunmuşlarsa yukarıda belirtilen mevzuata uygun olarak hazırlanmış mevcut belgelerini veri giriş sistemine yüklemeleri gerekmektedir.

c.2. Su ürünlerinin işlenmesi, kurutulması, dondurulması, paketlenmesi ve depolanmasına yönelik yatırımlar

- Su ürünlerinin işlenmesi konusunda yapılacak proje başvuruları için proje kodu TÜİ-C olmalıdır.
- Yeni veya mevcut bir işletmede balık ve su ürünleri işleyen tesisin kurulması için gerekli inşaat işleri, su ürünlerinin taze, soğuk ve donmuş muhafazası, şoklanması için gerekli makine ve ekipman satın alınması, kesme, iç organ alma, pul kazıma, yıkama, sınıflandırma, kalibre/boylama, temizleme/ayıklama sistemleri için gerekli makine ve ekipman satın alınması, işleme amacına (konserveleme, tütsüleme/fümeleme, salamura etme, filetolama) yönelik sistemler için gerekli makine ve ekipman satın alınması, tartma, ambalajlama, paketlenme, vakum paketlenme ve etiketleme sistemleri için gerekli makine ve ekipman satın alınması hibe desteği kapsamındadır.
- Su ürünlerinin işlenmesi, kurutulması, dondurulması, paketlenmesi ve depolanmasına yönelik olarak Bakanlığımız mevzuatı ile Ulusal Mevzuatımıza uygun işleme kapasitesinin artması, soğuk zincir koşullarının düzeltilmesi ve teknolojik gelişmelerle piyasaya daha kaliteli ve farklı ürünler sunulmasına yönelik işletmelerin kurulması ile mevcut işletmelerin kapasitelerinin artırılması ve modernizasyonu niteliğinde en az 100 ton/yıl ve en fazla 2.000 ton/yıl üretim kapasitesine sahip yatırımların yapılması amaçlanmaktadır.
- Gıda amaçlı kullanılmayan su ürünleri ve kültür balıkçılığı ürünleri ile ilgili yatırım başvuruları kabul edilmez.
- Hamsi, alabalık, levrek ve çipura için; balık unu ve yağı, dondurma, tütsüleme ve tuzlama, taze muhafaza ve soğutma işlemleri, marinat yapacak tesisler ile surimi, deniz salyangozu, midye ve kurbağa bacağı gibi ürünleri işleyen mevcut ve/veya yeni tesisler için proje başvuruları kabul edilecektir.
- Başvurunun yapıldığı tarihte, mevcut işletmeler minimum ulusal standartlara sahip olmalıdır. Mevcut işletmeler 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 2872 sayılı Çevre Kanunu, 25902 sayılı ve 10/08/2005 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik ile uyumlu olmalıdır. Bu konuda mevcut belgeler başvuru sırasında başvuru ekranı doküman yükleme kısmındaki ilgili bölüme

yüklenmelidir. Yeni tesis ve kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması niteliğindeki başvurularda; yatırımcı, yatırımın sonunda yukarıda bahsi geçen yürürlükteki mevcut veya Resmî Gazetede yayımlanarak değiştirilmiş mevzuat ile uyumlu olacağına dair taahhütnameyi proje başvurusunda veri giriş sisteminde ilgili bölüme yüklemeli ve son ödeme talebinde taahhüt ettiği bu belgeyi nihai rapor ekinde sunmalıdır.

c.3. Büyükbaş ve küçükbaş hayvanların derilerinin işlenmesine yönelik yatırımlar

- Bu konuda yapılacak proje başvuruları için proje kodu TÜİ-C olmalıdır.
- Deri işleme tesisine yönelik proje başvuruları yatırım yerinin organize sanayi bölgesi olması şartıyla değerlendirmeye alınır.
- Büyükbaş ve küçükbaş hayvanların derilerinin işlenmesine yönelik yatırımların tamamını kapsamaktadır.
- Proje başvuruları, yüzülmüş ve koruma işlemleri dışında işlem görmemiş (pikle deri ve kromlu deri ürünler hariç) derilerin, tuzlu yaş veya kuru (hava kurusu, tuzlu kuru, don kurusu) ham olarak işlendiği yatırım tesislerini kapsamaktadır.

c.4. Süt ve süt ürünlerine yönelik yatırımlar

c.4.1. Süt ve süt ürünlerinin işlenmesi, homojenizasyonu, pastörizasyonu, paketlenmesi, soğutulması ve depolanmasına yönelik yatırımlar

- Yatırımlar için proje kodu TÜİ-C olmalıdır
- Yeni tesis, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon projesi başvurularında; süt işleyen işletmeler, peynir altı suyu dahil, yatırımın sonunda günlük en az 10 ton kurulu işleme kapasitesine sahip olmalıdır.
- Mevcut süt işleyen işletmelerde peynir altı suyundan kaynaklanan çevresel kirliliğinin önlenmesi amacıyla peynir altı suyunun süt ürünü olarak değerlendirilerek ekonomik değerinin artırılması için yapılacak proje başvuruları kabul edilecektir.
- **Uygun harcama kapsamında kabul edilecek malzeme ve ekipmanlar:**
Süt kabul tankı, tartım kantarı, çiğ süt depo tankı, santrifüj pompa, otomatik pastörizatör, krema seperatörü, dinlendirme kazanı, CIP ünitesi (kimyasal tankı, su tankı, satrifüj pompa), mayalama teknesi, salamura pastörizatörü, kapama makinesi, teleme tarağı, karıştırma aparatı, faraş peynir arabası, proses tankı, tambur süzdürme, haşlama makinesi, kurutma arabaları, peynir kalıpları, doğrama makinesi, vakum makinesi, süzdürme arabası, arabalar, ambalajlama makinesi, dolum tankı, dolum makinesi, krema pastörize kazanı, yayık makinesi, şekillendirme makinesi, gramaj makinesi, soğuk oda, buhar kazanı ve tesisatı, laboratuvar malzemeleri, süt ürünlerinin işlenmesinde kullanılacak diğer makine ve ekipmanlar ile yeni tesislerde jeneratör alımları hibe kapsamında değerlendirilir.
- Proje, uygulama sonunda gerekli olan ulusal izin ve ruhsatlara sahip olmalıdır.

c.4.2. Süt Toplama Tesisleri

- Yatırımlar için proje kodu TÜİ-C olmalıdır.
- Hem mevcut işletmesi olan yatırımcılar hem de mevcut işletmesi olmadığı halde sadece süt toplama merkezleri kuracak olan yatırımcılar proje başvurusunda bulunabilirler.
- Süt toplama tesislerinde çiğ sütün toplanması, süzülmesi ve soğutulabilmesinin sağlanması, uygun şartlar altında depolanması ön koşuldur.
- Yeni tesis niteliğindeki küçük ve orta ölçekli süt toplama merkezlerinin kurulması, mevcut süt işleyen işletmelere bağlı olarak hasat sonrası kayıpları asgari düzeye indirmek için soğuk zincirin sağlanması amacı ile teknoloji yenileme ve/veya

modernizasyon niteliğinde süt toplama merkezlerinin geliştirilmesine yönelik başvuruları kapsamaktadır.

- Başvuruda bulunacak söz konusu işletmelerin, kuracakları süt toplama tesisi/tesisleri toplam kapasitesi mevcut işletmenin kapasite/ekspertiz raporlarında belirtilen günlük süt işleme kapasitesinden fazla olamaz.
- 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu ve 17/12/2011 tarihli ve 28145 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Gıda İşletmelerinin Kayıt ve Onay İşlemlerine Dair Yönetmelik ile diğer yürürlükteki mevzuat hükümlerine göre uygunluk arz etmelidir.
- Çiğ süt toplamada kullanılan, süte temas edecek toplama için gerekli tankların en az 1000 L/gün kapasitede olması, yeni olması, otomatik temizleme sistemine sahip olması, sıcak su kaynağının sağlanması, süt kamyonuna süt transferini sağlamak için entegre olmuş süt pompasına sahip olması ve kullanılacak tankların yüzeylerinin, “Hayvansal Gıdalar İçin Özel Hijyen Kuralları Yönetmeliği” ve “Gıda Hijyeni Yönetmeliği” hususlarına uygun; bakımlı, kolay temizlenebilir, gerektiğinde dezenfekte edilebilir olması gerekir.
- Sütün taşınması için kullanılan araçlara soğutma sistemi kurularak frigorifik araca dönüştürülmesi destek kapsamındadır.
- Çiğ süt toplamada kullanılan tesisin yeri/yerleri, elektrik ve su tesisatları abonelikleri ile tankın konacağı parsel/parseller proje sahibinin adına tapulu/kayıtlı veya en az 3 (üç) yıl noterden onaylı kira sözleşmesine sahip olmalıdır, bu belgeleri başvuru aşamasında Başvuruların İdari Uygunluk Kontrol Listesine yüklemelidirler.
- Kooperatif ve ilgili birliklerde parsel ve abonelikler ortaklarının/üyelerinin adına kayıtlı olabilir. Bu taktirde ortakların ve/veya üyelerin bu tesis/tesislerin uygulama rehberinin yayımı tarihinden itibaren kendi adlarına kayıtlı parselde kurulmasına ve en az 3 (üç) yıl süresince faaliyet göstermesine ve aboneliklerle ilgili tüm harcamaların kendilerince karşılanacağına dair rızalarının olduğu noter onaylı muvafakatname vermeleri ve bu belgeleri başvuru sırasında veri giriş sisteminde ilgili bölüme yüklemelidirler.
- Bu belgelerin eksik, yanlış, uyumsuz olması veya yüklenmemesi halinde başvuru geçersiz olacaktır.
- Mevcut işletmelerde yapılacak kapasite artırımı projesi uygulanması sonunda kurulacak süt toplama tesisi/tesisleri gerekli olan güncel ulusal izin ve ruhsatlara sahip olmalıdır.
- Projelendirilecek süt toplama tesisi/tesisleri:
  - ✓ Mevcut faaliyette bulunan işletmeler için, işletmelerin kurulu bulunduğu il ve/veya ilçe sınırlarını,
  - ✓ 2020/24 No.lu Tebliğin 11 inci maddesinin üçüncü fıkrasının (b) bendinde belirtilen tüzel kişiliklerin ana sözleşmesi ve/veya tüzüklerindeki faaliyet gösterdikleri alanı kapsamalıdır.

c.5. Arıcılık ürünlerinin işlenmesine yönelik yatırımlar

- Yatırımlar için proje kodu TÜİ-C olmalıdır
- Arıcılık ürünlerinin (bal, polen, arı sütü, propolis, vb.) işlenmesi, paketlenmesi ve depolanmasına yönelik yeni tesis, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon niteliğinde makine/ekipman alımı ve inşaat işlerinin gerçekleştirilmesi için başvurular kabul edilecektir.
- Bal ve arı ürünlerinin işlenmesi ve paketlenmesi için, mevcut ve faal olan işletmeler, başvuru sırasında 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanuna uygun gerekli üretim ve kayıt sertifikalarına sahip olmalıdır. Yeni işletmeler için bu prosedür nihai ödeme talebi sırasında tamamlanmalıdır.

ç. Tarımsal ürünlerin depolanmasına yönelik başvurularda çelik silo ve soğuk hava deposu yapımına yönelik yeni tesislerin yapımı ile soğuk hava deposu ekipmanıyla sınırlı olmak kaydıyla teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu başvuruları hibe desteği kapsamında değerlendirilir.

Bu konu başlığı altında;

- Doğal yapılar için depolama başvurusu kabul edilmez.

ç.1. Çelik silo başvurusu

- Çelik silo başvurusu bağımsız bir tesis olarak yapılıyor ise niteliği yeni tesis, kodu ise TÜİ-Ç olmalıdır.
- Mevcut bir tesisin bir ünitesi olmayan çelik silo tesislerine yönelik kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, kapasite artırımı ile YEÜ hariç teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon başvuruları hibe desteği kapsamında değerlendirilmez.
- Mevcut bir tesisin bir ünitesi olarak yapılacak çelik silo başvurularında;
  - Çelik silo başvurusu, mevcut bir tesisin (un fabrikası, yem fabrikası, vb.) bir ünitesi olarak yapılıyor ise yatırımın niteliği kapasite artırımı ya da teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon; proje konu kodu ise TÜİ-B olmalıdır.
  - Mevcut tesise ait yapı kullanım izin belgesinin de başvuru ekinde sunulması gerekmektedir. Bu çelik silo inşaatı yapı ruhsatına tabi ise yapı ruhsatının başvuru ekinde sunulmalıdır.

ç.2. Soğuk hava deposu başvurusu

- Yeni tesis niteliğindeki başvurularda hayvansal ürünler, su ürünleri ve/veya bitkisel ürünler depolanabilir.
- Soğuk hava depolarında teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon niteliğinde sadece YEÜ ve soğutma ekipmanlarının modernizasyonu başvuruları kabul edilir. Kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması ve kapasite artırımı niteliğindeki başvurular hibe desteği kapsamında değerlendirilmez.
- Soğuk hava depolarında depolama alanı 750 m²den az veya depolama hacmi 4500 m³ten az ve 10.000 m³ten fazla olamaz (Tarımsal amaçlı kooperatif başvuruları hariç).
- Soğuk hava deposu, mevcut bir tesisin (süt işleme, et işleme, vb.) bir ünitesi olarak yapılıyor ise;
  - Yatırımın niteliği kapasite artırımı, teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon; proje konu kodu ise TÜİ-C olmalıdır. Soğuk hava deposu başvurusu bağımsız bir tesis olarak yapılıyor ise niteliği yeni tesis, kodu ise TÜİ-Ç olmalıdır.

3.1.2. Tarımsal Üretime Yönelik Sabit Yatırımlar

a. Modern seralar

- Tarımsal ürünlerin üretilmesine yönelik iklimlendirme, sulama ve gübreleme sistemli, modern yeni seralar; iklime bağlı çevre koşulları denetlenerek içerisinde kültür bitkileri ile bunların tohum, fide ve fidanlarının ekonomik olarak üretilmesi, yetiştirilmesi, sergilenmesi ve korunmasını olanaklı kılan, uygun bir bitki gelişimi için ideal koşulları yaratmayı ve yıl boyunca üretim yapmayı amaçlayan, üzeri ışık geçirebilen bir malzeme ile kaplı, içinde hareket edilebilen, iklimlendirme (ısıtma-soğutma-sisleme, vb.) ve sulama sistemine sahip modern örtü altı ünitelerini içeren tarımsal yapılardır.
- Başvuru projesi sadece yenilenebilir enerji üretimi konusunda bütçelendirilmişse başvuru kodu YEÜ olmalıdır. Yenilenebilir enerji ile birlikte sulama, gübreleme, havalandırma, iklimlendirme vb. konularının da bütçelendirilmesi halinde başvuru kodu TÜY-A olmalıdır.

- İklimlendirme, sulama ve gübreleme sistemli, modern yeni seraların yapımı ile mevcut seralar için teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon niteliğinde; iklimlendirme, sulama ve gübreleme sistemi ile yenilenebilir enerji kullanımına yönelik başvuru yapılabilir.
- Yeni seralar en az üç dekar olacak şekilde projelendirilmelidir.

Mevcut seraların sadece enerji ihtiyacının yenilenebilir enerji kaynağından karşılanmasına yönelik başvuruda bulunulması halinde; hibe başvuru formunda yatırımın niteliği teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon, projenin konu kodu ise YEÜ (Yenilenebilir enerji üretimi) olmalıdır. Aksi takdirde, başvuru değerlendirmeye alınmaz.

- Sera başvurularında; kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması ve kapasite artırımı niteliğinde proje kabul edilmez.
- Yenilenebilir enerji kullanılan seralar;
  - Yeni sera projesi başvurularında, yenilenebilir enerji kaynağı da (jeotermal, biyogaz, güneş ve rüzgâr) uygun harcama kapsamında değerlendirilir.
  - Yenilenebilir enerji kaynağı olarak güneş enerjisi kullanılan sera projelerinde; güneş enerjisine dayalı elektrik üretim tesisinin başvuruya esas projede bulunması zorunludur. Bunların dışındaki sistemler kabul edilmez.
  - Tesis/proje, elektrik piyasasında lisanssız elektrik üretimine ilişkin yürürlükte olan yönetmelik hükümlerine göre projelendirilmelidir.
  - Yenilenebilir enerji üretim tesisi konulu başvurularda, teknik gerekçelerinin açıklanması ve ilgili mevzuata aykırı olmaması durumunda güneş enerjisi panelleri komşu parselde yer alabilir. Bu durumda enerji nakil hattı yatırımcı tarafından aynı katkı olarak karşılanmalıdır.
  - Sera yatırımlarında, yenilenebilir enerji olarak güneş ve rüzgâr enerjisi kullanılacak tesisin kurulu gücü üzerinden hesaplanan yıllık enerji ihtiyacının en az %51'ini en fazla %110'unu karşılayacak şekilde projelendirilmesi gerekmektedir. %110 oranının üzerinde kalan kısımlar aynı katkı olarak karşılanmalıdır.
  - Başvuru sahipleri için lisanssız elektrik üretimi yatırımlarında ilk yapılması gereken iş; bağlantı anlaşmasına çağrı mektubunun alınmasıdır. Bağlantı anlaşmasına çağrı mektubu, hibe sözleşmesi aşamasında; bağlantı ve sistem kullanım anlaşması nihai raporda sunulmalıdır (Bağlantı anlaşmasına çağrı mektubu; ilgili dağıtım şirketinin teknik değerlendirme sonucu projeye olumlu görüş vermesi olup bu mektupta bağlantı noktası, hat mesafesi ve hattın türü gibi maliyet ve bütçe belirleyecek bilgiler yer almaktadır.)
  - Yenilenebilir enerji kaynaklı sera başvurularında yenilenebilir enerji kaynağı jeotermal veya biyogaz ise, bu kaynakların seranın sadece ısı ihtiyacını karşılaması yeterlidir.
- **Modern sera başvurularında yeni tesisler için dekar başı maliyet (YEÜ maliyeti hariç);**
  - ✓ Topraklı seralarda en fazla 230.000 TL/daa
  - ✓ Topraksız seralarda en fazla 270.000 TL/daa
  - ✓ Topraksız, sislemeli, cam seralarda en fazla 310.000 TL/daa
  - ✓ Topraksız, sislemeli ve su kültürü (Hidroponik) kullanan seralarda örtü malzemesine bakılmaksızın en fazla 350.000 TL/daa olmalıdır.

Seralar İçin Özel Pozlar Ve Referans Fiyatlar			
Sıra No	Poz Adı	Birimi	Birim Fiyat (TL)
1	Sıcak daldırma galvaniz (boru,profil,segmanlı/segmansız klips profilleri)	Kg	26,80
2	Elektronik kaplama galvaniz (boru, profil,segmanlı/segmansız klips pofilleri)	Kg	26,20
3	Sera örtü naylonu (UV+AF+LD+EVA katkılı)	Kg	32,50
4	Sera örtü naylonu (UV+IR+AF+LD+EVA katkılı)	Kg	35,50
5	PVC naylon tutturucu klips	Metre	3,20
6	Sera sinek tülü (en az 1,8 metre eninde)	Metre	18,70
7	0,63 kW-0,75 kW sonsuz dişli redüktörlü havalandırma motoru	Adet	6.216,67
8	0,37 kW-0,55kW sonsuz dişli redüktörlü havalandırma motoru	Adet	5.466,67
9	Muhtelif bağlantı elemanları (galvaniz kelepçe, ekleme parçaları, vida, cıvata, somun, vb.)	Kg	40,47

- Modern sera başvurularında teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon kapsamında sadece YEÜ ve/veya sulama, gübreleme, havalandırma, iklimlendirme konularında proje sunulabilir. Ancak, bu projelerde yenilenebilir enerji kullanımının hibeye esas proje giderleri kısmında bütçelendirilmiş olması ön koşuldur. Dekar başı maliyet; sadece YEÜ ya da sadece sulama, gübreleme, havalandırma, iklimlendirme konularında teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon yapılması durumunda dekar başı maliyetlerin %40'ını; hem YEÜ hem de sulama, gübreleme, havalandırma, iklimlendirme konularında teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon yapılması durumunda ise dekar başı maliyetlerin %60'ını aşamaz.

- Modern seralarda yeni tesis kapsamında yapılacak yatırımlarda yenilenebilir enerji üretim ünitesinin projelendirilmesi zorunlu değildir. Ancak yenilenebilir enerji üretimi de projelendirilmiş ise hibeye esas proje tutarı başvuru yılı için belirlenen üst limit içinde kalmak kaydı ile yenilenebilir enerji ünitesinin maliyeti, dekar başına maliyetlerin en fazla %40'ına kadar bütçelendirilebilir.

- 10/7/2019 tarihli ve 30827 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 4/7/2019 tarihli ve 7181 sayılı Tapu Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 10 uncu maddesi ile 3194 sayılı Kanununun 27 nci maddesine birinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir:

“Belediye ve mücavir alanlar içinde veya dışındaki iskân dışı alanlarda yapılacak tarımsal amaçlı seralar, entegre tesis niteliğinde olmamak ve ilgili il tarım ve orman müdürlüğünden uygun görüş alınmak koşuluyla yapı ruhsatı aranmadan yapılabilir. Ancak etüt ve projelerinin ruhsat vermeye yetkili idarece incelenmesi, fen, sanat ve sağlık kurallarına uygun olması zorunludur. Etüt ve projelerinin ve inşasının sorumluluğu, müellifi ve fennî mesulü olan mimar ve mühendisleredir. Bu yapılar ilgili idarece ulusal adres bilgi sistemine ve kadastro paftasına işlenir. Bu alanlarda yapılacak seralar için, yola cephesi olan komşu parsellerden süresiz geçiş hakkı alınmış ve bu konuda tapu kayıtlarına şerh konulmuş olmak kaydıyla 8 inci maddede belirtilen yola cephe sağlama koşulu aranmaz.”

Bu madde kapsamına uygun olarak müracaat edilmiş tarımsal amaçlı seralarda ruhsat şartı aranmayacaktır.

b. Büyükbaş hayvan yetiştiriciliğine yönelik yeni tesislerin yapımı, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, faal olan mevcut tesislerin kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu başvuruları

- Bu konularda yapılacak proje başvurularında başvuru kodu TÜY-B olur.

b.1. Etçi ve Sütçü Damızlık (Sığır/Manda) Yetiştiriciliği ve Besi Amaçlı Tesis Kurulması

- Bu konudaki yeni tesis, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon başvuruları hibe kapsamında değerlendirilir.
- Büyükbaş etçi ve sütçü damızlık yetiştiriciliği ile büyükbaş besi için yapılan sabit yatırım proje başvurularında; başvuru sahibinin kendisine ait olan veya edineceğini taahhüt edeceği hayvan varlığı proje kapasitesinin %50'sinden az olamaz.

Örneğin; sunulacak projenin kapasitesi 50 baş ise başvuru sahibinin başvuru aşamasında en az 25 baş süt ineği veya süt mandasına sahip olması veya nihai rapordan önce en az 25 baş hayvan varlığına sahip olacağını taahhüt etmesi gerekmektedir. Hibe ödemesi bu koşul yerine getirilmeden yapılmaz. İzleme süresi sonunda taahhüt edilen proje kapasitesine ulaşılması gerekmektedir. Son yıl yapılacak kontrolde taahhüt edilen proje kapasitesine ulaşılmadığının tespiti halinde hibe sözleşmesi hükümlerince fesih işlemleri başlatılır.

- Sabit tesis kapsamında sunulan projelerde ek olarak kesimhane bulunamaz, bu şekilde projelendirilmiş yatırım başvuruları reddedilir.
- Etçi ırk (besi) sığır yetiştiriciliğinde süt sağım ünitesi şartı aranmaz.

Büyükbaş (manda/sığır) damızlık konusunda yapılacak sabit yatırım başvuru kriterleri

- Projede yer alan tesis, süt veya et sığırı yetiştiriciliği ile damızlık manda yetiştiriciliği (süt mandası) için en az 50 baş kapasiteli olmalıdır.
- Sadece sabit süt sağım ünitesi ve diğer ekipmanlar için mevcut ahırda, kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon niteliğinde hibe başvurusu yapılabilir. Ancak proje uygulanacak tesiste, yeni yatırımlarda aranan asgari koşulların mevcut olması şarttır. Bu şartlara sahip olmayan başvurular reddedilecektir.
- Damızlık büyükbaş hayvanlardan süt üretimi için yapılan sabit yatırım proje başvurularında sürü projeksiyonunun yer alması zorunludur. Sürü projeksiyonu, sunulan proje için taahhüt sayılır. Etçi damızlık büyükbaş hayvan yetiştiriciliği için yapılan sabit yatırım proje başvurularında faaliyete başlamak için edinilen canlı hayvan sayısı başvuruda belirtilir ya da nihai rapordan önce proje kapasitesinin %50'si oranında hayvan varlığına sahip olunacağına dair taahhütname verilir.

Etçi ve sütçü damızlık (sığır/manda) hayvan yetiştiriciliği için ahır projelerinde zorunlu alanlar

- Etçi ve sütçü damızlık (sığır/manda) hayvan yetiştiriciliği için ahır projelerinde, beher hayvan başına 15 m²lik alan planlanmalıdır.
- Doğumhane: Büyükbaş (Etçi ve sütçü damızlık) hayvan işletmelerinde her 25 sağmal hayvan başına en az 16 m² alan düşecek şekilde doğum bölmesi planlanmalıdır.
- Revir: Büyükbaş (Etçi ve sütçü damızlık) hayvan işletmelerinde her 50 hayvan başına en az 16 m² olacak şekilde revir planlanmalıdır.
- Buzağı bölmesi veya kulübeleri için sağmal inek sayısının en fazla %20 oranı gözetilerek buzağı başına en az 3 m²'lik bir alan hesaplanmalıdır.

- Genç hayvan bölmesi anaç hayvanlar için ayrılan alanın en az %60'ı kadar olmalıdır.
- Dezenfeksiyon alanı, 26/8/2015 tarihli ve 29457 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Dezenfeksiyon Teknik Tebliğine uygun olarak işletmenin ana giriş kapısında ve ahır girişlerinde bulunmalıdır.
- Kapasiteye uygun gübre çukuru ve yem deposu (sundurma tarzı) olmalıdır.
- İşletmede bulunan hayvan türü ve sayısına göre 6 aylık gübreyi depolayacak kapasitede sızdırmaz bir depolama yapısına yer verilmelidir. (Depo hacmi hesaplanırken 11/2/2017 tarihli ve 29976 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Sularda Tarımsal Faaliyetlerden Kaynaklanan Nitrat Kirliliğinin Önlenmesine Yönelik İyi Tarım Uygulamaları Kodu Tebliği (Tebliğ No: 2016/46) ekinde yer alan veriler dikkate alınacaktır.)
- İşletmede üretilen gübrenin tamamının biyogaz tesisine verilmesi halinde, işletme kapasitesine uygun olarak en az bir (1) aylık gübreyi depolayacak kapasitede depo yapılması zorunludur.
- Hayvancılık işletmelerinin Bakanlık onaylı biyogaz-kompost ya da gübre işleme teknolojisine sahip herhangi bir tesis ile imzalanan sözleşmeyi ibraz etmesi gerekmektedir.

Gübre çukuru hesabında işletmenin mimari projede belirtilen kurulu kapasitede barındıracağı toplam hayvan sayısı esas alınır. Gübre çukuru hacmi, işletmedeki ön gübre çukuru, sıvı gübre çukuru (varsa) ve katı gübre çukur hacimlerinin toplamını ifade eder.

- Damızlık büyükbaş hayvanlardan süt üretimi için yapılacak yeni tesis başvurularında, ahır ve sabit süt sağım ünitesi birlikte projelendirilecektir.

Etçi ve sütçü damızlık (sığır/manda) hayvan yetiştiriciliği için ahır projelerinde zorunlu ekipmanlar

- Gübre yönetimi için; gübre sıyırıcısı, gübre karıştırıcısı, gübre pompası.
- Süt üretimi için; bilgisayarlı sürü yönetimine sahip sağım ünitesi veya komple sistem süt sağım ünitesi, süt soğutma ve depolama tankı (Sütü en az 2 gün depolayacak kapasitede olacaktır).
- Sürü yönetimi için en fazla yatırımcının başvuru aşamasında taahhüt ettiği hayvan varlığı kadar kapasiteli tesislerde; sadece mastitis tespit cihazı, kızgınlık tespit sistemi, ineklerde doğum takip sistemi, üreme ve tohumlama takibi, muayene, aşı ve tedavi işlemleri, süt takibi sistemlerini içeren başvurular hibe desteği kapsamında değerlendirilecektir.
- Yem üretimi için; yem karma (sabit/hareketli/elektrikli/şaftlı), yem kırma/ezme makinesi (elektrikli/şaftlı).
- Otomatik suluk.

Etçi ve sütçü damızlık (sığır/manda) hayvan yetiştiriciliği için ahır projelerinde hibe kapsamında değerlendirilecek zorunlu olmayan alanlar

Silaj çukuru, buzağı bakım ünitesi hibe desteği kapsamında değerlendirilecek olup zorunlu olmayan alanlardır.

Etçi ve sütçü damızlık (sığır/manda) hayvan yetiştiriciliği için ahır projelerinde hibe kapsamında değerlendirilecek zorunlu olmayan ekipmanlar

Hayvan bakım aracı (travay), padok, gübre seperatörü, sıvı gübre tankeri, havalandırma ve serinletme fanları, otomatik hayvan kaşıma fırçası (kaşağı), balya makinesi ve silaj makinesi, yemleme bandı (konveyör)/elektrikli raylı yem karma-dağıtma makinesi, kantar hibe desteği kapsamında değerlendirilecek olup zorunlu olmayan ekipmanlardır. Bu ekipmanlar dışında projede yer alan makine/ekipman alımları aynı katkı ile karşılanacaktır.

b.2. Büyükbaş Besi İşletmeleri Konusunda Yapılacak Sabit Yatırım Başvuru Kriterleri

• Yeni tesis, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon başvuruları hibe kapsamında değerlendirilir. Ancak kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon niteliğinde proje uygulanacak tesiste, yeni tesis niteliğindeki başvurularda aranan asgari koşullar mevcut olmalıdır. Bu şartlara sahip olmayan başvurular reddedilecektir.

- Projede yer alan tesis en az 25 baş kapasiteli olmalıdır.

Büyükbaş besi ahır projelerinde hibe kapsamında değerlendirilecek zorunlu alanlar

• Büyükbaş besi ahır projelerinde besilik beher hayvan başına 10 m²lik alan planlanmalıdır.

• Büyükbaş besi işletmelerinde her 50 hayvan başına en az 16 m² revir ve dezenfeksiyon alanı (ahırın girişine) planlanmalıdır.

- Kapasiteye uygun gübre çukuru ve yem deposu (sundurma tarzı) bulunmalıdır.

• İşletmede bulunan hayvan türü ve sayısına göre 6 aylık gübreyi depolayacak kapasitede sızdırmaz bir depolama yapısına yer verilmelidir (Depo hacmi hesaplanırken 11/2/2017 tarihli ve 29976 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Sularda Tarımsal Faaliyetlerden Kaynaklanan Nitrat Kirliliğinin Önlenmesine Yönelik İyi Tarım Uygulamaları Kodu Tebliği (Tebliğ No: 2016/46) ekinde yer alan veriler dikkate alınacaktır.)

• İşletmede üretilen gübrenin tamamının biyogaz tesisine verilmesi halinde, işletme kapasitesine uygun olarak en az 1 aylık gübreyi depolayacak kapasitede depo yapılması zorunludur.

• Hayvancılık işletmelerinin Bakanlık onaylı biyogaz-kompost ya da gübre işleme teknolojisine sahip herhangi bir tesis ile imzalanan sözleşmeyi ibraz etmesi gerekmektedir.

Gübre çukuru hesabında işletmenin mimari projede belirtilen kurulu kapasitede barındıracağı toplam hayvan sayısı esas alınır. Gübre çukuru hacmi, işletmedeki ön gübre çukuru, sıvı gübre çukuru (varsa) ve katı gübre çukur hacimlerinin toplamını ifade eder.

Büyükbaş besi ahır projelerinde hibe kapsamında değerlendirilecek zorunlu ekipmanlar

- Gübre yönetimi için; gübre sıyırıcısı, gübre karıştırıcısı ve gübre pompası.
- Yem üretimi için; yem karma makinesi (sabit/hareketli/elektrikli/şaftlı), yem kırma/ezme makinesi (elektrikli/şaftlı).
- Otomatik suluk.

Büyükbaş besi ahır projelerinde hibe kapsamında değerlendirilecek zorunlu olmayan ekipmanlar

• Hayvan bakım aracı (travay), padok, havalandırma ve serinletme fanları, otomatik hayvan kaşıma fırçası (kaşağı), gübre seperatörü, balya makinesi, silaj makinesi, kantar, sıvı gübre tankeri, yemleme bandı (konveyör)/elektrikli raylı yem karma-dağıtma makinesi zorunlu olmayan ekipmanlardır.

- Bu ekipmanların dışında projede yer alan makine/ekipman alımları aynı katkı ile karşılanacaktır.

c. Küçükbaş hayvan yetiştiriciliğine yönelik yeni tesislerin yapımı, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, faal olan mevcut tesislerin kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu başvuruları;

- Bu konuda yapılacak proje başvurularında et ve süt (koyun/keçi) üretimi konusunda yeni tesis, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon başvuruları hibe kapsamında değerlendirilir. Başvuru kodu TÜY-C olmalıdır.

- Küçükbaş hayvanlar için; sabit yatırım projelerindeki et/süt koyuncululuğu ile et/süt keçiciliği tesisleri en az 75 baş kapasiteli olacak şekilde planlanmalıdır.

- Ayrı bölümlerde yer alması şartıyla, koyun ve keçi aynı tesiste projelendirilebilir.

- Sunulacak projede sürü projeksiyonu yer almalıdır.

Örneğin; sunulacak projenin kapasitesi 500 baş ise başvuru sahibinin başvuru aşamasında en az 200 baş koyun-keçiye sahip olması veya nihai rapordan önce en az 200 baş koyun/keçiye sahip olacağını taahhüt etmesi gerekmektedir. Hibe ödemesi bu koşul yerine getirilmeden yapılmaz.

İzleme süresi sonunda taahhüt edilen proje kapasitesine ulaşılması gerekmektedir. Son yıl yapılacak kontrolde taahhüt edilen proje kapasitesine ulaşılmadığının tespiti halinde hibe sözleşmesi hükümlerince fesih işlemleri başlatılır.

- Mevcut ağılda, sadece ekipmanlar için kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon niteliğinde başvuru yapılabilir. Proje uygulanacak tesiste, yeni tesislerde aranan asgari koşullar mevcut olmalıdır. Bu şartlara sahip olmayan başvurular reddedilecektir.

Küçükbaş ağıl yapımı projelerinde hibe kapsamında değerlendirilecek zorunlu alanlar

- Koyun ve keçi ağılı projelerinde; beher hayvan başına en az 2 m², en fazla 3 m² alan, her 10 hayvan başına en az 2,5 m² alan düşecek şekilde doğum bölmesi, her 50 hayvan başına en az 2 m² alan düşecek şekilde revir bölmesi, koyun/keçi için ayrılan alanın en az %60'ı kadar kuzu/oğlak bölmesi ve işletme veya ağıl girişlerinde dezenfeksiyon alanı planlanmalıdır.

- Kapasitesi 500 baştan büyük olan başvurularda yıkama ünitesi planlanması zorunlu olup daha az kapasitedeki işletmeler için isteğe bağlı bütçelendirilebilir.

Küçükbaş ağıl yapımı projelerinde hibe kapsamında değerlendirilecek zorunlu ekipmanlar

- Kapasitesi 500 baştan büyük olan proje başvurularında; otomatik suluk ve süt soğutma tankı zorunlu ekipmanlar olup bu ekipmanlar, daha az kapasitedeki işletmeler için isteğe bağlı bütçelendirilebilir.

Küçükbaş ağıl yapımı projelerinde hibe kapsamında değerlendirilecek zorunlu olmayan alanlar

- Yem deposu (üstü kapalı), gübre çukuru, yem deposu soğutma sistem odası ve kapasitesi 500 baştan küçük olan proje başvurularında yıkama ünitesi yapımı isteğe bağlı olup zorunlu olmayan alanlardır.

Küçükbaş ağıl yapımı projelerinde hibe kapsamında değerlendirilecek zorunlu olmayan ekipmanlar

- Gübre sıyırıcı, gübre karıştırıcı, gübre pompası, süt soğutma ve depolama tankı (sütü en az iki gün depolayacak kapasitede), yemlik, kantar, yem kırma-ezme makinesi (sabit/hareketli/elektrikli/şaftlı), yem karma makinesi (sabit/hareketli/elektrikli/şaftlı), yemleme bandı (konveyör)/elektrikli raylı yem karma-dağıtma makinesi, balya makinesi, silaj makinesi, koyun kırkma makinesi ile kapasitesi 500 baştan küçük olan proje başvurularında; otomatik suluk, süt soğutma tankı ve yeni yatırımlarda mobil/sabit süt sağım ünitesi zorunlu olmayan ekipmanlardır. Bu ekipmanların dışında projede yer alan makine-ekipman alımları aynı katkı ile karşılanacaktır.

Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvancılık Proje Başvuruları için Genel Hususlar

- Büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık konularında yeni tesis niteliğindeki başvurularda faal tarımsal işletmeyle orantılı balya ve silaj makinesi hibe kapsamında değerlendirilir.
  - Balya ve silaj makinesi için referans fiyat uygulanacak olup uygun harcama tutarı üst limiti her bir makine için 120.000 TL ile sınırlıdır. Referans fiyatların üst limitlerden fazla olması halinde bu tutarı aşan kısım aynı katkı ile karşılanmalıdır.
  - Balya ve silaj makinesi başvurularında, yatırımcının kendine ait traktörü ile alacağı makine-ekipmana uygun büyükbaş-küçükbaş hayvan varlığı olmalı ve bunlarla ilgili belgeleri başvuru aşamasında, veri giriş sisteminde makine ekipman teknik şartnamesi kategorisi altındaki bölüme yüklemelidir.

CANLI HAYVAN ALIMINI HİBE KAPSAMINDA DEĞİLDİR.

Proje Kodu TÜY-B ve TÜY-C olan yatırımlara ara ödeme yapılmaz.

- Yatırımcının hayvan alımı ile ilgili taahhüdü;
  - Koyun ve/veya keçi için sabit yatırım proje başvurularında; başvuru sahibinin kendisine ait olan veya proje tamamlandığında almayı taahhüt edeceği hayvan varlığı proje kapasitesinin %30'undan az olamaz.
  - Hayvan alacağını taahhüt ederek proje sunanlara bu taahhüdünü yerine getirmediği sürece hibe ödemesi yapılmaz.
  - Yatırımcının hayvan alımı ile ilgili taahhüdünü yatırım süresi içerisinde yerine getirmesi, hayvan varlığının il müdürlüğünce yerinde tespit edilerek kayıt altına alınması ve yatırımın tamamlanmasından sonra hibe ödemesi düzenlenecek hak ediş kapsamında bir defada yapılır.
  - Hayvan varlığı mevcut olan yatırımcılar için yatırımın tamamlanmasından sonra hibe ödemesi yapılır.
- Damızlık büyükbaş ve küçükbaş yetiştiriciliğine yönelik sabit yatırım projeleri, Bakanlığımızın yürürlükte olan Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmeliği ile uyumlu olmalıdır.

ç. Kanatlı yetiştiriciliğine yönelik yeni tesislerin yapımı, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, faal olan mevcut tesislerin kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu başvuruları

- Bu konularda yapılacak proje başvurularında başvuru kodu TÜY-Ç olmalıdır.
- Tarımsal işletmelerin kapasitesi;
  - 1.000-15.000 hindi/dönem,
  - 350-3000 kaz/dönem

büyükliğinde olacaktır. Bu kapasite haricinde projelendirilenler uygun proje kapsamında kabul edilmeyecektir.

- KKYDP dördüncü dönem itibarıyla kanatlı yetiştiriciliğine yönelik başvurularda:
  - 81 ilde faal işletmelere (yumurta tavukçuluğu ve broyler dahil) teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon niteliğindeki YEÜ başvuruları,
  - 81 ilde faal işletmelere kapasite artırımı ve teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon niteliğindeki yumurta paketlenme tesisi başvuruları,
  - Hindi ve kaz yetiştiriciliği için; 81 ilde yeni tesis, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, kapasite artırımı ve teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon niteliğindeki başvurular,
  - Broyles yetiştiriciliği için sadece Adana, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis ve Osmaniye illerimizde yeni tesis niteliğindeki başvurular, hibe kapsamında değerlendirilecektir.
- Hindi ve kaz yetiştiriciliğinde yeni tesis niteliğinde proje sunulması halinde kuluçka makinesi da uygun harcamalar kapsamında değerlendirilecektir.
- Tavuk, hindi ve kaz yetiştiriciliğinde damızlık yumurta ve/veya yumurta üretimine hibe desteği verilmemektedir.

d. Kültür mantarı üretimine yönelik yeni tesislerin yapımı, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, faal olan mevcut tesislerin kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu başvuruları

- Bu konuda yapılacak proje başvurularında başvuru kodu TÜY-D olmalıdır.
- Kültür mantarı üretimine yönelik sabit yatırımlar mantar üretim tesisi ve bu tesisin kapasitesine uygun kompost hazırlama ünitesi ile birlikte projelendirilebileceği gibi sadece mantar üretim tesisi olarak da projelendirilebilir.
- Yeni tesis olarak tek başına kompost hazırlama ünitesine hibe desteği verilmez. Ancak mevcut bir mantar üretim tesisi için yapılacak kompost hazırlama ünitesi için kapasite artırımı ve/veya teknoloji yenileme niteliğinde başvuruda bulunulabilir.
- Kültür mantarı üretimine yönelik sabit yatırımlarda;
  - ✓ İnşaat giderleri,
  - ✓ Ranza sistemi,
  - ✓ Isıtma ve soğutma için yüksek watt gücüne sahip klimalar,
  - ✓ Havalandırma fanları,
  - ✓ Soğutma ve nemlendirmeyi sağlayan petekler,
  - ✓ Sisleme makinesi,
  - ✓ Zaman ayarlı aydınlatma sağlayan elektrik ünitesi,
  - ✓ Su basımı için su motor ve pompa düzeneği,
  - ✓ Termometre ve kompost ölçümünü sağlayan çubuk termometre cihazları,
  - ✓ Sabit raflar,
  - ✓ Paketleme ünitesi,
  - ✓ Tartım için dijital kantar

hibe desteği kapsamında değerlendirilecektir.

e. Büyükbaş ve küçükbaş kesimhanelerine yönelik faal olan mevcut tesislerin teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu başvuruları

- Bu konuda yapılacak proje başvurularında başvuru kodu TÜY-E olmalıdır.
- Büyükbaş ve küçükbaş kesimhanesi konusunda teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon başvuruları dışındaki başvurular kabul edilmez.
- Faal büyükbaş/küçükbaş kesimhanelerinde, kapasite artırma amaçlı parçalama ve paketleme ünitesi için proje başvurusunda bulunulabilir. Bu durumda sunulan projeler,

sakatat temizleme ve/veya işleme, et parçalama, ambalajlama ve/veya paketleme ile depolama ünitelerini de içermeli ve TÜİ-C (Hayvansal ürünlerin işlenmesi, kurutulması, dondurulması, paketlenmesi ve depolanması) olarak kodlanmalıdır.

f. Kanatlı kesimhanelerine yönelik yeni tesislerin yapımı, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, faal olan mevcut tesislerin kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu başvuruları

- Bu konuda yapılacak proje başvurularında başvuru kodu TÜY-F olur.
- 2021-2022 başvuru döneminde kanatlı kesimhanesi konusunda, sadece mevcut ve faal olan tesislerin kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu kapsamındaki başvurular kabul edilecektir.
- Kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon kapsamındaki proje uygulamalarının sonunda, kanatlı kesimhanelerinin tesis kısmının, saatte en az 1.000 en fazla 5.000 tavuk veya saatte en az 100 en fazla 1.000 hindi ya da kaz kapasitesine, tesis parçalama ünitesi içeriyorsa en az 0,5 en fazla 5 tonluk toplam günlük kurulu parçalama kapasitesine sahip olması gerekmektedir.
- Mevcut ve faal olan işletmeler için proje başvurusu aşamasında; yapı kullanma izni, işletme kayıt/şartlı onay/onay belgesi, çalışma izin belgesi, işyeri açma ve çalışma ruhsatı, vb. belgelerini Başvuruların İdari Uygunluk Kontrol Listesindeki ilgili bölüme yüklemelilerdir.

Yatırımın tamamlanmasından sonra kanatlı kesimhanelerinin tamamında, ilgili il müdürlüğü tarafından düzenlenmiş olan Kamu Sağlığı, Gıda Hijyeni ve Hayvan Refahı konularındaki yönetmelik hükümlerinin ve tüm zorunlu ulusal standartların gözetildiğine dair belge (EK-5) nihai rapor ekinde sunulacaktır.

- Faal kanatlı kesimhanelerinin parçalama ve paketleme ünitesi için proje başvurusunda bulunulabilir. Bu durumda başvuru kodu TÜİ-C (Hayvansal ürünlerin işlenmesi, kurutulması, dondurulması, paketlenmesi ve depolanması) olmalıdır. Sunulan projeler, sakatat temizleme ve/veya işleme, et parçalama, ambalajlama ve/veya paketleme ile depolama ünitelerini içermelidir. Bu kapsamda yapılmayan başvurular iptal edilir.

3.1.2.1. Tarımsal Üretime Yönelik Sabit Yatırımlara İlişkin Özel Hususlar

- Büyükbaş, küçükbaş ve kanatlı hayvanların etlerinin işlenmesinde karkas et birinci üründür.

Büyükbaş, küçükbaş, kanatlı hayvan ve örtü altı yetiştiriciliğine yönelik yatırım konularında yapılacak tesislerin; Sularda Tarımsal Faaliyetlerden Kaynaklanan Nitrat Kirliliğinin Önlenmesine Yönelik İyi Tarım Uygulamaları Kodu Tebliğinde (Tebliğ No: 2016/46) yer alan kapasite ve yapım standartlarına; ayrıca Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü tarafından 9/7/2015 tarihli ve 24239 sayılı yazı ile il müdürlüklerine gönderilen 2015/13 nolu talimatta belirtilen ticari etlik ve yumurtacı kanatlı işletmelerin biyogüvenlik talimatına uygun olması gerekmektedir.

- Sunulan projelerde; kasaplık kanatlı, büyükbaş ve küçükbaş hayvanların kesimi takiben etlerin ve sakatatların içerisinde muhafaza edileceği, üretim kapasitesine uygun, soğuk hava deposu ve/veya şoklama ünitesine sahip olması gerekmektedir. Bu özelliklere sahip olmayan projeler reddedilecektir.

Üretim kapasitesine uygun soğuk hava ve/veya şoklama ünitesi bulunmayan büyükbaş, küçükbaş ve kanatlı hayvan kesimhaneleri, su ürünleri, et ve süt işleme tesisleri projeleri hibe desteği kapsamında değerlendirilmez. Yasal mevzuata uygun bir soğuk hava ve/veya şoklama deposuna sahip olduğu belgelenen başvurular ise söz konusu soğuk hava deposunun, tesisin yapılacağı parselde yer alması ve tesis ile bir bütünlük arz etmesi halinde hibe desteği kapsamında değerlendirilir.

3.1.3. Yenilenebilir Enerji Kaynakları Kullanımına İlişkin Yatırımlar

- Bu başvurularda başvuru kodu YEÜ olmalıdır.
- 2020/24 No.lu Tebliğde yer alan yatırım konularıyla [5.000-100.000 broyler (tavuk)/dönem dahil] uygunluk gösteren işletmeler, tesisin öz tüketimine ait elektrik ihtiyacını karşılamak amacıyla yenilenebilir enerji tesislerinin kurulumu için teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon niteliğinde başvuru yapabilirler.
- Gerçek ve tüzel kişiler tarla içi sulama sistemleri için, sulama hizmetlerinin gerektirdiği elektrik enerjisini temin etmek amaçlı güneş ve rüzgâr enerjisinden elektrik üreten tesislerin yapımı için proje sunabilirler.
- Elde edilen enerjinin ulusal şebekeye bağlanması şarttır.
- 2020/24 No.lu Tebliğde yer alan yatırım konularında yenilenebilir enerji kaynağının da bütçelendirildiği yeni tesis, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon niteliğinde başvuru yapıldığında, söz konusu konunun kodu seçilmelidir. Yenilenebilir enerji kaynağının tek başına projelendirilmesi halinde ise konu kodu YEÜ olmalıdır.
- Yenilenebilir enerji kaynaklı sera başvurularında yenilenebilir enerji kaynağı jeotermal veya biyogaz ise;
  - Seranın sadece ısı ihtiyacını karşılaması yeterlidir. Tesiste elektrik enerjisi üretilecekse, yıllık enerji ihtiyacının %110'unun üzerinde kalan kısmı aynı katkı olarak karşılanmalıdır.
  - Jeotermal enerji kaynağı için kiralama yapılabilir. Kiralama süresi yatırım için son ödemenin yapıldığı tarihten itibaren en az üç yılı kapsamalıdır. Kiralama bedeli ise hibe desteği kapsamında değerlendirilmez. Tesisin bulunduğu parselde yer alan jeotermal nakil hattı hibe desteği kapsamında olup parsel dışındaki nakil hattı hibe desteği kapsamı dışındadır.
  - Jeotermal kuyu ile ilgili hibe ödemesi yapılabilmesi için sondaj sonrası pompa tecrübesi sonucu yeterli suyun çıkarılması ve işletme ruhsatının alınmış olması gerekmektedir.
  - Modern sera konusunda yenilenebilir enerji üretiminin projelendirilmesi halinde; modern sera başlığı altında verilen kısıtlar geçerlidir.
- Rüzgâr, güneş, jeotermal ve biyogaz enerjileri dışında ürün atıkları, katı yakıtlar, doğal gaz, likit gaz gibi maddelerin yakılması sonucu elde edilecek enerji yenilenebilir enerji olarak değerlendirilmez.
- **Tarımsal Sulamada Fotovoltaik Sistemlerin Kullanımı “Güneş Enerjili Sulama” proje başvuruları;**
  - ✓ Tarımsal sulama amaçlı tesislerin çalıştırılması için hazırlanacak on-grid (şebeke bağlantılı) güneş enerji sistemi proje başvuruları çiftçiler, gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılır.
  - ✓ İlgili üretim tesisinin kurulu gücü söz konusu sulama tesisinin bağlantı anlaşmasındaki sözleşme gücünden fazla olamaz.
  - ✓ Bu kapsamda yapılacak başvurularda DSİ tarafından mer’i mevzuat kapsamında verilen Onay Belgesinin başvuru aşamasında veri giriş sistemine teknik şartname ile

birlikte yüklenmesi zorunludur.

- Yenilenebilir enerji olarak biyogaz, güneş ve rüzgâr enerjisi kullanılarak elektrik üretilecek bütün yatırım konularında enerjinin ulusal şebekeye bağlanması şarttır.
- Yenilenebilir enerji olarak jeotermal, biyogaz, güneş ve rüzgâr enerjisi kullanılacak bütün yatırım konularında; yenilenebilir enerji üretimi, mevcut veya 2020/24 No.lu Tebliğ kapsamında kurulacak tesisin kapasite raporunda hesaplanan yıllık enerji ihtiyacının en az %51'ini en fazla %110'unu karşılayacak şekilde projelendirilmesi halinde hibe desteğinden faydalandırılır. Elde edilen enerjinin, mevcut veya 2020/24 No.lu Tebliğ kapsamında kurulacak tesisteki enerji ihtiyacının %110'unu aşması durumunda elde edilen toplam enerji ile tesiste ihtiyaç duyulan enerji oranlanarak hibe ödemesi yapılır. Bu oranların dışında kalan kısımlar aynı katkı olarak karşılanır.
- Yenilenebilir enerji ile ilgili 2020/24 No.lu Tebliğ ve bu uygulama rehberinde belirtilen kriterlerin karşılanması şartı ile hibe ödemeleri bağlantı sözleşmesinde belirtilen kurulu güç üzerinden yapılır.
  - Yenilenebilir enerji üretimi haricindeki yatırım konuları için yapılacak başvuruya esas yatırım projesinin bir ünitesi yenilenebilir enerji üretimi ünitesi ise, mücbir sebepler kapsamında, uygulamanın herhangi bir aşamasında, projede öngörülen kurulu gücün %51'in altına düşmesi ve bu durumun da resmî belgelerle tespit edilmesi halinde, yenilenebilir enerji üretimi ünitesine ait giderler hibeye esas proje tutarından düşürülerek, yatırımın geri kalan kısmı hibe desteği kapsamında değerlendirilir.
  - Bağlantı sözleşmesinde belirtilen gücün, bağlantı izni ve ruhsatı veren kurumdan kaynaklanan sebeplerle, projede öngörülen kurulu gücün %51'inin altına düşmesi ve bu durumun da resmi belgelerle tespit edilmesi halinde, bu tarihten itibaren yenilenebilir enerji üretim tesisi başvurularında yatırımcının gerekçeleriyle birlikte 1 (bir) ay içerisinde talep etmesi, il müdürlüğünün mevzuata uyarlılığını inceleyerek il proje yürütme biriminin uygun rapor düzenlemesi ve İl Müdürünün raporu onaylaması halinde, gerekli belgeler Genel Müdürlüğe gönderilir. Genel Müdürlüğün de talebin mevzuata uyarlılığını tespit ederek uygun görmesi halinde sözleşme tasfiye edilir ve yatırımcının teminatı iade edilir.
- Yenilenebilir enerji üretimi, başvuruya esas yatırım projesinin bir ünitesi ise, projede enerji ünitesine ait giderler hibeye esas proje tutarından düşürülerek yatırımın geri kalan kısmı hibe desteği kapsamında değerlendirilir.

Yenilenebilir enerji üretiminde %51 kurulu güç; mevcut trafo üzerinden değil işletmeye ait kapasite raporundaki mevcut makinelerin çalışma süreleri ve güçleri üzerinden hesaplanır.

3.1.4. Su Ürünleri Yetiştiriciliğine Yönelik Yatırımlar

- Bu yatırım ile küçük ve orta ölçekli çiftliklerin (hâlihazırda üretim yapmakta olanlar veya yeni başlayacak olanlar) genişletilmesi, Bakanlık mevzuatı ile ulusal mevzuatlar doğrultusunda iyi balık yetiştirme uygulamalarına yükseltilmesi amaçlanmaktadır.
- Su ürünleri yetiştiriciliği konusunda yeni tesislerin yapımı, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, faal olan mevcut tesislerin kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu başvuruları hibe desteği kapsamında değerlendirilir.
- Sadece kuluçkahane yapımı da hibe kapsamında değerlendirilecektir.
- Denizlerde yetiştiricilik konusunda yapılacak proje başvurularında;
  - Başvuru kodu SÜİ-A olmalıdır.

- Bu yatırımlar; istiridyeye, midye ve alabalık türleri üretimi ve yetiştirilmesi amacıyla yapılan sabit yatırımları kapsamaktadır.
- Denizlerde ve kapalı sistemlerde yetiştiricilik konusunda proje başvurularında kurulu üretim tesis kapasitesi; en az 500 en fazla 1.000 ton/yıl olmalıdır.
- İç sularda yetiştiricilik konularında yapılacak proje başvurularında;
  - Başvuru kodu SÜİ-B olmalıdır.
- Bu yatırımlar; iç sularda alabalık türleri, yayın balığı, mersin balığı, sazan, tilapya, karabalık, makro ve mikro algler, midye, karides, kara salyangozu üretimi ve yetiştirilmesi amacıyla yapılan sabit yatırımları ve balıkçı barınaklarını kapsamaktadır.
  - Amaç bir yandan kültür balıkçılığı yapan çiftliklerimizin modernize edilmesini, diğer yandan da bu faaliyetin yetersiz olduğu bölgelerde kültür balıkçılığının yaygınlaşmasını teşvik etmektir.
  - İç sulardaki yetiştiricilik konusunda proje başvurularında kurulu üretim tesis kapasitesi; en az 25 en fazla 500 ton olmalıdır.
- Destekleme kapsamında yapılacak üretimin “midye yetiştiriciliği hariç” entansif (tamamen dıştan yemlemeye dayalı yoğun yetiştiricilik) olması gerekmektedir.
- Su ürünleri yetiştiriciliğinde kullanılan sular için filtrasyon ekipmanları, oksijenlendirme sistemleri, tesislerden çıkan suların arıtılması için kullanılması gereken ekipmanlar ve özellikle toprak havuzlarda ve kapalı devre sistemde su ürünleri yetiştiriciliği yapılan tesislerde enerji kurulum sistemleri su ürünleri yetiştiriciliğine yönelik sabit yatırımlar projesi içinde bütçelendirilmesi halinde hibe kapsamında değerlendirilecektir.
- Tam kapalı devre sisteme (Üretimde kullanılan suyun, mekanik ve biyolojik araçlar serisinin kullanılarak dışkı ve yem artıklarının uzaklaştırılması, kalite ve kimyasal yapı bakımından oksijence zenginleştirilmesi, karbondioksitin uçurulması, ozon ve/veya UV ile muamele gibi bazı işlemlere tabi tutulduktan sonra yetiştiricilik sisteminde tekrar kullanımı esasına dayanan, daha az su kullanımı, birim hacimden daha yüksek verim, daha iyi büyüme ve yemden daha fazla yararlanmayı sağlayan, yer ve tür serbestisi olan ve daha az çevresel etki ile ürün alabilmeyi temin eden tam kontrollü sistemi) yönelik su ürünleri üretimi de hibe kapsamında değerlendirilecektir.
- Bu projelerin uygulanmasında çevre koruma ve etkin atık yönetimi konusundaki Bakanlık mevzuatı ve ulusal mevzuatımız göz önünde bulundurulacaktır. Aynı zamanda, hâlihazırda üretimi gerçekleştirilmeyen balık türlerinin üretimine yönelik çeşitlendirmeyi hedef alan projelere öncelik tanınacaktır.
- **Ağ kafeslerde balık yetiştiriciliği için hibe desteği kapsamında değerlendirilecek alet ve ekipmanlar**
Kafes, kafes ağı, kafes bağlantı elemanları (şamandıra, kolektör, halat, çakar, flaşör, zincir kilidi, zincir, çapa, radansa), kuş ağı kulesi, ağ yıkama makineleri, su kalitesi ölçüm cihazı, balık nakil tankı, tüp dolun kompresörü, balık boylama makinesi, boyut ölçme cihazı, balık gözlem aynası, buzlama makinesi, balık pompası, en az 10 metre boyunda ruhsatlı teknelere hidrolik yükleme ve boşaltma aparatı, aşılama makinesi ve ekipmanları, mikroskop, otomatik yemleme makinesi, ısı ve ışık yalıtımlı yem deposu hibe desteği kapsamında değerlendirilecek alet ve ekipmanlardır.
- **Karada su ürünleri yetiştiricilik tesisleri için hibe desteği kapsamında değerlendirilecek alet ve ekipmanlar**
İnşaat gideri olarak havuz yapımı, kuluçka dolabı, buzlama makinesi, balık nakil tankı, balık boylama makinesi, balık yetiştirme tankı, balık pompası, su dağıtım sistemi (boru, vana), su kalitesi ölçüm cihazı, su filtrasyon, oksijenlendirme ve geri kazanım

sistemleri, jeneratör ve elektrik sistemleri, güneş enerjisi panelleri, aşılama makinesi ve ekipmanları, mikroskop hibe desteği kapsamında değerlendirilecek alet ve ekipmanlardır. İdari bina inşaat giderleri hibe desteği kapsamında değerlendirilmemektedir.

- **Kuluçkahaneler için gerekli olan alet ve ekipmanlar**

İnşaat gideri olarak havuz yapımı, kuluçka dolabı, yavru tankı, su filtrasyon, oksijenlendirme ve geri kazanım sistemleri, balık boylama makinesi, balık pompası, su dağıtım sistemi (boru, vana), balık nakil tankı, jeneratör ve elektrik sistemleri, güneş enerjisi panelleri, yumurta seçme makineleri, dezenfeksiyon makineleri, markalama makinesi, mikroskop hibe desteği kapsamında değerlendirilecek alet ve ekipmanlardır. İdari bina inşaat giderleri hibe desteği kapsamında değerlendirilmemektedir.

- **Midye yetiştiriciliği için gerekli olan alet ve ekipmanlar**

Platform için (HDPE boru sistemi, şamandıra, çapa, zincir, zincir kilit takımı, halka kolektör, şamandıralı çakar fener, çapa gergi şamandırası), file, midye ekim makinesi, midye hasat makinesi, midye yıkama ve boylama makinesi, midye tutunma halatı, su kalitesi ölçüm cihazı, tüp dolun kompresörü, buzlama makinesi, en az 10 metre boyunda ruhsatlı teknelere hidrolik yükleme ve boşaltma aparatı, mikroskop hibe desteği kapsamında değerlendirilecek alet ve ekipmanlardır.

- **Kapalı devre sistem için gerekli olan alet ve ekipmanlar**

İnşaat giderleri, mekanik filtrasyon cihazı, hassas filtrasyon cihazı, biyolojik filtre, protein ayırıştırıcı, UV ve ozon sterilizasyonu, su sıcaklığı ısıtma ve soğutma sistemi, oksijen ve sıcaklık, ph ölçüm, kontrol ve dağıtım sistemi, desatürasyon sistemi, defosforizasyon sistemi, denitrifikasyon sistemi, atık tutma sistemi, balık yetiştirme tankları, su dağıtım sistemi (boru, vana), güneş enerjisi panelleri, aşılama makinesi ve ekipmanları, mikroskop hibe desteği kapsamında değerlendirilecek alet ve ekipmanlardır.

3.1.5. Hayvansal ve Bitkisel Orijinli Gübre İşlenmesi, Paketlenmesi ve Depolanması

- Solucan gübresi başvuruları hibe desteği kapsamı dışındadır.
- Hayvansal ve bitkisel orijinli gübrelerin işlenmesi, paketlenmesi ve depolanmasına yönelik yeni tesis, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, kapasite artırımı ile teknoloji yenileme proje başvurularına hibe desteği verilmektedir. Ancak yeni tesis veya kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması kapsamındaki hibe başvurularında sunulan projede işleme ve paketleme üniteleri mutlaka birlikte yer almalıdır; sadece işleme veya sadece paketleme tesisi projelendirildiğinde başvuru iptal edilir.
- Hayvansal ve bitkisel orijinli gübrelerin her biri için tek başvuru yapılabileceği gibi iki konuyu birlikte içeren başvuru da yapılabilir. Bu durumda, iki konudan kapasitesi yüksek olanın başvuru kodu ile giriş yapılır.
- A. Hayvansal orijinli gübre işlenmesi:
  - Bu konuda yapılacak proje başvurularında başvuru kodu HOG-A olmalıdır.
  - Hayvansal orijinli gübreler, hayvanların dışkıları ile yataklıklarının artıklarından elde edilen gübrelerdir (Ahır gübresi veya çiftlik gübresi).
- B. Bitkisel orijinli gübre işlenmesi:
  - Bu konuda yapılacak proje başvurularında başvuru kodu HOG-B olmalıdır.

- Bitkisel orijinli gübreler, tarımsal amaçlı yetiştirilen bitkilerin kendisinden ya da işlenmesi sonrası elde edilen yan ürünlerden elde edilen gübrelerdir (Sera veya budama atıkları, vb.).

3.2. YATIRIM KONULARINA İLİŞKİN GENEL HUSUSLAR

- Yatırımcılar 2020/24 No.lu Tebliğ kapsamındaki tüm yatırım konularında ülke genelinde sadece bir adet proje başvurusunda bulunabilirler.
- Aynı proje kapsamında farklı ürün ya da ürün gruplarının işlenmesi ve paketlenmesine yönelik proje teklifi yapılamaz.

Örneğin, sütün işlenmesine yönelik faaliyette bulunan bir işletmede meyve, sebze gibi başka bir ürünün işlenmesi ya da paketlenmesi için proje başvurusu yapılamaz. Ancak, ilgili mevzuatına uygun olması koşuluyla soğuk hava depolarında farklı ürün ya da ürün gruplarının depolanmasına yönelik proje başvuruları kabul edilir.

- 2020/24 No.lu Tebliğ kapsamındaki tüm yatırım konularında teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon niteliğinde başvuru yapılan proje sadece yenilenebilir enerji üretimi konusunda bütçelendirilmişse başvuru kodu YEÜ olmalıdır. Yenilenebilir enerji ile birlikte makine ekipman alımı ile inşaat alımlarının da bütçelendirilmesi halinde başvuru kodu teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon yapılacak olan konunun kodu olmalıdır.
- Kısmen yapılmış tesislerin tamamlanması, kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyona yönelik başvurularda; yatırım yeri organize sanayi bölgesi, tarıma dayalı ihtisas organize sanayi bölgesi veya küçük ihtisas sanayi sitesinde ise, işletmenin uygulayacağı yatırım konusu ile uyumlu olduğunu gösteren belgenin yukarıda belirtilen yatırım yerleriyle ilgili yönetim kurulundan alınması gerekir.
- Program çerçevesinde hibe desteğinden yararlanmış yatırımcılardan/tesislerden üç yıllık izleme süresinin bir yılını tamamlamış olanlar; kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, kapasite artırımı, teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon niteliğinde proje başvurusunda bulunabilirler. Niteliği yeni tesis olan başvurularda, yatırımcı, üç yıllık izleme süresi devam ederken aynı alt konuda tekrar başvuruda bulunamaz. Alt konular, Tebliğ ekinde yer alan sektörel bazda proje konusu ve kodları tablosunda belirtilir.
- Niteliği yeni tesis olan başvurularda, yatırımcı, izleme süresi devam ederken aynı alt konuda tekrar başvuruda bulunamaz. Alt konular, güncel uygulama rehberi ekinde yer alan sektörel bazda proje konusu ve kodları tablosunda belirtilir.

Yeni işletmelerin inşa edilebileceği tarım alanları veya mevcut işletmelerin genişletilebileceği/büyütülebileceği tarım alanlarının, 9/12/2017 tarihli ve 30265 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Tarım Arazilerinin Korunması, Kullanılması ve Planlanmasına Dair Yönetmelik ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu kapsamında izinlendirilmiş olması gereklidir.

- Kiralanmış bir mülk üzerinde yapılacak yatırımlar uygun yatırımlardır. Yatırım yeri kiralık ise;
  - Kiralama süresinin projeye ait izleme süresini kapsamaması gerekir. En geç nihai raporda ödeme talep dosyası ekinde üst hakkı veya kiralamanın tapuya şerh edilme şartı aranır. Kira sözleşmesi yerine tahsis/irtifak belgesi bulunması halinde bu belgeler ilgili kurum ve kuruluşun bağlı oldukları mevzuata göre alınır.

- Resmi kurum ve kuruluşlardan alınan tahsis/irtifak süresi boyunca tahsis/irtifakın iptal edilmeyeceğine dair taahhütname ve/veya resmi yazılarda ayrıca noter tasdiki aranmaz.
- Tarımsal amaçlı kooperatiflerce yapılacak olan yatırım konularına ait başvuruların hiçbirinde kira süresi şartı aranmaz.
- Aynı parselin birden fazla kişi tarafından kiralanması suretiyle başvuru yapılması halinde;
  - Kiralanan alan sunulan yatırım projesi için yeterli olmalıdır.
  - Kiralama yatırım için son ödemenin yapıldığı tarihten itibaren izleme süresinin bitimine kadar olan süreyi kapsamalı ve kira sözleşmesi noter tasdikli olmalıdır.
- Yatırımın yapılacağı yerin hisseli olması durumunda;
  - Hissedarlardan birisinin başvurusu halinde diğer hissedarların yatırımcıya yetki vermesi ve her bir hissedarın, sahibi oldukları taşınmaz üzerinde inşaat yapılmasına rızaları olduğunun ve işletmenin faaliyete geçtikten sonra en az üç yıl süreyle işletmenin faaliyetine engel olabilecek ölçüde başka bir tesis kurmayacaklarının beyan edildiği noter tasdikli belgeyi başvuru aşamasında veri giriş sisteminde ilgili bölüme yüklemeleri gerekmektedir.
- Eğer yatırım korunan bir alanda yapılacak ise (Sit alanları, millî parklar, tabiat parkları, özel çevre koruma bölgesi gibi), ilgili Kanun ve Yönetmeliklere göre izinlendirilmiş olmalıdır.
- Başvuru sahibi adına ilgili kurumlarca mevzuatlarında aranan şartların yerine getirilmesi halinde tahsis/irtifakın iptal edilmeyeceğine yönelik resmi yazı alındığı takdirde taahhütname yerine kullanılabilir.
- Köy tüzel kişiliğine ait köy yerleşim yeri olarak ayrılan alanlarda mutlaka valilik/kaymakamlık onayının alınması gerekir.
- Yatırım köy yerleşim alanı ve/veya kırsal mahalle içinde ise ve Yapı Kullanma İzin Belgesi alınmasını gerektirmiyorsa; İl Özel İdaresi/Belediyeden alınan ilgili yapının teknik ve diğer yasal düzenlemelerle uyumlu olduğunu gösteren imzalı, tarihli ve mühürlü “Yazılı İzin” belgesi hibe sözleşmesi ekinde sunulmalıdır.
- Tütün kooperatiflerinin iştiğal konularında başvuruda bulunmaları halinde, Tütün Mamullerinin Üretim ve Ticaretine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğin 5 inci maddesinin birinci fıkrası kapsamında üretim tesisi kurulmasındaki şartları sağlaması koşuluyla alınan Sarmalık Kısılmış Tütün Mamulü Üretim Tesisi Kurma Uygunluk Belgesinin mevcut tesisin yapı kullanım izni ile uyumlu olduğu kabul edilir.

DİKKAT

Yatırımın sadece makine ekipman alımını içermesi durumunda, 3194 sayılı İmar Kanunu'nun geçici 16 ncı maddesine göre İmar Barışı kapsamında Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile Bakanlığın yetkilendirdiği kuruluşlardan alınmış “Yapı Kayıt Belgesi” kabul edilecektir. Makine ekipman alımı yanında yapı ruhsatı gerektirmeyen inşaat işleri olması durumunda, ilgili kurumlardan alınacak, yapı ruhsatının alınmasına gerek olmadığına dair resmi yazı da başvuru aşamasında veri giriş sistemine yüklenmelidir.

- 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanununa göre kurulmuş serbest bölgelerde yapılacak yatırımlar için başvuru kabul edilmemektedir.
- Ulusal mevzuat gereği alınması gereken tüm yasal izin ve ruhsatlardan başvuru sahipleri sorumludur.

DİKKAT

Plansız alanlar imar yönetmeliğinin 17 nci maddesine göre, hisseli alanlarda sadece bir hissedara yapım izni/ruhsatı verildiğinden aynı parsel için başka bir hissedar başvuru yapamayacaktır.

- Farklı tüzel/gerçek kişilerce hazırlanmış olsa dahi aynı yatırım alanlarında birbirleri ile ortak ekonomik ilişkileri bulunan veya birbirlerini tamamlayan projelerle müracaat edilmesi durumunda aynı parselle ilgili tüm başvurular/sunulan projeler reddedilecektir.
- Birbirleriyle birebir aynı olan, kopya projeler ile başvuruda bulunulması halinde sunulan projeler reddedilecektir.
- Kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon niteliğinde proje sunan yatırımcıların yapı kullanma izni, işletme kayıt/şartlı onay/onay belgesi, çalışma izin belgesi, işyeri açma ve çalışma ruhsatı, vb. güncel ulusal mevzuat kapsamında almaları gereken izin ve ruhsatlara sahip olmaları şarttır. Bu konuda mevcut belgelerini başvuru sırasında başvuru ekranı doküman yükleme kısmındaki ilgili kısma yüklemelilerdir.
- Yeni tesis ve kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması niteliğindeki başvurularda, yatırımcı, yatırımın sonunda yukarıda bahsi geçen yürürlükteki mevcut veya resmi gazetede yayımlanarak değiştirilmiş mevzuat ile uyumlu olacağına dair taahhütnameyi başvuru aşamasında veri giriş sistemine yüklemeli ve son ödeme talebinde taahhüt ettiği bu belgeyi nihai rapor ekinde sunmalıdır.

3.3. UYGULAMA İLLERİ

Program çerçevesinde 81 ilde; 2020/24 No.lu Tebliğin 8 inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen yatırım konularının tümü, Tebliğ ve uygulama rehberi ekinde yayımlanan illerin sektörel öncelikleri tablosu esas alınarak hibe desteği kapsamında değerlendirilir.

3.4. YATIRIM SÜRESİ

- a) Yatırım projelerinin fiziki olarak tamamlanma son tarihi 30/11/2022'dir.
- b) Proje bitiş süresi mücbir sebepler hariç projelerin 2020/24 No.lu Tebliğde yazan son tamamlanma tarihlerini geçemez.

Yatırımın tamamlanması: Yatırıma ait fiziki gerçekleşmenin tamamlanması, nihai rapor ve eklerinin idareye sunulmuş olması ve idarece de kabul edilmesi halinde yatırım tamamlanmış sayılır.

c) Cumhurbaşkanlığı Kararı kapsamında ekonomik yatırımlara yönelik proje konularının desteklenmesi öngörüldüğünden ve 2022 yılı aralık ayı itibarı ile bütçeyi kullanma zorunluluğu bulunduğundan, projenin fiziki olarak son tamamlanma tarihinde tamamlanmış olması gerekmektedir. Ancak, mücbir sebepler kapsamında tamamlanamayan projeler için yatırımın son tamamlanma tarihinden 1 (bir) ay önce başvuru yapılması halinde iş takviminde belirtilen fakat mücbir sebepler dolayısıyla kaybedilen süre kadar ek süre verilecektir.

ç) Hibe sözleşmesi sonrası yatırımın 30/11/2022 tarihine kadar mücbir sebepler veya yasalarda/mevzuatta yatırımın uygulanmasını zorlaştıracak veya geciktirecek değişimler olmasından dolayı tamamlanamayacağına anlaşıldığı durumlarda; yatırımcının yatırımın son tamamlanma tarihinden 1 (bir) ay önce gerekçeleriyle birlikte başvurusu halinde; il müdürlüğünün mevzuata uyarlılığını inceleyerek İl Müdürünün il proje yürütme birimince düzenlenen raporu onaylaması koşulu ile projenin süresinin uzatılma talebi Genel Müdürlüğe gönderilir ve Genel Müdürlüğün de uygun görmesi halinde sözleşme süresi uzatılır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BAŞVURU SAHİPLERİNDE ARANACAK ÖZELLİKLER

4.1. BAŞVURU SAHİPLERİNDE ARANACAK ÖZELLİKLER

a) 2020/24 No.lu Tebliğin 8 inci maddesinde belirtilen yatırım konularını gerçekleştirmek üzere hazırlanacak proje başvuruları gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılır.

b) Başvuru sahibi gerçek ve tüzel kişilerin, Bakanlık tarafından oluşturulan tarımsal üretim kayıt sistemine, çiftçi kayıt sistemine veya Bakanlık tarafından oluşturulmuş diğer kayıt sistemlerinin herhangi birine son başvuru tarihinden önce kayıtlı olması gerekir.

c) Tüm yatırımlar için son başvuru tarihinden önce kurulan;

- 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda tanımlanan kolektif şirket, limited şirket ve anonim şirketler,
- 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 18/4/1972 tarihli ve 1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu, 1/6/2000 tarihli ve 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanuna göre kurulmuş kooperatifler ile 11/6/2010 tarihli ve 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununun ilgili maddelerine göre kurulan ıslah amaçlı yetiştirici birlikler ile bunların üst birlikleri/iktisadi teşekkülleri, 29/6/2004 tarihli ve 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanununun ilgili maddelerine göre kurulan iktisadi teşekkülleri,

kuruluş tüzüklerinde/ana sözleşmelerinde onay verilmiş tüzüğünde belirtilen faaliyet alanları ile ilgili yatırım konularında son genel kurulda gündeme alınıp karara bağlanmış olması koşulu ile tüzel kişilik olarak başvurabilirler.

ç) Tüzel kişiler başvuruları ile birlikte, firmanın sermaye yapısı, miktarı ve faaliyetleri açısından nihai durumunu gösterir Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi tasdikli örneği ekinde hala geçerli olan tüzük/ana sözleşmesinin yer aldığı Ticaret Sicil Gazetesi ile güncel uygulama rehberinin yayımlandığı tarihten sonra Ticaret ve Sanayi Odasından alınmış faaliyet belgesini sunmalılardır.

d) Tüzel kişilerin, son başvuru tarihinden önce proje başvurusu yapılması, hibe sözleşmesi imzalanması ve uygulamaların gerçekleştirilmesi konularında yetkili kurul ve/veya organlarından son başvuru tarihinden önce aldıkları yetki kararı ile yatırım yapma konusunda almış oldukları yönetim kurulu kararını proje başvurularında ibraz etmeleri gerekmektedir.

e) Tüm yatırımlara yönelik proje konularında başvuran tüzel kişiler idari ve mali açıdan kamudan bağımsız olmalıdır. Tüzel kişilerin idari ve mali açıdan kamudan bağımsız olduklarına dair taahhünameyi, gerçek kişilerin ise kamu hizmeti yapmadıklarına dair taahhünameyi başvuru ekinde sunmaları gereklidir. Kamu görevi yürütenler, devlet memurları, kamu işçileri veya devlet üniversitelerinde görevli öğretim görevlileri gerçek kişi olarak başvuramazlar.

4.2. UYGUN OLMAYAN BAŞVURU SAHİPLERİ

a) 2020/24 No.lu Tebliğin 11 inci maddesinde açıklanan gerçek ve tüzel kişi haricindekiler ve kamu görevlileri hibe başvurusunda bulunamazlar.

b) Önceki tebliğler kapsamında hibe sözleşmesi imzalayan yatırımcılardan güncel uygulama rehberinin yayımlandığı tarihten önce yatırımını nihai rapora bağlayamayanlar hibe başvurusunda bulunamazlar.

c) Hibe sözleşmesi imzaladıktan sonra kendi isteği ile proje uygulamaktan vazgeçmesi nedeniyle projesi için fesih işlemi uygulanmış yatırımcılar hariç, önceki tebliğler kapsamında hibe programından yararlanmış ancak feshedilmiş proje başvuruları olan yatırımcılar beş yıl süreyle hibe başvurusunda bulunamazlar.

ç) Aynı başvuru döneminde tarımsal amaçlı kooperatifler ve birlikler hariç, tüzel kişi ortaklarının gerçek kişi olması halinde ortaklar gerçek kişi olarak hibe başvurusunda bulunamazlar. Ayrıca tüzel kişi ortaklarının tüzel kişi olması halinde de tüzel kişi ortaklar ayrı olarak hibe başvurusunda bulunamazlar. Gerçek ve/veya tüzel kişiler kendileri hibe başvurusunda bulunmaları halinde oluşturdukları ya da oluşturacakları farklı tüzel kişiler/ortaklar olarak ayrıca hibe başvurusunda bulunamazlar. Sonraki dönemlerde yapılacak başvurular için ise Tebliğde yer alan süre kısıtlarına uyulması gerekir.

Ayrıca; aşağıda belirtilen durumlardan herhangi birinin varlığında, diğer tüm koşullar sağlansa dahi başvuru sahipleri hibe desteği almak amacıyla başvuruda bulunamazlar.

d) Haklarında iflas, konkordato veya tasfiye kararı alınanlar, mal varlığı ya da işlerinin yönetimi atanmış kayyum veya vasi tarafından idare edilenler,

e) Türkiye Cumhuriyeti'nin yasal hükümleri uyarınca, sosyal sigorta primi veya vergi ödemesi ile ilgili yükümlülüklerini yerine getirmeyenler,

f) Kamu haklarından mahrum olanlar, hırsızlık, dolandırıcılık, güveni kötüye kullanma, görevi kötüye kullanma, rüşvet, irtikap, nitelikli zimmet, sahtecilik, hileli iflas suçu işlemiş olanlar, milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen terör örgütlerine aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olanlar, tutuklu bulunanlar, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştıranlar, Devlet sırlarını açığa vuranlar, Devletin şahsiyetine karşı işlenmiş suçlardan hakkında kesin hüküm ve/veya idari bir karar olanlar veya ülkenin mali çıkarlarına zarar verici herhangi bir suçtan dolayı kesinleşmiş mahkûmiyeti olanlar,

g) 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlardan ve organize veya örgütlü suçlardan dolayı hükümlü bulunanlar ve adli sicil kaydı olanlar,

ğ) Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından destek dışı işletmeler kapsamına alınanlar.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. HİBEYE ESAS PROJE TOPLAM TUTARLARI VE DESTEKLEME ORANI

5.1. YATIRIM TUTARI VE DESTEKLEME ORANI

a) 2020/24 No.lu Tebliğin 8 inci maddesi birinci fıkrasında belirtilen yatırım konularında hibeye esas proje tutarı; başvuruda bulunanların gerçek kişiler, tarımsal amaçlı kooperatifler ve birlikler veya tüzel kişiler olması halinde, 8 inci maddede belirtilen yatırım konularında; yatırım niteliği yeni tesis olan başvurularda 5.000.000 Türk Lirası, yatırım niteliği tamamlama olan başvurularda 3.500.000 Türk Lirası, yatırım niteliği kapasite artırımı, teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon olan başvurularda 3.000.000 Türk Lirası üst limitini geçemez.

b) Hibeye esas proje tutarı alt limiti 250.000 Türk Lirasıdır. Bu limitin altındaki başvurular kabul edilmez.

c) Hibe sözleşmesinde belirlenen hibeye esas makine ve ekipman tutarı üst limit niteliğindedir. Hibenin nihai tutarı fiili gerçekleştirmeler sonucunda ortaya çıkar. Proje toplam tutarının; bu maddede belirlenen hibeye esas proje tutarını aşması durumunda, artan kısma ait işlerin proje sahiplerince aynı katkı olarak finanse edilmesi ve yatırım süresi içerisinde tamamlanması gerekir. Bu durumun hibe başvurusu ile beraber taahhüt edilmesi şarttır.

ç) Hibeye esas proje tutarının %50'sine hibe yoluyla destek verilir. Kalan %50'lik tutarı başvuru sahipleri temin etmelidir. Makine ve ekipman alım tutarının hibe desteği kısmı, kamu kaynakları kullanılarak karşılandığı için yatırımcılar tarafından sağlanması gereken katkı payının finansmanında hiçbir şekilde kamu kaynakları kullanılamaz.

d) Küçük ve orta ölçekli ekonomik faaliyetlere yönelik yatırım tesislerinin desteklenmesi amaçlandığından, başvuruda belirtilen proje toplam tutarı ile yatırım konusunun tam olarak gerçekleşmesi sağlanır.

e) Proje bütçesi KDV (Katma Değer Vergisi) hariç hazırlanır. Yatırımcı, toplam makine ve ekipman alım tutarına ait KDV'nin tamamını kendi öz kaynaklarından temin etmekle yükümlüdür.

f) Program kapsamında, büyük bir projenin kısmi gerçekleştirilmesi veya bölümler/üniteler şeklinde yapılmasına yönelik olarak hazırlanan proje başvuruları kabul edilmez.

ALTINCI BÖLÜM

6. PROJE GİDERLERİ

6.1. HİBE DESTEĞİ KAPSAMINDAKİ PROJE GİDER ESASLARI

Hibe desteği verilecek proje giderlerinin;

- a) Yatırımcı ile akdedilen hibe sözleşmesinden sonra gerçekleştirilmiş olması,
- b) Hibe sözleşmesi ekinde sunulan tatbikat projesinde belirtilmiş olması ve hibe desteği verilecek proje giderleri kapsamında yer alması,
- c) Hibe sözleşmesi ekinde sunulan proje bütçesi tablosundaki hibeye esas proje giderlerinin, tüm başvurularda 2020/24 No.lu Tebliğin 13 üncü maddesinde belirtilen limitlerin içerisinde kalması,
- ç) Hibe sözleşmesi ekinde sunulan iş planında öngörülen yatırım süresi içerisinde gerçekleşmesi, hibe desteği kapsamındaki giderlerin Bakanlık tarafından yayımlanan satın alma rehberinde belirtilen kurallara uygun olması ve belgelere dayandırılması, gerekir.

6.2. HİBE DESTEĞİ VERİLEN PROJE GİDER KALEMLERİ

a) Yatırım projesinin ayrılmaz bir parçası ve projenin faaliyete geçmesi için kaçınılmaz olan bu maddede belirtilen giderler, ilgili bölümlerde belirtilen istisnalar geçerli olmak kaydıyla hibe desteği kapsamında değerlendirilir.

b) Yatırım uygulamalarına ait;

- İnşaat işleri alım giderlerine,
- Makine, ekipman ve malzeme alım giderlerine,

hibe desteği verilir.

c) Yatırımcılar tarafından, proje kapsamında satın alınacak ve hibe desteği verilecek tüm makine, ekipman, malzeme ve inşaat işleri Bakanlık tarafından yayımlanan satın alma rehberinde belirtilen kurallara uygun olarak yapılmış satın alımlar sonucunda belirlenen yüklenicilerle yapılacak sözleşmeler kapsamında sağlanır.

ç) Yatırımcılar tarafından sürekli çalıştırılan, düzenli, dönüşümlü, yarı zamanlı ve geçici olarak işe alınmış kişiler, kamu çalışanları, kamu kurumları ile kamu tüzel kişiliğine haiz kuruluşlar yüklenici olamazlar.

d) Hibeye esas proje tutarını oluşturan, hibe desteği verilecek proje giderleri mutlaka teknik projeye ve piyasa etütlerine dayandırılır ve proje başvurularında ayrıntılı olarak belirtilir.

e) Hibe sözleşmesine bağlanan hibeye esas proje tutarı, uygulama sürecinde artırılamaz. Ancak sözleşmeye bağlanan tutarı aşmaması ve başvuruda bütçelendirilen ve iş kalemlerinde gösterilen inşaat, makine ve ekipman alımı ile ilgili kalemlerde kapasite azalışı olmaması kaydıyla gider kalemleri arasında ilgili maddelerde belirtilen kısıt ve limitlere aykırı olmamak şartıyla aktarımlar yapılabilir veya destek kapsamında başvuruda bütçelendirilen ve alımı yapılan inşaat, makine ve ekipman kalemlerinden proje başvuruları kapsamında satın alma rehberine ve/veya teknik şartnamelere uygun olarak temin edilmeyen ve uygun harcama

kapsamında kabul edilmeyen kalemler ikinci el alımı olmamak şartı ile projelerin amacına uygun olarak aynı katkı ile tamamlandığı ve tesisin faaliyete geçmesinde engel oluşturmadığı takdirde hibe hesaplaması kalemlerinden düşülür ve başlangıçta belirlenen toplam hibe tutarındaki miktardan düşülerek hibe ödemesi yapılır.

f) Yatırımcı, hibeye esas proje giderlerinden inşaat ve makine ekipmanı ayrı ayrı ihale edebileceği gibi bu giderlerin tamamını tek bir ihale şeklinde de gerçekleştirebilir.

g) Teklifte yer alan fiyatlar, öncelikle Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı poz listelerinde yer alan fiyatlar olmalı, bu Bakanlığın poz listesinde yer almaması halinde diğer kamu kurum ve kuruluşları poz fiyatları kullanılmalıdır. Bu listelerde bulunmayan pozlar için İl Referans Fiyat Komisyonu tarafından belirlenen referans fiyatlar kullanılabilir. (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı poz listeleri güncellemeleri, son başvuru tarihinden önce yayımlanan “TÜİK İnşaat Maliyet Endeksi ve Değişim Oranları Cetveline” göre yapılacaktır.)

6.3. İNŞAAT İŞLERİ ALIM GİDERLERİ

a) Program kapsamında hibe desteği verilecek inşaat işleri alım giderleri, projenin faaliyete geçmesi için kaçınılmaz olan inşaat işlerini kapsar.

b) Yeni tesis ve kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması niteliğindeki başvurularda hibeye esas proje gideri sadece inşaat faaliyetinden ibaret olamaz. Ancak çelik silo, soğuk hava deposu ve sera yatırımları sadece inşaat faaliyetinden ibaret olabilir.

c) İnşaatın yapılma yöntemi ile kullanılacak teknolojiyi açıklayan, inşaat işleriyle doğrudan ilgili malzeme, işçilik, makine, ekipman kullanımı veya iş makinesi giderlerini kapsayan ve gider türü, ölçü birimi, miktar, birim fiyat ve tutar ayrıntılarını da içeren taslak yapım şartnameleri ve uygulama aşamalarını süreleriyle birlikte gösterir bir iş programı da proje başvuru ekinde sunulur.

ç) İnşaat işleriyle ilgili mimari, statik, elektrik, sıhhi tesisat ve çevre düzenlemesine ait uygulama projeleri ile bu projelere ait metraj ve keşif özetlerinin imzalı suretlerinin incelenmek üzere hibe sözleşmesi ekinde sunulmuş olması gerekir. Bu uygulama projelerini hazırlayan kişinin ilgili meslek odasına kayıtlı olması şarttır.

d) Yeni tesis ve kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması niteliğindeki projelerde idari kısımlarla ilgili harcamalar, idari bina (ofisler, yatakhane, yemekhane, soyunma odası, tuvaleti de kapsayacak şekilde) ve bekçi kulübesi, teşhir ve satış reyonu, bakıcı evi, jeneratör odası, ihata duvarı, işletme içi yollar hibeye uygun harcamalar kapsamında değerlendirilir. Bu harcamaların toplamı hibeye esas inşaat giderinin %15’ini, her yapı için kazı, dolgu ve reglaj işleri yapının toplam hibeye esas inşaat giderinin %6’sını ve alansal olarak idarî alan, toplam inşaat alanının %30’unu aşamaz. Bu kısıtlara uygun olmayan bütçelendirmeler olması halinde proje kabul edilmez.

Bakıcı evi hibeye esas proje maliyeti içinde 75 bin TL’yi aşamaz.

e) Mesken ve benzeri yapıları kapsayan proje başvuruları hibe desteği kapsamında değerlendirilmez.

f) Proje uygulaması ile ilgili ulusal mevzuat gereği alınması gerekli izin, ruhsat, denetim işleri ve uygulamalarda yapılması zorunlu olan tüm işlemlerin yerine getirilmesinden yatırımcılar sorumludur. İnşaat işleri ile ilgili ulusal mevzuat gereğince alınması gerekli izin ve ruhsatlar hibe sözleşmesi imza tarihinden itibaren üç ay içinde; yapı kullanım izin belgesi, sistem kullanım anlaşması, ÇED raporu, çevre izin lisansı veya çevre izin belgesi, deney raporu montaj sonrasında alınabilecek makine ekipman için deney raporu ve işletmenin faaliyete geçmesinden sonra alınabilecek izin ve ruhsatlar nihai rapor ekinde; diğer bütün izin ve ruhsatlar hibe sözleşmesi evrakı ekinde sunulmak zorundadır.

g) Yapılarda tüm alanların kullanım amacı belirlenmiş ve yatırım amacı ile uyumlu olmalıdır. Aksi durumda ilgili harcamalarda kesinti yapılabilir veya yapının tamamı hibeye uygun olmayan harcama olarak değerlendirilebilir.

ğ) Ahır, sağımhane, vb. binalarda idari mahaller (veteriner hekim odası, soyunma odası, tuvalet ve banyo unsurları) planlanması durumunda, bu alanların büyüklüğü yatırımın kapasitesi ve tam zamanlı çalışan sayısı ile orantılı olmalıdır. İhtiyaç fazlası büyüklükte planlama yapıldığının tespit edilmesi durumunda, ilgili binanın tamamı uygun olmayan harcama olarak değerlendirilecektir.

h) Çelik silo, sera ve soğuk hava deposu yatırımları hariç yeni tesis ve kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması niteliğindeki yatırımlarda inşaat gideri, hibeye esas proje tutarının %80'inden, kapasite artırımına yönelik yatırımlarda %60'ından, teknoloji yenileme ve/veya modernizasyona yönelik yatırımlarda ise %20'sinden fazla olamaz.

ı) Küçükbaş hayvan yetiştiriciliğine yönelik yeni tesis başvurularında bu maddenin (h) bendinde yer alan inşaat kısıtları uygulanmaz.

i) Yenilenebilir enerji olarak jeotermal kaynağın kullanılacağı yatırımlarda kuyu maliyetinin hibe desteği kapsamına alınabilmesi için elde edilen enerjinin mevcut veya 2020/24 No.lu Tebliğ kapsamında kurulacak tesiste kullanılması şarttır. Sadece jeotermal kuyu için hibe desteği verilmez. Jeotermal kuyunun farklı parselde olması durumunda isale hattına hibe desteği ödenmez.

j) İnşaat bütçesi 500.000 TL'nin üzerinde ise inşaat ödemeleri, yapılan ihale bazında en fazla iki hak ediş ile ödeme evrakı düzenlenerek talep edilir. İnşaat ödemeleri için ilk talep edilecek hak edişin rakamı 500.000 TL'nin altında olamaz. (Sabit yatırımlar kapsamında ahır ve ağıl yapımı nihai raporda tek seferde ödenir.)

k) Başvuru aşamasında başvuru sahibi inşaat işlerine yönelik olarak avan proje veya tatbikat projesi sunmak konusunda serbesttir. Ancak, hibe sözleşmesi aşamasında onaylanmış tatbikat projesinin sunulması zorunludur.

l) Başvuru sahibi tarafından, avan projeye dayanılarak oluşturulacak hibeye esas proje tutarında oluşabilecek yanılmalar ve sapmalardan proje sahibi sorumludur.

m) Avan proje ile başvurulması halinde; hazırlatılacak mimari projeye uygun makine yerleşim planı, inşaat, elektrik ve sıhhi tesisat projeleri yaklaşık maliyetleri veya toplam inşaat alanının Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının metrekaşe birim fiyatları ile hesaplanan yaklaşık maliyeti başvuru dosyasında bulunmalıdır. Bu durumda projelerde onay şartı aranmaz. Hibe sözleşmesi aşamasında ilgili Kanun ve mevzuata uygun proje değişiklikleri yapılabilir, bu durumda oluşacak fiyat artışları aynı katkı ile karşılanır.

n) Tatbikat projesi ile başvurulması halinde; mimari, statik, elektrik, sıhhi tesisat vb. projeler ile bunların ayrıntılı metraj ve yaklaşık maliyetlerinin sunulmuş olması gerekir. Aşağıdaki hususları taşımayan proje evrakı reddedilecektir:

1. Detaylı metraj cetveli ilgili odaya kaydı bulunan mühendis/mühendisler (Harcama kalemlerine göre inşaat mühendisi, mimar, elektrik mühendisi ya da makine mühendisi) tarafından imzalanmış, tarih atılmış ve kaşelenmiş olmalıdır. Mühendisler için oda kayıt belgeleri başvuru aşamasında veri giriş sisteminin ilgili kısmına yüklenmelidir.

2. Elektrik tesisat projeleri ve mekanik projeler ilgili odaya kaydı bulunan proje müellifi tarafından imzalanmış, tarih atılmış ve onaylanmış olmalıdır. Müelliflere ait oda kayıt belgeleri başvuru aşamasında veri giriş sisteminin ilgili kısmına yüklenmelidir.

o) Çelik silo ve soğuk hava deposuna ait giderlerin tamamı yeni tesis başvurularında inşaat gideri olarak bütçelendirilebilir. Mevcut tesisin bir unsuru olarak yapılacak çelik silo ya da soğuk hava deposuna ait kapasite artırımını ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyona yönelik başvurularda da giderlerin tamamı inşaat gideri olarak bütçelendirilebilir.

6.4. MAKİNE, EKİPMAN VE MALZEME ALIM GİDERLERİ

a) Program çerçevesinde yapılacak yeni makine, ekipman ve malzeme alımları, üretimi de içeren bir proje bütünüdürün parçası olduğu takdirde finanse edilir.

b) Su ürünleri yetiştiriciliği hariç, yeni tesis ve kapasite artırımı başvurularında hibeye esas proje gideri sadece makine ve ekipman alım giderinden ibaret olamaz.

c) Kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyona yönelik proje tekliflerinde hibeye esas proje tutarının tamamı makine ve ekipman alım giderinden ibaret olabilir.

ç) Makine ve ekipman alımlarında, alım bedeli ile proje sahasına teslim giderleri ve montaj giderlerinin tek bir alım faturasında bulunmaları durumunda uygun harcama kapsamında değerlendirilerek hibe desteği verilir. Ayrı faturalandırılmaları durumunda ise sadece mal alım bedeline hibe desteği verilir.

d) Makine ve ekipman ile ilgili düzenlenen teknik şartname; projedeki kullanım amacı ve üretimdeki gerekliliği belirtilerek, proje başvuru ekinde sunulur.

e) Makine-ekipman yerleşim planı ve listesi ilgili odaya kaydı bulunan proje müellifi tarafından imzalanmış ve kaşelenmiş (kaşe kullanıyorsa) olmalıdır. Müelliflere ait oda kayıt belgeleri başvuru aşamasında veri giriş sisteminin ilgili kısmına yüklenmelidir.

f) Makine, ekipman ve malzeme alım giderleri kapsamında, demirbaş eşya, mobilya, mefruşat alımı gibi giderler ve tesis tamamlandıktan sonra tesisin işletilmesine yönelik hammadde veya malzeme gibi işletme giderlerine hibe desteği verilmez.

g) Trafo satın alımları hibe desteği kapsamında değildir.

ğ) Yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji üreten tesisler hariç enerji nakil hattı satın alımları hibe desteği kapsamında değildir. Yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji üreten tesisler için ise enerji nakil hattı satın alımları hibeye esas proje tutarının en fazla %15'i ile sınırlıdır.

h) Niteliği yeni tesis olan başvurular dışında jeneratör satın alımları hibe desteği kapsamında değildir.

ı) Makine ve ekipman ile ilgili düzenlenen teknik şartname; projedeki kullanım amacı ve üretimdeki gerekliliği belirtilerek, proje başvuru ekinde sunulur. Makine, ekipman ve malzeme alım giderlerine ait teknik şartnameyi, metraj ve keşfi, makine yerleşim planını ve bina büyüklüğü ile alınan makinelerin uyumlu ve üretim aşamalarında gerekli olduğuna dair raporu hazırlayan ve tasdik eden kişilerin ilgili meslek odasına kayıtlı olmaları şarttır.

i) Sabit yatırımlar kapsamında bütçelendirilen balya ve silaj makineleri referans fiyat uygulamaları hariç, hibeye esas tutar ile aynı katkının beraber bütçelendirildiği bütün (monoblok) yapıdaki makineler ve ekipmanlar hibeye uygun giderler kapsamında değerlendirilmez ve bu tip projeler kabul edilmez.

j) Proje inşaat ve makine ekipman alımını içeriyorsa; inşaat tamamlanmadan makine, ekipman ve malzeme alım ödemeleri yapılamaz. Ayrıca makine, ekipman ve malzeme alım ödemeleri, yapılan ihaleler bazında tek ödeme evrakı düzenlenerek talep edilir.

k) Kendinden hareketli/çekilebilir makine, taşınabilir depo, vb. giderlere hibe desteği verilmez.

l) Hibe sözleşmesi öncesi, yatırımcının inşaat işleri ve/veya makine, ekipman ve malzeme alım giderleri işleri ile ilgili satın alma işlemlerinin gerçekleştirilmesi için ek süre talep etmesi halinde, il müdürlüklerince yapılacak inceleme sonucu durumu uygun mütalaa edilenler için yatırım sürelerinin 2020/24 No.lu Tebliğde belirtilen son tamamlanma tarihlerini geçmemeleri şartı ile hibe sözleşmesi imzalaması süresine ek olarak otuz gün süre verilir. Mücbir sebepler hariç olmak üzere verilen ek otuz günlük süre içinde satın alma rehberine uygun işlem gerçekleştirilemez ise hibe sözleşmesi imzalanmaz.

m) Ekonomik yatırımlar kapsamında alımı gerçekleştirilecek makine ekipman için 2020/25 No.lu Tebliğ kapsamında yayımlanan Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Kırsal

Ekonomik Altyapı Yatırımlarının Desteklenmesi 2021-2022 Başvuru Dönemi Uygulama Rehberi Ekleri Ek-1b'de yer alan referans fiyatlar kullanılacaktır.

6.5. PROJE KAYNAKLARINDAN KARŞILANAMAYACAK GİDERLER

a) 2020/24 No.lu Tebliğin 16 ncı ve 17 inci maddelerinde açıklanan proje giderlerine uygun olmayan ve hibe desteği kapsamı dışında kalan giderler şunlardır:

- Her türlü borçlanma giderleri,
- Faizler,
- Başka bir kaynaktan finanse edilen harcama ve giderler,
- Kira giderleri,
- Kur farkı giderleri,
- Arazi, arsa ve bina alım bedelleri,
- Binanın yakıt, su, elektrik ve aidat giderleri,
- Ayrı faturalandırılmış nakliye ve montaj giderleri,
- Bankacılık giderleri,
- Denetim giderleri,
- KDV ve ÖTV dahil iade alınan veya alınacak vergiler,
- İkinci el/kullanılmış makine-ekipman alım giderleri,
- Proje yönetim ve danışmanlık giderleri,
- Makine tamir ve parça alım giderleri (Örneğin: Kurutma fırınının içerisinde bulunan yıpranmış/arızalı fırın paletlerinin tamiri ya da değiştirilmesi),
- Laboratuvar sarf malzemeleri,
- Balya ve silaj makinesi alımları hariç, hibeye esas tutar ile aynı katkının beraber bütçelendirildiği bütün (monoblok) yapıdaki makineler ve ekipmanlar,
- Mücbir sebepler hariç 2020/24 No.lu Tebliğ ile belirlenen yatırım süreleri içinde gerçekleştirilmeyen giderler.

b) Program kapsamında; hibe sözleşmesi onaylanmayan projelerle ilgili yapılan hiçbir harcama karşılanmaz, bu giderlerden dolayı herhangi bir sorumluluk ve yükümlülük üstlenilmez.

c) Bakanlık tarafından yayımlanan bu uygulama rehberi ve satın alma rehberinde belirtilen usul ve esaslara uygun olarak gerçekleştirilmeyen, belgelendirilmeyen ve ibraz edilmeyen her türlü satın alma gideri, hibeye esas gider kapsamında olsa dahi hibe desteğinden karşılanmaz.

6.6. AYNI KATKILAR

a) Proje sahiplerinden veya iş birliği yapılan kişi ve kuruluşlardan herhangi biri tarafından hibe sözleşmesi öncesi edinilmiş arazi, bina, makine ve ekipman aynı katkı olarak proje yatırım tutarına dahil edilmez.

b) Hibe sözleşmesi imzalandıktan sonra yatırımcılar tarafından, hibeye esas proje giderleri dışında kendi kaynaklarını kullanarak bina, malzeme, makine ve ekipman ile işgücüne yönelik olarak yapılacak herhangi bir katkı, yatırım süresi içerisinde tamamlanması koşulu ile aynı katkı olarak değerlendirilir. Ancak, iş takvimleri ve uygulamalar sırasında bu katkıların tamamının, yatırımcı tarafından, hibeye esas proje giderlerine yönelik kullanımlar yapılmadan önce veya eşzamanlı olarak gerçekleştirilmesi zorunludur. Başvuru sahipleri, bu hususları başvuru formlarında taahhüt ederler.

c) Aynı katkılar, hibeye esas proje giderleri kapsamında öngörülmüş satın alımlardan ayrı bağımsız ihaleler veya gerçekleştirmeler şeklinde yapılır.

- Aynı katkıda fiziki gerçekleştirme esas alınır, aynı katkıda gösterilen inşaat ve makine-ekipman için ayrıca ihale yapma zorunluluğu yoktur.

- Ancak zorunlu hallerde birlikte ihaleye çıkılması durumunda ihale sonrası oluşacak tutarda tenzilat söz konusu ise aradaki fark hibeye esas proje tutarından düşülür.
- ç) Başvuru aşamasında aynı katkı olarak taahhüt edilen işlerin projede öngörülen nitelik, nicelik ve büyüklükte gerçekleştirilmesi şarttır. Bu husus il müdürlüğü tarafından mahallinde izlenir ve rapora bağlanır.
- d) Bu kapsamda yapılacak aynı katkılar, yatırımcının yapmakla yükümlü olduğu katkı payının yerine ikame edilemez.
- Proje sahipleri tarafından taahhüt edilen aynı katkı, mutlaka bir iş karşılığı olmalı ve bütçe büyüklüğü ile birlikte iş kalemi olarak hibe başvuru formları bütçe tablolarında belirtilmelidir. Aynı katkı kapsamında belirtilen işin karşılığı olan tutarın uygulama aşamasında aynı tutarda gerçekleşmesinden ziyade, taahhüt edilen işin yapılması gerekmektedir. Bu nedenle de hibe başvuru formları ve bütçe formlarında aynı katkı bölümlerinde yapılması planlanan işler mutlaka ayrıntılı olarak belirtilmelidir.
- Yatırımcının inşaat ile ilgili aynı katkısı gerçekleşmeden ve inşaat bir bütün olarak tamamlanmadan makine, ekipman ve malzeme alımı ile ilgili hibe ödemesi talep edilemez. Makine, ekipman ve malzeme alımı ile ilgili yatırımcının taahhüt ettiği aynı katkı yerine getirilmeden makine, ekipman ve malzeme alımı ile ilgili hibe desteği talep edilemez.

YEDİNCİ BÖLÜM

7. PROJE BAŞVURULARI

7.1. BAŞVURU ZAMANI

- a) Başvurular 31/10/2021 tarihinde başlayıp, 11/2/2022 tarihi saat 23:59'da sona erecektir.
- b) Son başvuru tarihi bitiminde veri giriş sistemi başvurular için veri girişine kapatılır.

7.2. BAŞVURACAKLARA SAĞLANACAK TEKNİK DESTEK

- a) Başvuracak gerçek ve tüzel kişiler, program konusunda il proje yürütme biriminden ihtiyaç duydukları bilgiyi alabilirler. Genel Müdürlük de programın tanıtımını ve yatırımcıların bilgilendirilmesini sağlar.
- b) İl proje yürütme birimlerince verilecek bilgi, proje hazırlanmasında karşılaşılabilecek sorulara cevap vermekle sınırlı olup projenin kabul edilmesi konusunda bir taahhüt niteliği taşımaz.
- c) İl proje yürütme birimleri, yatırımcılara kesinlikle proje hazırlayamaz.
- ç) 2020/24 No.lu Tebliğde belirtilen esaslara uygun olarak hazırlanacak, programa ait bu uygulama rehberi, başvuru formları ve bilgilendirici dokümanlar ile satın alma rehberi, il müdürlüğü veya www.tarimorman.gov.tr internet sayfasından temin edilebilir.
- d) Bakanlık tarafından düzenlenecek eğitim, çalıştay, bilgilendirme toplantıları ve benzeri etkinlikler www.tarimorman.gov.tr internet adresinden ilgililere duyurulur.

7.3. BAŞVURULACAK ADRES

Program ile ilgilenen gerçek ve tüzel kişiler başvurularını www.tarimorman.gov.tr (<https://edys.tarim.gov.tr/tarim/onlinebasvuru.aspx>) internet adresinden yaparlar.

7.4. BAŞVURU ŞEKLİ

- a) Proje başvurusu;
- 2020/24 No.lu Tebliğin 8 inci maddesinde belirtilen yatırım konularını gerçekleştirmek amacıyla hazırlanır.

- 2020/24 No.lu Tebliğin 11 inci maddesinde belirtilen niteliklere sahip gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılır.
  - Bu rehber ve satın alma rehberine uygun olarak hazırlanır.
- b) 2020/24 No.lu Tebliğde belirtilen usul ve esaslara göre hazırlanan başvuru dosyasının girişi veri giriş sistemi üzerinden yapılır.
- c) Başvurunun gerçekleşmesi için başvuru dosyasının veri giriş sistemi üzerinden girişinin yapılması şarttır.
- ç) Elektronik ortamdaki başvuruların;
- Tüzel kişilerin vergi numarası ve yetkilendirilen kişinin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olması şartıyla Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası ile yapılması zorunludur.
  - Gerçek kişilerde ise başvuru sahibi ya da yetkilendirdiği kişinin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olması şartıyla Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası ile yapılması zorunludur.

7.5. PROJE BAŞVURU DOSYALARI

a) Proje başvuru dosyaları;

- Başvuru formu,
- Ekleri,
- Destekleyici belgeler

olmak üzere üç ana bölüm halinde hazırlanmalıdır. Proje başvurusuna esas belgelerin girişleri veri giriş sistemine yapılır.

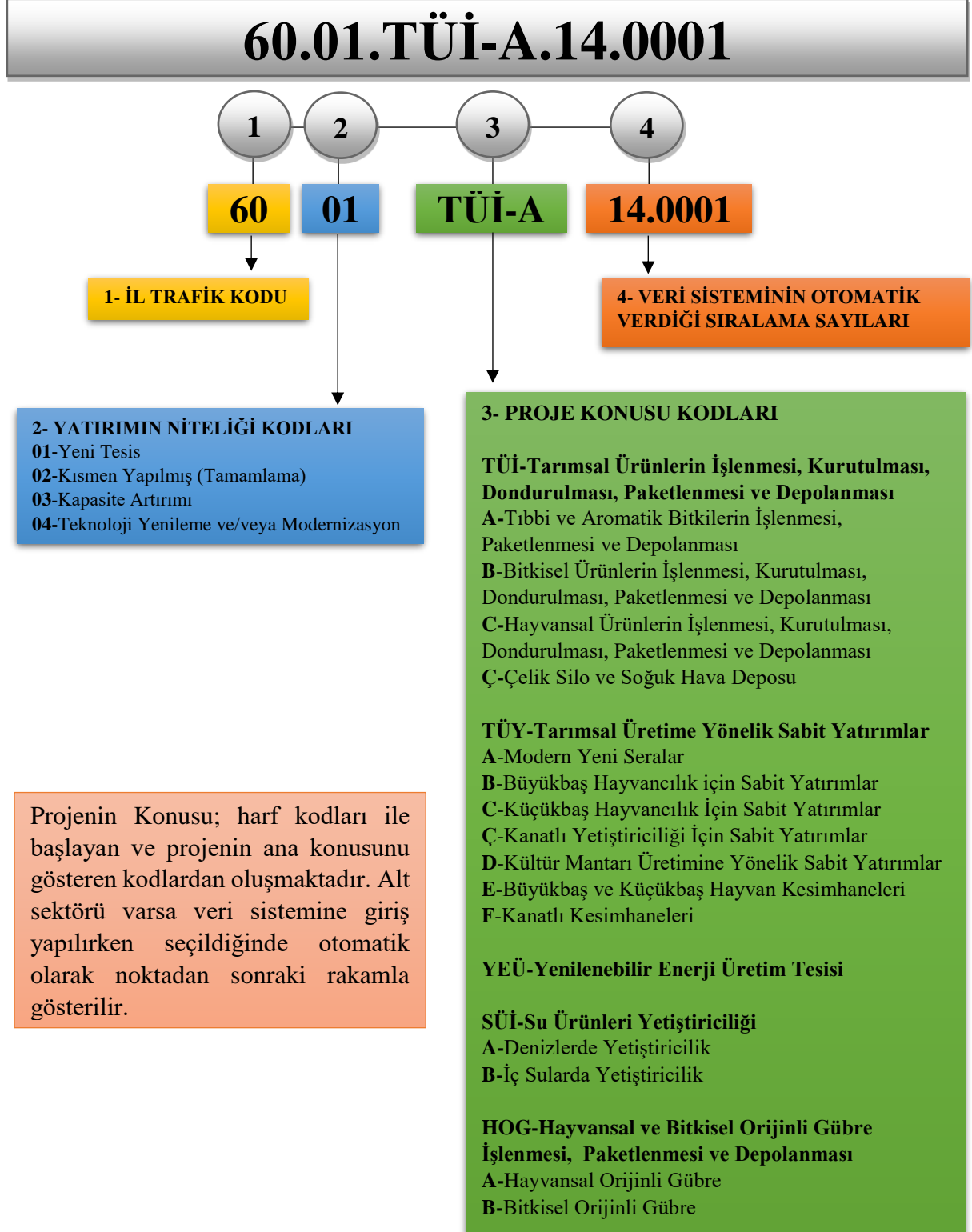
b) Hibe başvuru formu ile birlikte başvuru formu eklerinden yatırım özeti, yatırım projesi ve başvuru sahibine ait bilgi ve belgeler ile proje bütçe tablolarının veri girişleri elektronik ortamda www.tarimorman.gov.tr internet adresindeki ilgili alanlara eksiksiz olarak yapılır.

c) Proje başvuru formu eklerine ait yatırım işletme planı ve “EK-1 Başvuruların İdari Uygunluk Kontrol Listesi”nde belirtilen diğer destekleyici belgeler veri giriş sistemine yüklenir.

7.6. TESLİM ALINAN BAŞVURULARA NUMARA VERİLMESİ

Başvurular öncelikle elektronik ortamda yapılacağından başvuru numarası bu aşamada sistem tarafından otomatik olarak verilecektir.

BAŞVURULARDA PROJELERE VERİLECEK NUMARA SİSTEMİ

SEKİZİNCİ BÖLÜM

8. PROJE BAŞVURULARIN İL DÜZEYİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

8.1. İL PROJE DEĞERLENDİRME KOMİSYONU

a) Program kapsamında, başvurusu alınan projelerin incelenmesi ve ilk değerlendirmeleri bu bölümde belirtilen kriterlere göre il proje değerlendirme komisyonu tarafından yapılır. Başvuruların, 2020/24 No.lu Tebliğe, uygulama ve değerlendirme rehberine uygun olarak il düzeyinde değerlendirilmesinden il proje değerlendirme komisyonu sorumludur.

b) İl proje değerlendirme komisyonunun oluşturulma ve çalışma şekilleri valilik tarafından son başvuru tarihinden önce belirlenir ve taraflara duyurulur. İl proje değerlendirme komisyonu en az beş temsilciden oluşur.

c) İl proje değerlendirme komisyonuna değerlendirme sürecinde gerekli tüm teknik ve lojistik desteğin verilmesi, tabloların düzenlenmesi, proje özetlerinin hazırlanması, verilerin muhafazası gibi konularda çalıştırılması amacı ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarından personel görevlendirilebilir.

ç) Değerlendirmeye; son başvuru tarihini takip eden ilk iş günü içerisinde yapılacak toplantıda belirlenecek kriterlere göre veri giriş sistemi üzerinden başlanır. Oluşturulan alt komisyon il proje değerlendirme komisyonu ile eş zamanlı olarak projelerin incelemesini tamamlar.

d) Komisyon, bu değerlendirmeleri son başvuru tarihini takiben en geç otuz gün içerisinde tamamlar ve görevi sona erer.

8.2. YATIRIM BAŞVURULARININ İDARİ UYGUNLUK AÇISINDAN İNCELENMESİ

a) İl proje değerlendirme komisyonunca ilk beş iş günü içerisinde öncelikli olarak proje başvuru dosyalarında eksik belge ve/veya dokümanı incelemesi yapılır. Başvurular, Ek-1'de yer alan "Başvuruların İdari Uygunluk Kontrol Listesi" ne göre "var/yok/muaf" şeklinde değerlendirir. Valilik makamının ihtiyaç duyması halinde teknik alt komisyon görevlendirilebilir. Oluşturulan alt komisyon il proje değerlendirme komisyonu ile eş zamanlı olarak ilk beş gün içinde projelerin incelemesini tamamlar.

b) Eksik belge ve/veya dokümanı olan başvurulara ait Ek-1 "Başvuruların İdari Uygunluk Kontrol Listesi"nde yer alan belge veya dokümanların en fazla 5'inin eksik olması durumunda eksik belge ve/veya doküman tamamlatılır. Eksik belge ve/veya dokümanlar, il müdürlüğünün ilan panosunda ve il müdürlüğü internet sayfasında beş iş günü süre ile ilan edilir. Bu süreyi takiben beş iş günü içinde başvuru sahipleri, sistem üzerindeki eksik evrak tamamlama bölümünden eksik belge ve/veya dokümanlarını sisteme yükleyerek tamamlar. İlk başvuruda yüklenen hiçbir belge ve/veya dokümanda eksik tamamlama hariç düzeltme veya değiştirme yapılamaz. Tamamlanan belge ve/veya doküman son başvuru tarihinden sonraki bir tarihi içeremez ancak yatırımcının söz konusu belgeyi almak için ilgili kuruma proje başvuru süresi bitmeden başvurmuş olması halinde, son başvuru tarihinden sonraki tarihi içeren belgeler de kabul edilir. Eksik belgelerin ilan edilmesini takiben beşinci günün sonunda sistem evrak eklemeye kapatılır ve bu tarihten sonra evrak kabul edilmez. Eksik evrak tamamlama veri giriş sistemi üzerinden yapılır.

c) Yüklenen belge ve/veya dokümanlar sonucunda Ek-1'de yer alan "Başvuruların İdari Uygunluk Kontrol Listesi"ne göre eksiksiz olduğu tespit edilen başvurular uygunluk yönünden incelenir.

ç) İdari Uygunluk Kontrol Listesine göre tam ve içeriği uygun olan başvurular ve ekleri, 2020/24 No.lu Tebliğin 26 ncı maddesinde açıklanan, başvuru sahibi ve projenin uygunluğu açısından değerlendirmeye alınır.

Yatırım yeri; organize sanayi bölgesi, tarıma dayalı ihtisas organize sanayi bölgesi ya da ihtisas küçük sanayi sitesinde yer alıyorsa ve tahsisli ise Başvuruların İdari Uygunluk Açısından Değerlendirilmesi Tablosunun (Ek-1) 10 uncu maddesinde istenen belgenin, tapu idaresi yerine yukarıda anılan idarelerden alınmış olması yeterlidir.

8.3. BAŞVURU SAHİPLERİNİN VE PROJELERİN UYGUNLUĞUNUN İNCELENMESİ

a) 2020/24 No.lu Tebliğin, 11 inci maddesinde belirtilen kriterlere göre başvuru sahiplerinin, eğer varsa ilişkili kurumların ve projenin uygunluğunun incelenmesi Ek-2’de yer alan “Başvuru Sahibi ve Projenin Uygunluk Değerlendirme Tablosu” kriterlerine göre yapılır.

b) 2020/24 No.lu Tebliğin, 25 inci maddesi ile bu madde uyarınca yapılan uygunluk kontrollerinde uygunluk kriterlerinin herhangi birinden uygunluk oluru almayan proje başvuruları değerlendirme dışında tutulur. Başvuru Sahibi ve Projenin Uygunluk Değerlendirme Tablosu kriterlerine göre uygun görülen başvurular ön değerlendirmeye alınır.

Başvuru sahiplerinin ve projelerin uygunluk değerlendirme tablosunda bir cevabın “hayır” olması halinde başvuru reddedilerek hibe başvurusu ile ilgili değerlendirmeye son verilmelidir.

c) Başvuruya konu projelerin uygunluğunun (Ek-2’nin 8 inci maddesi) bu kapsamda değerlendirilmesi gerekmektedir. Söz konusu madde değerlendirilirken; bütün başvurularda, sunulan projenin verileri, işletmede istihdam edilen çalışan sayısı ve işletmenin yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosuna ilave edilir. Ticari faaliyete yeni başlayan ya da başlayacak olan gerçek ve tüzel kişilerde ise bilanço yerine, sunulan projenin verilerine göre değerlendirme yapılır.

8.4. BAŞVURULARIN ÖN DEĞERLENDİRME KRİTERLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

a) Proje başvurularının yapılacak ön değerlendirmelerinde; başvuru sahibinin niteliği, yatırım yerinin karakteristiği, yatırım konusu, yatırımın sektörel önceliği ve başvuru sahibinin daha önce hibeden yararlanma durumu gibi kriterler göz önüne alınır.

b) Ekonomik yatırımlara ait ön değerlendirme kriterleri EK-3’te belirtilmiştir. Proje ön değerlendirme kriterlerinden toplamda 45 (kırk beş) ve üzerinde puan almış olan başvurular genel değerlendirmeye esas olmak üzere Genel Müdürlüğe gönderilir, 45 (kırk beş)’in altında puan alan başvurular ise reddedilir.

c) Ön değerlendirme kriterleri (Ek-3) Madde 11’de işletmenin sunduğu üç yıllık mali bilançosunda; geçmiş faaliyet dönemlerinde iki yıl vergi sonrası net kârı negatif ise dönem net zararı (vergi öncesi zarar) için toplam (-) 10 puan düşülür.

8.5 İL PROJE DEĞERLENDİRME RAPORU

a) Proje ön değerlendirme kriterlerinden toplamda kırk beş ve üzerinde puan almış olan başvurular, ekonomik yatırımlara ait sektörel bazda il öncelik sıralamaları gözetilerek ön değerlendirme puanlarına göre en büyükten en küçüğe doğru sıralanarak teklif listeleri hazırlanır. Değerlendirme sonuç tablosu ve program teklif listelerinin veri giriş sistemi üzerinden alınan çıktısı, komisyonca imzalanarak Genel Müdürlüğe gönderilir.

b) Başvuru sahiplerince veri giriş sistemi üzerinden yapılan başvuru dosyaları, 18/10/2019 tarihli ve 30922 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre muhafaza edilir.

c) Tüm yatırım tekliflerine ait değerlendirme raporları ve değerlendirme sonuç tabloları da iki nüsha olarak hazırlanır ve il müdürlüğünde muhafaza edilir.

ç) Başvuru sahibinin hibe başvuru formunda belirtmiş olduğu yatırımın niteliği (Yeni tesis/kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması/kapasite artırımı/teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon) ile projenin konusu (TÜİ- Tarımsal Ürünlerin İşlenmesi, Kurutulması, Dondurulması, Paketlenmesi ve Depolanması/TÜY- Tarımsal Üretim Yönelik Sabit Yatırımlar/YEÜ- Yenilenebilir Enerji Üretim Tesisi/SÜİ- Su Ürünleri Yetiştiriciliği/HOG- Hayvansal ve Bitkisel Orijinli Gübre İşlenmesi, Paketlenmesi ve Depolanması) sunmuş olduğu projenin içeriği ile uyumlu olacaktır.

8.6. BAŞVURULARIN GENEL DEĞERLENDİRME KRİTERLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Proje ön değerlendirme kriterlerinden toplamda 45 (kırk beş) ve üzerinde puan almış olan proje başvuruları, merkez değerlendirme komisyonunca değerlendirme rehberi ve Ek-4'te yer alan "Genel Değerlendirme Cetveli" kriterlerine göre puanlanır ve veri giriş sistemi üzerinde nihai puan belirlenir.

8.7. MERKEZ DEĞERLENDİRME RAPORU

a) Başvurular, Ek-5'te yer alan ekonomik yatırımlara ait sektörel bazda il öncelik sıralamaları dikkate alınarak aldıkları nihai puana göre en büyükten en küçüğe doğru sıralanır, teklif listeleri hazırlanır. Genel değerlendirme raporu, değerlendirme sonuç tablosu ve program teklif listelerinin veri giriş sistemi üzerinden alınan çıktısı, merkez değerlendirme komisyonunca imzalanarak Genel Müdürlük onayına sunulur.

8.8. HİBE BAŞVURUSUNUN REDDEDİLME NEDENLERİ

a) Değerlendirme komisyonları tarafından değerlendirme kriterlerine göre yapılan inceleme sonucu alınan proje başvurularının reddedilme kararı, tüm projelerle ilgili Genel Müdürlük onayı alındıktan sonra il müdürlüğü tarafından proje sahiplerine bildirilir.

b) Başvuruyu reddetme kararının bu maddedeki gerekçelere dayanması zorunludur:

- Başvurunun son başvuru tarihinden sonra alınması,
- Başvuru sahibinin 2020/24 sayılı Tebliğde belirtilen şartlara sahip olmaması,
- Başvuruya konu faaliyetin program kapsamında olmaması,
- Seralarda yenilenebilir enerji ile birlikte sulama, gübreleme, havalandırma, iklimlendirme vb. konuları, çelik silolarda yenilenebilir enerji üretim tesisleri, soğuk hava depolarında soğutma grubu başvuruları hariç kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, kapasite artırımı, teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon için hibe başvurusu yapılması,
- Başvurunun uygulama için öngörülen azami süreyi aşması,
- Hibeye esas proje tutarının ve talep edilen katkının duyurulmuş olan azami miktarı aşması,
- Projenin teknik yapılabilirliği ile yatırım faaliyetine uygunluğunun yetersiz olması ve maliyetlerin piyasa fiyatlarına uygun olmaması,
- Başvuru formu ve ekleri içindeki bütçe rakamlarının birbirleri ile tutarsız olmaları,
- Yatırımla ilgili, başvuruda sunulan bilgi ve belgelerle yatırım konusu ve/veya yatırım yerinin uyumsuz olması,
- Başvurunun, ön değerlendirme kriterlerine göre belirlenmiş minimum puanın altında kalması,

- Bütün yatırım konularında; 22/11/1984 tarihli ve 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanunu kapsamında konulan şerh için ilgili kurumdan yatırım yapılmasında sakınca olmadığına dair belge alınmış yatırım yerleri ile organize sanayi bölgesi, tarıma dayalı ihtisas organize sanayi bölgesi ve ihtisas küçük sanayi sitesi tarafından yatırım yerlerine konulan ipotek veya şerhler, organize sanayi bölgelerinin kuruluşunda kullanılan krediler nedeniyle konulan ipotek ve şerhler ile 2020/24 No.lu Tebliğ kapsamında yapılacak başvurular için yatırım yerinin kiralanmış olması durumunda kira sözleşmeleri nedeniyle yatırım yerlerine konulan şerhler hariç, yatırım yerinin tapu kaydında ipotek, haciz, ihtiyati tedbir ve yatırımın sürdürülebilirliğini etkileyebilecek şerhler bulunması ve/veya hakkında açılmış dava olması,
- Niteliği kapasite artırımı, teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon olan başvurularda, mevcut tesisin faaliyeti ile ilişkili olarak bankalarca başvuru sahibi adına daha önce kullanılan kredi nedeniyle konulan ipotek için ilgili bankadan geri ödemelerin düzenli yapıldığına dair belge almış olanlar ile program kapsamında daha önce hibe desteğinden yararlanmış olan tesisler için sözleşmeleri gereği konulan şerhler hariç yatırım yerinin ipotekli, şerhli, icraya verilmiş ve/veya hakkında açılmış dava olması.
- Başvurunun veri giriş sistemi üzerinden yapılmamış olması,
- Başvurunun 2020/24 No.lu Tebliğ ve bu uygulama rehberinde belirtilen usul ve esaslara göre hazırlanmamış veya gerçekleştirilmemiş olması,
- Hibeye esas proje tutarının 250.000 Türk Lirasının altında olması,
- Başvuru sırasında ve sözleşme yapılmadan önce başvuru sahibinin iflas etmiş veya projenin tasfiye halinde olması, başvuru sahibinin işlerinin mahkemelerce idare ediliyor olması, alacaklılarıyla herhangi bir düzenlemeye girmiş olması, iş veya faaliyetlerini askıya almış olması, bu meselelerle ilgili bir dava veya takip konusu bulunması veya yürürlükteki mevzuat ve düzenlemelerde yeri olan bir prosedür dolayısı ile bunlara benzer bir durumda olması,
- Yatırımcının; kamu haklarından mahrum olması, hırsızlık, dolandırıcılık, güveni kötüye kullanma, görevi kötüye kullanma, rüşvet, irtikap, nitelikli zimmet, sahtecilik, hileli iflas suçu işlemiş olması, milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen terör örgütlerine aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olması, tutuklu bulunması, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırmaması, Devlet sırlarını açığa vurmaması, Devletin şahsiyetine karşı işlenmiş suçlardan kesin hüküm ve/veya idari bir karar olması veya ülkenin mali çıkarlarına zarar verici herhangi bir suçtan dolayı kesinleşmiş mahkûmiyeti olması.
- Program bütçesinin yetersiz olması,
- Farklı gerçek/tüzel kişilerce hazırlanmış olsa dahi aynı yatırım alanlarında birbirleri ile ortak ekonomik ve/veya çıkar ilişkileri bulunan veya birbirlerini tamamlayan projelerle müracaat edilmesi,
- Program çerçevesinde hibe desteğinden yararlanmış yatırımcılardan/tesislerden üç yıllık izleme süresinin bir yılını tamamlamamış olanların; niteliği kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, kapasite artırımı, teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon olan proje başvurusunda bulunması; niteliği yeni tesis olanların ise üç yıllık izleme süresi tamamlanmadan daha önce hibe sözleşmesi imzalanan alt konuda tekrar proje başvurusunda bulunulması. (Kamu kaynaklarından veya kalkınma ajansları kaynaklarından hibe desteği alarak proje gerçekleştiren yatırımcılar, hibe desteği aldıkları bu projeler için 2020/24 No.lu Tebliğin ilgili maddelerinde belirtilen süre kısıtlamalarına tabidirler.),
- Birbirleriyle birebir aynı olan, kopya projeler ile başvuruda bulunulması,
- Başvuru sahiplerinin, başvuru sırasında veya sözleşme yapılmadan önce gerçeğe aykırı beyanda bulduklarının tespit edilmesi,
- Üretime yönelik olmayan, araştırma geliştirme projeleri ile başvuruda bulunulması,

- Başvuruda sunulan projenin, il proje değerlendirme komisyonu tarafından yapılan puanlama sonucunda kırk beş puanın altında kalması.

DOKUZUNCU BÖLÜM

9. NİHAİ DEĞERLENDİRME KARARI VE HİBE SÖZLEŞMESİ

9.1. NİHAİ DEĞERLENDİRME KARARI

(1) Nihai değerlendirme, bu maddede belirtilen hususlar dikkate alınarak merkez proje değerlendirme komisyonunca yapılır.

(2) 2020/24 No.lu Tebliğ kapsamındaki uygulamaların bütçesi aşağıdaki hükümler doğrultusunda Bakanlıkça belirlenir:

a) Yatırım bütçeleri, merkez proje değerlendirme komisyonu tarafından Ek-5 doğrultusunda Bakanlığın destekleme politikalarına göre belirlenir. İllerin katsayıları; tarım alanları, kırsal nüfusları, tarımsal üretim değerleri, işletme sayıları benzer kırsal kalkınma destek programlarından yararlanılıp yararlanılmadığı ve ilin Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu IPARD Programları kapsamında olup olmadığı dikkate alınarak Bakanlık tarafından hesaplanır. Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu IPARD Programları kapsamı dışında kalan illerin katsayısı ayrıca ikiyle çarpılmak suretiyle nihai katsayı bulunur ve illerin yaklaşık bütçesi buna göre belirlenir.

b) Program kapsamında başvuruların yapıldığı her il için Genel Müdürlük tarafından tahsis edilen ödenek miktarı kadar başvuruya hibe desteği sağlanır, değerlendirme nihai kararı söz konusu ödenek esas alınarak verilir. İlin yaklaşık bütçesinin yeterli olması durumunda program teklif listesinde yer alan tüm başvurular yatırım programına alınır.

c) İlin bütçesinin tüm başvurular için yeterli olmaması durumunda; uygun olarak kabul edilen projeler il ve merkez değerlendirme komisyonunun vermiş olduğu toplam puana göre en büyükten en küçüğe doğru asıl ve yedek olarak sıralanır. İlin bütçe imkânları dâhilinde en yüksek puan alan projelerden başlanarak projeler sırayla programa alınır. Asıl olarak hibe sözleşmesi imzalamaya hak kazanan yatırımcılardan, sözleşme imzalamayanlar ve/veya projeyi uygulamaktan vazgeçenler olması halinde; Genel Müdürlükçe proje son tamamlanma tarihi gözetilerek kalan bütçe dâhilinde yedek listede bulunan, aynı konuda (TÜİ-A, TÜY-B, vb.) başvuru yapmış yatırımcılardan ilk sırada yer alan **yatırımcı** hibe sözleşmesi imzalamaya davet edilir. **Yedek listede aynı konuda başvuru bulunmaması halinde puanı en yüksek olandan başlanarak** yedek listeden çağırılma işlemi, hibe sözleşmesi imzalamayan ve/veya projeyi uygulamaktan vazgeçen asıl yatırımcının yerine yeni bir yatırımcı gelecek şekilde bir kere yapılır. 2020/24 No.lu Tebliğ'de yer alan hibe sözleşmesi imzalama şartları ve yatırımın son tamamlanma tarihi dahil bütün hükümler yedek listeden çağırılan yatırımcılar için de geçerlidir ayrıca ek süre talep edilemez. Hibe sözleşmesi imzalama aşamasında söz konusu yatırımcılardan bu konuda taahhütname alınacaktır.

ç) İlin bütçesinin tüm başvuruları karşılaması durumunda; varsa artan bütçeleri toplanır ve bütçesi yetersiz olan illere nihai puana göre katsayısı oranında dağıtılır. Bu işleme programa ayrılan bütçe bitinceye kadar devam edilerek illerin yatırım programı oluşturulur ve nihai değerlendirme kararı düzenlenir.

(3) Nihai değerlendirme Genel Müdürlüğün onayı ile kesinleşir.

(4) Bakanlığın bir başvuruyu reddetme ya da hibe vermeme kararı kesindir.

9.2. DEĞERLENDİRME SONUÇLARININ AÇIKLANMASI

a) Asıl ve yedek projelerin kesinleşen değerlendirme sonuçları Genel Müdürlükçe il müdürlüklerine yazılı olarak bildirilir. Ayrıca hibe desteğine hak kazanan başvuru sahiplerine ait proje numaraları “www.tarimorman.gov.tr” internet sitesinde yayımlanarak ilan edilir.

b) İl müdürlükleri kendilerine iletilen sonuçları, başvuru sahiplerinin başvuru formunda belirttikleri resmi adreslerine on gün içerisinde tebliğ eder.

c) Hibe sözleşmesine ilişkin olarak yapılacak haberleşmeler yazılı ve proje adı ile numarası belirtilmek suretiyle taahhütlü olarak, başvuru aşamasında veri giriş sisteminde belirtilen resmi posta adresine gönderilecektir. Yazılı olarak değiştirildiği bildirilmediği takdirde veri giriş sisteminde yer alan adrese yapılan gönderiler taraflara bildirilmiş sayılacaktır. Ayrıca UETS (Ulusal Elektronik Tebligat Sistemi) üzerinden yapılan gönderiler de taraflara bildirilmiş sayılacaktır. Sermaye şirketlerinin (anonim ve limited şirketlerin) Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) hesap sahibi olması zorunludur.

9.3. HİBE SÖZLEŞMESİ

a) Hibe sözleşmesi, il müdürü ile hibe başvurusu sahibi arasında imzalanır.

b) Hibe sözleşmesinin içeriği ve formatı Bakanlık tarafından yayımlanan uygulama rehberinde tüm taraflara önceden duyurulur.

c) Başvuru sahipleri, hibe sözleşmesi aşamasında veri giriş sistemi üzerinden girişleri yapılan bilgi ve belgeler ile yapılan değişiklikler ve hibe sözleşmesi ekinde bulunması gereken diğer belgeleri de kapsayacak dosyayı il müdürlüğüne sunarlar. Sunulan bilgi ve belgelerin imzalı/parafli olması gerekir.

ç) Başvuru sahiplerinin hibe kaynaklarından yararlanabilmeleri için hibe sözleşmesi eki dokümanları tamamlayarak hibe sözleşmesini imzalamaları ön koşuldur.

d) Başvuru sahipleri, kendilerine yapılan bildirim takip eden otuz gün içerisinde il müdürlüklerine hibe sözleşmesi ve eki dokümanları ile projeye esas evrakı teslim etmek zorundadır. Ancak, son günün tatil gününe denk gelmesi halinde takip eden ilk iş günü mesai bitimine kadar evrak teslim edilebilir. İl proje yürütme birimince proje sahasında, projeye esas dosya ve evrak üzerinde en fazla 30 (otuz) gün süre içinde yapılacak inceleme sonrasında, 2020/24 No.lu Tebliğe ve başvuru evrakına göre uygunluğu tespit edilen proje sahipleri ile il müdürlüğü arasında yer tespiti ve teslim tutanağı düzenlenerek yatırımcılar hibe sözleşmesi imzalamaya davet edilir. Kendilerine yapılan bu tebligatı takip eden beş iş günü içerisinde il müdürlüğü ile hibe sözleşmesi imzalamayan başvuru sahiplerinin proje başvuruları ve bunlara ilişkin değerlendirme sonuçları iptal edilir.

e) Başvuru sahibi tarafından teslim edilen hibe sözleşmesi ekleri il müdürlüklerince uygun bulunursa, yer tespiti ve teslimi tutanağının düzenlenmesi sonrası karşılıklı müzakere edilerek hibe sözleşmesi imzalanır. İnşaat ve makine-ekipman satın alma uygulama sözleşmesi incelemesinde uygun harcama kapsamında kabul edilmeyen metraj ve alımlar hibeye esas bütçeden çıkarılarak aynı katkı kapsamına alınır ve proje kabul edilir. Makine-ekipman satın alma uygulama sözleşmesi fiyatlandırılmalarında Bakanlıkça belirlenen referans fiyat kullanılır.

f) Programa alınan projelerde 2020/24 No.lu Tebliğin 30 uncu maddesinde yer alan hibe başvurusunun reddedilme nedenlerinden herhangi birinin hibe sözleşmesinin imzalanmasından önce tespit edilmesi halinde söz konusu başvuru sahipleri ile hibe sözleşmesi imzalanmaz.

g) Hibeye esas proje tutarının üzerindeki bütçe artırım talepleri ancak proje başvuru sahibinin bu miktar işi aynı olarak hibe desteği dışında %100 kendisinin gerçekleştirmesi koşuluyla kabul edilebilir.

ğ) Hibe sözleşmesi imzalanmadan önce; mimari projedeki değişiklikler, yatırım yeri değişikliği, bütçe revizyonu, makine ekipman yerleşim planı hariç başvuruya esas projede herhangi bir değişiklik yapılması talebinde bulunulamaz. Hibeye esas proje tutarının üzerindeki bütçe artırım talepleri ancak proje başvuru sahibinin bu miktar işi aynı olarak hibe desteği

dışında %100 kendisinin gerçekleştirmesi koşuluyla kabul edilebilir. Yapılacak değişiklik projenin konusunda, amacında ve niteliğinde bir değişikliğe neden olamayacağı gibi değerlendirme kriterleri yönünden de herhangi bir puan azalmasına neden olamaz.

h) Hibe sözleşmesi öncesi yatırım yeri değişikliği de dahil başvuruya esas projede yapılacak değişikliklerin onaylanması il müdürlüğünün yetkisindedir.

i) Mücbir sebepler dahil yapılacak değişiklikler projenin konusunda, amacında ve niteliğinde bir değişikliğe neden olamayacağı gibi değerlendirme kriterleri yönünden de herhangi bir puan azalmasına neden olamaz.

i) Hibe sözleşmesi aşamasında sunulan dosyada yer alan bilgi ve belgelerin, veri giriş sistemi üzerinden girişleri yapılan bilgi ve belgeler ile uyumlu olması gerekmektedir. İl proje yürütme birimi tarafından bilgi ve belgelerde uyumsuzluk tespit edilmesi halinde sözleşme imzalanmaz. Uyuşmazlığın hibe sözleşmesinden sonra tespit edilmesi halinde ise bu durum yatırımcıdan kaynaklanıyorsa Genel Müdürlüğün uygun görüşü kapsamında hibe sözleşmesi fesih edilir ve teminat Hazineye irat kaydedilir.

j) Hibe sözleşmesi reddedilme nedenlerinden herhangi birinin varlığı veya uyumsuzluk il müdürlüğü ve/veya evrak vermekle mükellef kurumun hatasından kaynaklanıyorsa Genel Müdürlüğün uygun görüşü kapsamında hibe sözleşmesi tasfiye edilir ve teminat iade edilir.

k) Proje klasörü hazırlanırken hibe sözleşmesi ekleri ayrılar/indekslerle ayrılmalı ve bunların arasında ayrı bölümler halinde yer almalıdır. Destekleyici belgeler başvuru formunda belirtilen sırada ve her bir destekleyici belge üzerinde isminin yazılı olduğu bir A4 kâğıtla ayrılmış olarak dosyalanmalıdır.

l) Projenin eki olan tüm belgeler başvuru sahibi veya yetkilendirilen kişi tarafından imzalanarak/paraflanarak ve ayrı dosyalarda proje klasörünün içine yerleştirilmelidir. Proje klasöründe yeterli yer olmaması halinde mühendislik projeleri ayrı klasörlere konulmalıdır.

m) Hibe almaya hak kazanmış ancak mücbir sebepler kapsamında sözleşme imzalamamış yatırımcılardan; hibe sözleşmesi imzalanması sonrasında yatırımın son tamamlanma tarihi itibarıyla bitirileceğine ve tüm sorumluluğun yatırımcıya ait olacağına dair taahhütname alınmak kaydıyla süre uzatım talepleri il proje yürütme birimi uygun raporu ve il müdürlüğü Olur'u ile Genel Müdürlük uygun görüşü dahilinde değerlendirilir.

9.4. HİBE SÖZLEŞMELERİNDE TEMİNAT ALINMASI

a) Hibe sözleşmesi imzalamaya hak kazanmış yatırımcı, hibeye esas proje tutarının %3'ü tutarında süresiz limit dâhilinde banka teminat mektubunu hibe sözleşmesi ile birlikte il müdürlüğüne verir. İl müdürlüğü tarafından teyidi alındıktan sonra teminat mektubu muhafaza edilmek üzere, defterdarlık muhasebe müdürlüğüne teslim edilir. Teminatın nakit olarak verilmesi halinde hibeye esas proje tutarının %3'ü tutarındaki nakit teminat defterdarlık muhasebe müdürlüklerinin hazine tahsilat hesabına yatırılıp, il müdürlüklerinin kurumsal koduyla ilgisine göre 330/430-Alınan Depozito ve Teminatlar hesabına kaydedilerek muhasebe işlem sürecinin yürütülmesi sağlanır.

b) Teminat mektuplarının toplam tutarı, hibeye esas proje tutarının %3'ünden az olmamak kaydı ile birden fazla bankadan teminat mektubu alınabilir.

c) Nihai raporun onaylanması ve son ödemenin gerçekleşmesini takiben veya izleme sürecinde yatırımcının, SGK prim borcu ile vadesi geçmiş vergi borcu olmadığına dair ilgili kurumlardan aldığı belgeler ve ekler kısmında yer alan "Taahhütname (2)" ile birlikte il müdürlüğüne müracaatı halinde teminat mektubu veya hesaba yatırılan tutar kendisine iade edilir.

ç) Nihai rapor ekleri ile birlikte bir bütündür.

d) Teminat mektubu örneği bu uygulama rehberinin eklerinde yer almaktadır.

e) Hibe sözleşmesi aşamasında alınan teminatın maksadı, yatırımcı tarafından yapılacak yatırım tesisine verilecek hibe desteğinin karşılığı olması değildir. Bu teminatın alınmasındaki amaç, potansiyel yatırımcıların proje başvuru aşamasında dosya olarak sundukları ve bu

kapsamda yapmayı planladıkları yatırım başvurusunun kendileri tarafından gerçekleştirileceği konusunda bir güvence niteliği taşımaktadır.

f) Teminat mektubu veya hesaba yatırılan tutar, hibe sözleşmesinde yatırımcı tarafından taahhüt edilen aynı katkının da başvuru sahibi tarafından tamamlanması ve proje uygulamasının sona ermesinden sonra proje sahibinin talebi üzerine iade edilir.

g) İl müdürlüğünce hibe sözleşmesine onay verilmemesi durumunda teminat mektubu veya nakit teminat başvuru sahibine iade edilir.

ğ) Hibe sözleşmesinin mücbir sebepler kapsamında feshedilmesi halinde teminat mektubu veya hesapta bulunan miktar yatırımcıya iade edilir; hibe sözleşmesindeki taahhütlerin yatırımcının kusuru üzerine yerine getirilmediği fesih hallerinde teminat mektubu veya hesapta bulunan miktar Hazineye irat kaydedilir.

9.5. HİBE SÖZLEŞMESİ AKDİ

Hibe sözleşmesi, il müdürlüğü ve başvuru sahibi arasında iki adet olacak şekilde imzalanır. Hibe sözleşmesinin taraflarca imzalanmış metninin bir adedi ve ekleri il müdürlüğü bir adedi de proje sahibi tarafından muhafaza edilir.

9.6. HİBENİN NİHAİ TUTARI

a) Hibenin azami miktarı hibe sözleşmesinde gösterilir ve önerilen bütçeye dayanır. Hibe sözleşmesinde yer alan azami tutar üst limit niteliğindedir. Hibenin nihai tutarı, fiili gerçekleştirmeler ve tahakkuklar sonrasında ortaya çıkar.

b) Hibe miktarı, 2020/24 No.lu Tebliğin 13 üncü maddesinde belirtilen tutar ve oranı kesinlikle aşamaz.

c) Hibe desteğinin nihai miktarı, belirtilen satın alma usul ve esasları doğrultusunda gerçekleştirilen fiili satın alımlar sonucunda oluşan fiyatlar üzerinden gerçekleştirmeler nispetinde belirlenir.

ç) Uygulamalar sonucunda fiilen gerçekleşen hibeye esas proje tutarının %50 sine hibe yoluyla destek verilir. Hibe desteği, tüm yatırımlarda KDV hariç hesaplanır.

9.7. YÜKÜMLÜLÜKLERİN YERİNE GETİRİLMEMESİ

a) Yatırımcı, projeyi 2020/24 No.lu Tebliğ, güncel uygulama rehberi ve hibe sözleşmesi koşullarına uygun olarak icra etmediği takdirde Bakanlığın ödemeleri yapmama ve/veya hibe sözleşmesini feshetme hakkı saklıdır. Bu durumda Bakanlık, ayrıca hibe miktarını azaltabilir ve/veya hibe kaynaklarından ödenmiş olan meblağların tamamen veya kısmen geri ödenmesini talep edebilir (Mücbir sebepler ve/veya hibe sözleşmesi sonrası kurum/kuruluşlar tarafından oluşabilecek olumsuz durumlar hariç).

b) Hibe sözleşmeleri devredilemez. Ancak gerçek kişi başvurularında başvuru sahibinin, hibe sözleşmesi imzalandıktan sonra vefat etmesi halinde, yasal mirasçıları talep ederlerse başvuruda aranan koşulları sağlamaları şartıyla hibe sözleşmesi tadil edilerek uygulamalara devam edilir. Vefat eden yatırımcının birden fazla yasal mirasçısı olması durumunda hibe sözleşmesinin tadil edileceği mirasçının diğer mirasçılardan alacağı "yatırım devam ettirmesine rızaları olduğunu gösterir noter onaylı muvafakatname"yi sunması gerekmektedir.

9.8. HİBE SÖZLEŞMESİNİN FESHİ

a) Proje uygulamalarının 2020/24 No.lu Tebliğ ve hibe sözleşmesi hükümlerine uygun olarak yürütülmediğinin tespiti halinde, bu durum tutanağa bağlanarak, il müdürlüğü tarafından tutanak tarihinden itibaren 7 (yedi) iş günü içerisinde proje sahiplerine uygulamaların hibe sözleşmesi hükümlerine uygun olarak yürütülmesi konusunda bir ihtar yazısı yazılır ve konu hakkında Genel Müdürlük en geç 10 (on) iş günü içerisinde bilgilendirilir.

b) İhtar yazısının karşı tarafa tebliğ tarihini izleyen 20 (yirmi) iş günü içerisinde projenin 2020/24 No.lu Tebliğ ve hibe sözleşmesi hükümlerine uygun olarak yürütülmediğinin tespit edilmesi halinde bu durum tekrar tutanağa bağlanarak İPYB'nin görüşünün yer aldığı rapor ile Genel Müdürlüğe bildirilir. İl müdürlüğü Genel Müdürlüğün uygun görüşü doğrultusunda hibe sözleşmesinin fesih işlemini başlatır.

c) Gerçek kişi başvurularında, yatırımcının kanuni mirasçılarının işe devam etmek istemediklerini il müdürlüğüne yazılı olarak bildirmeleri halinde, il müdürlüğünün mevzuata uyarlılığını inceleyerek il proje yürütme birimince uygun rapor düzenlemesi ve il müdürünün raporu onaylaması koşulu ile Genel Müdürlüğün de mevzuatlara uyarlılığını tespit ederek uygun görmesi halinde genel usul ve esaslara göre hibe sözleşmesi tasfiye edilir.

ç) Tüzel kişiliğin isim değişikliği talebi gibi hususların kabulü, hibe sözleşmesindeki sorumlulukların devam etmesi koşulu ile Genel Müdürlükçe değerlendirilir. Yatırımcı, bu hususta destekleyici belgelerle il müdürlüğüne başvurur, il müdürlüğünün görüşü ile on gün içinde Genel Müdürlüğe uygun görüş için başvurur.

d) Nihai raporun sunulması ve kabul edilmesi halinde yatırım tamamlanmış kabul edilir. Hibe sözleşmesiyle gerçekleştirilen yatırım, ödemenin yapıldığı tarihten sonraki üç yıl içerisinde, üçüncü şahıslara kiralama veya satış yoluyla devredilemez (Lisanslı depoculuk şirketi bulunan yatırımcılar bu konuda proje sunamazlar. Ancak çelik silo konusunda proje uygulayan yatırımcıların izleme süresi içinde lisanslı depoculuk konusunda yeni şirket kurmaları halinde, yatırımcının yeni kurulan şirketteki hisse oranının en az %51 olması şartıyla, kurulan yeni şirket, izleme süresi dışında değerlendirilecektir.).

9.9. HİBE SÖZLEŞMESİNDE YAPILACAK DEĞİŞİKLİKLER

a) Hibe sözleşmesi imzalandıktan sonra, mücbir sebep söz konusu olur ise Bakanlığın uygun görüşü doğrultusunda hibe sözleşmesi uygulamanın herhangi bir safhasında değişikliğe uğrayabilir ve/veya proje uygulamasının tamamı veya bir kısmı askıya alınabilir. Mücbir sebepler kapsamında yapılmak istenen değişiklik; projenin konusunda, amacında ve niteliğinde bir değişikliğe neden olamayacağı gibi değerlendirme kriterleri yönünden de herhangi bir puan azalmasına neden olamaz.

b) Mücbir sebepler kapsamında yatırım yeri değişikliği ve/veya kapasitede azalma söz konusu olması halinde; yatırımcı bu talebini gerekçeleriyle birlikte il müdürlüğüne iletir. İl proje yürütme biriminin yatırımcının değişiklik talebini uygun görmesi halinde uygunluk, görüş raporu ekinde il müdürlüğü tarafından Bakanlığa iletir. Bakanlık, değerlendirme sonrası kesin kararını il müdürlüğüne bildirir.

c) Mücbir sebepler hariç, proje uygulamasına ilişkin olarak projede ve/veya bütçede yapılacak revizyonlar; inşaat alanında küçülmeye ve projede kapasite azalışına, alınması planlanan ve başvuruda sunulan makine yerleşim planında gösterilen makine ve/veya malzemelerin miktarında ve/veya kapasitesinde azalmaya neden olamayacağı gibi, projenin amacında, niteliğinde ve niceliğinde de bir değişikliğe neden olamaz.

ç) Proje uygulamasına ilişkin değişiklikler, hibe sözleşmesine yapılacak yazılı bir ekle belirtilir. Hibe sözleşmesi değişim isteğinin kabul edilebilmesi için gerekçelerin detaylı olarak açıklanması ve belgelerle desteklenmesi gerekir.

d) Keşif ve metrajların baştan doğru hesaplanmaması, piyasa fiyatlarının uygulamaların başlangıç dönemi dikkate alınmadan yansıtılması gibi nedenlerle oluşabilecek keşif ve metraj değişiklikleri, kabul edilen yatırım projesi kapsamında planlanandan daha az miktarda iş yapılması gibi bir sonuç yaratmaktadır.

e) Proje değerlendirmelerinde sadece bütçe değil, o bütçe kapsamında yapılması planlanan iş büyüklükleri de onaylanmaktadır. Bu bakımdan onay verilen hibeye esas proje tutarı kapsamında planlanan işlerin de aynı büyüklükte gerçekleştirilmesi beklenmektedir.

f) Hibe sözleşmesine bağlanan hibeye esas proje tutarının yatırım süresince artırılma imkânı yoktur.

g) Uygulama projelerinin ve buna bağlı hazırlanacak ihale dokümanı metraj ve keşif cetvellerinin titizlikle ve gerçekçi olarak hazırlanması, yatırımcıların hibe desteğinden tam olarak yararlanabilmeleri bakımından önemlidir.

9.10. HİBE SÖZLEŞMESİNİN TASFİYESİ

a) Herhangi bir mücbir sebebin ortaya çıkması durumunda yatırımcının talebi, idarenin mevzuata uyarlılığını incelemesinin ardından il proje yürütme biriminin raporu ekinde il müdürünün onayı ile Genel Müdürlüğe gönderilir. Genel Müdürlüğün uygun görüşü kapsamında tasfiye yerine yer değışikliği yapılabilir ve/veya kapasite azaltılarak projenin uygulanmasına devam edilebilir.

b) Hibe sözleşmesi sonrası mücbir sebepler veya yasalarda/mevzuatta yatırımın uygulanmasını zorlaştıracak veya geciktirecek şekilde değışiklikler olması nedeniyle verilen süre uzatımları sonucu, yatırım tamamlanamamış ve herhangi bir şekilde tamamlanabilmesinin mümkün olmadığı tespit edilmiş ise; yatırımcının gerekçeleriyle birlikte 1 (bir) ay içerisinde projesinin tasfiyesini talep etmesi ve il proje yürütme biriminin talebin mevzuata uyarlılığını incelemesinin ardından yatırımcının bu talebi uygunluk raporu ekinde il müdürünün onayı ile Genel Müdürlüğe gönderilir. Genel Müdürlüğün de mevzuata uyarlılığını tespit ederek uygun görmesi halinde sözleşme tasfiye edilir. Verilen ek süreler dahil, projeye uygun olarak yapılan hibeye esas harcamalar bir tutanakla tespit edilerek yatırımcıya ödenir. Tespit sonucu daha önce fazla ödeme yapıldığı anlaşılır ise yapılan fazla ödeme yasal faizi ile birlikte geri alınır. Sözleşmenin tasfiyesi nedeniyle yatırımcı ya da Bakanlık yukarıda açıklanan husus dışında herhangi bir hak talebinde bulunamaz. Tasfiyeden sonra yatırımcının teminatı iade edilir.

ONUNCU BÖLÜM

10. UYGULAMALAR, SATIN ALMALAR VE ÖDEMELER

10.1. PROJE UYGULAMALARININ İZLENMESİ

a) Proje sahipleri, hibe sözleşmesi imzalandıktan sonra, teklif ve kabul edilen projeyi hibe sözleşmesi hükümlerine göre il müdürlüğünün bilgisi dâhilinde süresi içerisinde uygulamaya başlarlar.

b) Projelerin uygulamalarının kontrolü ve izlenmesi, il proje yürütme biriminde görevli proje kontrol görevlileri tarafından yapılır. Gerek duyulması halinde, il proje yürütme birimlerinde ilgili kamu kurumu personeli de görev alabilir.

c) Proje uygulamalarının kontrolü, izlenmesi ve denetimi ihtiyaç duyulduğunda Genel Müdürlükçe de yapılır.

ç) Yatırımcılar, proje ile ilgili gelişmeleri içeren ilerleme raporlarını dört ayda bir il müdürlüğüne vermekle yükümlüdür.

d) Niteliğı yeni tesis ve kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması olan proje uygulayanlar, nihai rapor ile birlikte ilgili mevzuat gereğı alınması gereken izinleri, işyeri açma ve çalışma ruhsatı, yapı kullanma izin belgesi ve/veya yapı kayıt belgesi, demirbaş kayıt listesi, yatırıma ait fotoğraflar ile uygulama rehberinde belirtilen belgeleri il müdürlüğüne ibraz etmekle yükümlüdür.

e) Proje sahipleri, tesisin inşaat ve makine-ekipman montajının tamamlanmasından ve deneme üretimine geçilmesinden sonra nihai raporunu sunar. Yatırımcılar, makine-ekipman alımlarına ait fiili gerçekleştirmelerden sonra ödeme taleplerini, 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ve diğeri ilgili mevzuat hükümlerine uygun olarak düzenlenmiş fatura ve güncel uygulama rehberinde yer alan Ödeme Talep Formu ekinde istenen belgeler ile birlikte makine-ekipman alım süresini takiben 10 (on) gün içerisinde, son gününün tatil gününe denk gelmesi halinde takip eden ilk iş günü mesai bitimine kadar, il müdürlüğüne teslim ederler. Satın almalara ait ödeme ayrıntıları güncel uygulama rehberi ve satın alma rehberinde belirlenir.

f) Satın alımlarla ilgili faturanın tarihi, hibe sözleşmesinin taraflarca imzalanmasını takiben, 2020/24 No.lu Tebliğin 10 uncu maddesinin birinci fıkrasında belirtilen süreler içerisinde olmak zorundadır. Fatura tarihinin bu süreyi aşması ve/veya ödeme talebinin süresi içinde yapılmaması durumunda il müdürlüğüne hibe sözleşmesi feshedilir. Hibe sözleşmesinde belirtilen durum ve mücbir sebepler haricinde hibe sözleşmesine ilişkin süre uzatımı ve/veya sözleşmenin askıya alınması söz konusu değildir.

g) Gerçek usulde vergiye tabi olmayan gerçek kişilerden demirbaş kaydı istenmez.

ğ) Yatırımın konusuna göre işyeri açma ve çalışma ruhsatı ya da muadili belgelerin yürürlükteki mevzuat hükümlerine göre getirilmesi zorunludur.

h) Proje uygulamaları ve takibi süresindeki iş ve işlemler, Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Tarıma Dayalı Ekonomik Yatırımlar ve Kırsal Ekonomik Altyapı Yatırımlarının Desteklenmesine İlişkin Karar, 2020/24 No.lu Tebliğ ve Bakanlık ile yatırımcı arasında imzalanmış olan hibe sözleşmesi hükümleri çerçevesinde yürütülür.

10.2. PROJE UYGULAMA AŞAMALARI

10.2.1. PROJE UYGULAMA DURUMUNA İLİŞKİN RAPOR DÜZENLENMESİ

Yatırım konusu, yeri ve amacının uygun olduğuna karar verildikten ve hibe sözleşmesi imzalandıktan sonra projenin uygulanması yatırımcıların ve il müdürlüklerinin düzenleyeceği aşağıda açıklanan raporlara göre yürütülür.

10.2.1.1. BAŞLANGIÇ RAPORU

Yatırımcı, projenin konusu, amacı, proje bütçesi, iş planı gibi bilgileri içeren başlangıç raporunu iki suret halinde hazırlar ve hibe sözleşmesi imzaladığı tarihten itibaren 15 (on beş) gün içerisinde il müdürlüğüne sunar. İl müdürlüğü her projeye ait başlangıç raporunu inceler, raporun son sayfasına “Başlangıç Raporu İncelenmiştir” ibaresi yazılarak il proje yürütme birimince imzalandıktan sonra raporun bir sureti yatırımcıya teslim edilir, bir sureti ise il müdürlüğünde muhafaza edilir. Başlangıç raporuna iş yeri tespit tutanağı da eklenir.

10.2.1.2. İLERLEME RAPORLARI

a) Yatırımcı tarafından hazırlanacak bu rapor, her ödeme talebi ile birlikte ve ayrıca dörder aylık dönemler halinde il müdürlüğüne verilir. Bu raporlar geçen dört aylık dönem içerisinde proje uygulamalarına ilişkin gelişmeleri özetleyen bilgiler içerir.

b) Yatırımcılar, uygulamaları uygun görüş aldıkları “İş/Satın Alma Planları” uyarınca gerçekleştirmek zorundalardır.

c) Yatırım projesinin uygulama süresi içinde kalmak koşulu ile hazırlanmış olan iş planında oluşabilecek değişiklikler, yatırımcılar tarafından gerekçeleri ile il proje yürütme birimlerine ilerleme raporları ile sunulur ve alınacak uygunluk görüşü ile güncellenir. Bu değişiklikler, ilgili tebliğ hükümleri gereği, uygulamaların yatırım süresi içinde tamamlanacağı hususuna aykırı olamaz.

ç) Sundukları iş planına uygun hareket etmeme sebeplerini ve yeni iş planı revizyonlarını ilerleme raporunda sunmayan ve il proje yürütme biriminden onay almayan yatırımcılara, Onuncu Bölümün “Uygulamalar, Satın Almalar ve Ödemeler” başlığı altında yer alan Proje Uygulamalarının İzlenmesi hükümleri kapsamında işlem uygulanır.

10.2.1.3. NİHAİ RAPOR

a) Yatırım projesine ait fiili uygulamaların tamamlanmasını takiben nihai rapor ve ekleri yatırımcı tarafından iki suret halinde hazırlanır ve son ödeme talebi evrakı ile birlikte il müdürlüğüne verilir. İl müdürlüğü her projeye ait nihai raporu inceler, raporun son sayfasına “Nihai Rapor .../.../... tarihinde incelenmiştir.” ibaresi yazılarak il proje yürütme birimince imzalandıktan sonra bir sureti yatırımcıya teslim edilir, bir sureti ise il müdürlüğünde muhafaza

edilir. Nihai rapor ve ekleri bir bütündür. Nihai rapor ve eki belgelerin eksik olması durumunda son ödeme yapılmaz.

b) ÇED raporu veya muafiyet belgesi nihai raporda sunulmalıdır. Kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon başvurularında söz konusu rapor veya belge yeni kapasiteye uygun olmalıdır.

10.3. SATIN ALMA VE UYGULAMA SÖZLEŞMELERİ

Yatırımcılar, hibe kapsamında yapacakları inşaat, makine, ekipman ve malzeme satın alma işlemlerinde Bakanlık tarafından yayımlanan satın alma rehberinde belirtilen kurallara uygun hareket ederler.

10.4. PROJE HARCAMALARININ KONTROLÜ

a) Yatırımcılar, projelerindeki bütçe ve iş planı çerçevesinde gerçekleştirdikleri inşaat, makine ve ekipman alım işlerine ait ödeme taleplerini ve belgelerini il müdürlüğüne teslim ederler.

b) Yatırımcı tarafından talep edilecek hibe için; 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu, 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu ve diğer ilgili mevzuat hükümlerine uygun olarak düzenlenmiş noter tasdikli serbest meslek makbuzu, fatura (ithal edilen makineler için tercüme edilmiş noter tasdikli fatura) ile proje sahipleri tarafından ödenmesi gereken meblağın ödendiğine dair banka dekontu, deney raporu (Deney raporunun montaj sonrası alınabildiği makine ekipmanlar için) ve makine-ekipman-malzemenin ve hizmetin alındığına dair belgeler il müdürlüğüne verilir.

c) Yatırımcı son ödemede KDV dahil fatura tutarının tamamını veya ara ödemede KDV'nin tamamı ile KDV'siz tutarın %50'sini yüklenicinin banka hesabına yatırdıktan sonra ekinde dekontunun da yer aldığı ödeme talebini il müdürlüğüne sunar.

ç) Ara ödemede yatırımcı KDV'nin tamamı ile KDV'siz tutarın %50'sini yüklenicinin banka hesabına yatırmış ise faturanın kalan kısmını hibe ödemesini aldıktan sonra yüklenicinin banka hesabına yatırır. Bu kısım ile ilgili dekontu ise bir sonraki ödeme talebi ekinde il müdürlüğüne ibraz eder.

d) Nihai ödeme talebinde ise; yatırımcının fatura tutarlarının tamamını yüklenicinin hesabına yatırmış olması ve dekontlarını nihai ödeme talebi ekinde sunması gerekmektedir.

Ödeme yapılan makine ve ekipman alımı faturaları (e-fatura, e-arşiv fatura, e-serbest meslek makbuzu) üzerine “Bu fatura için KKYDP kapsamında hibe desteği verilmiştir. Faturada belirtilen makineler, tesise ait nihai ödemenin yapıldığı tarihten itibaren 3 (üç) yıl süreyle satılamaz” ibaresi bulunacaktır.

e) İl müdürlüğüne teslim edilen ödeme belgeleri 15 (on beş) gün içerisinde ilgili mevzuat, hibe sözleşmesi ve proje amaçlarına uygunluğu açısından kontrol edilip onayladıktan sonra ödeme icmal tablolarındaki bilgilerin Genel Müdürlük tarafından veri tabanında oluşturulan elektronik ödeme tablosuna o ayın son iş günü mesai saati bitimine kadar girişleri yapılır. İl müdürlüklerince hak ediş bilgilerini içeren Ödemeye Esas İcmal Listesinin her ayın en geç 15 (on beş)'ine kadar Genel Müdürlüğe gönderilmesi gerekmektedir.

f) Nihai rapor ve ekleri tamamlanmayan projenin son ödemesi yapılmaz. Son ödeme tutarı da hibeye esas proje tutarının %20'sinden az olamaz. Uygulamanın bu kritere göre yürütülmesinden il proje yürütme birimi sorumludur.

10.5. ÖDEME ÖNCESİ YERİNDE KONTROLLER

a) Ödeme öncesi yerinde kontroller, yatırımcının hibe sözleşmesinde yer alan yükümlülüklerini ve ödeme talebinde yer alan yatırım ve harcamaların gerçekleştirip

gerçekleştirilmediğini kontrol etmek için il proje yürütme biriminde görevli personel ve proje kontrol görevlileri tarafından yapılır.

b) Bakanlık, il proje yürütme biriminde görevli personel ve proje kontrol görevlileri, ödeme öncesi yerinde kontrolleri, hibe sözleşmesinin imzalanma tarihinden itibaren yatırımcıya nihai rapor eşliğinde yapılacak ödemenin yapıldığı tarihe kadar gerekli gördüğü her aşamada bildirimli veya bildirimsiz olarak gerçekleştirebilir.

c) Yatırımcı gerçek kişi ise kendisi veya vekili, tüzel kişi ise tüzel kişilik yetkilisi yerinde kontrol esnasında yatırımın uygulama adresinde bulunmalıdır.

ç) Yatırımcı, harcama kalemlerine ait bilgi, belge ve muhasebe kayıtlarını düzenli olarak tutmak, uygunluk kriterleri için destekleyici belgeleri bulundurmak ve yerinde kontrol sırasında istenmesi halinde il proje yürütme biriminde görevli personel ve proje kontrol görevlilerine göstermek zorundadır.

d) Yatırımcı, hibe sözleşmesi kapsamında yer alan yapım işlerini sözleşmenin eki olan teknik projelerdeki ölçülere ve teknik özelliklere uygun olarak gerçekleştirmek zorundadır. İl proje yürütme biriminde görevli personel ve proje kontrol görevlileri tüm yapım işlerinin ölçülerini, miktarlarını, teknik özelliklerini sözleşme ve ekleri ile yatırımcının ödeme talebinde sunmuş olduğu bilgilere göre kontrol eder. Yapım işlerinin ölçülerinde, miktarlarında veya teknik özelliklerinde herhangi bir uyumsuzluk tespit edilmesi durumu usulsüzlük olarak değerlendirilir.

e) Hibe sözleşmesi ve eklerinde uygun harcama kapsamında olan ve olmayan makine ve ekipmanların marka, model, teknik özellik, menşe ülke ve fabrika seri numarası, vb. bilgileri ödeme talebinde sunulan belgelerle uyumlu olmalı, bu makine ve ekipmanlar sözleşmenin ekinde bulunan makine yerleşim planına göre kurulmuş olmalı, çalışabilir durumda olmalı ve projede belirtilen amaca uygun olarak kullanılmalıdır. İl proje yürütme biriminde görevli personel ve proje kontrol görevlileri bu kontroller sırasında herhangi bir uyumsuzluk tespit etmeleri durumunda eksik uygulamaları usulsüzlük olarak değerlendireceklerdir.

f) Hibe sözleşmesi ve ekleri kapsamında alınacak makine ve ekipmanlar kesinlikle ikinci el olmamalıdır.

g) Yatırımcı proje uygulaması sonunda görünürlük sağlamak için Bakanlığın katkısına atıfta bulunmalı, Tarım ve Orman Bakanlığı ile Tarım Reformu Genel Müdürlüğünün logolarını tabelada kullanmalıdır.

- o Tabela, yatırımın ödeme talebi öncesinde yerleştirilmiş olmalı ve uygulama sonrası izleme döneminin sonuna kadar yerinde bulundurulmalıdır.
- o Tabela yatırım uygulama sahasının en görünür kısmına, örneğin ön cephesine veya girişine yerleştirilmelidir. Okunabilir olmalıdır. (Pano ayaklı olabilir veya duvara monte edilebilir.)
- o Pano üzerinde aşağıdaki bilgiler yer almalıdır:

1. Sırasıyla Tarım ve Orman Bakanlığının ile Tarım Reformu Genel Müdürlüğünün logosu

2. Yatırımcının Adı-Soyadı/Unvanı

3. Projenin Konusu/Alt Konusu

4. Yatırımın Adı

5. Yatırımın Uygulama Süresi

6. Varsa Yatırımcı Logosu

7. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından verilen hibe miktarı

8. "Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından finanse edilmiştir" ifadesi

- Pano, yatırım tutarına bakılmaksızın her proje için yerleştirilmelidir.
- Pano, aşağıda belirtilen özelliklere göre tasarlanmalıdır:
- ✓ Panonun Boyutları: Yükseklik: 125 cm Genişlik: 225 cm
- ✓ Logolar Bölümü: Bakanlık logosunun yüksekliği: 21 cm Genel Müdürlük logosunun yüksekliği: 15,5 cm, logoların bulunduğu bölümün yatay bir çizgi ile ayrılan yüksekliği 36,5 cm, çizginin kalınlığı 3,2 cm, logolar arasındaki uzaklık 40 cm olmalıdır. Logolar bölüme ortalanarak yerleştirilmelidir.
- ✓ Hibe Oranı Bölümü: Eğer firmanın logosu yoksa firma isminin yazılacağı bölümün yüksekliği 25 cm'yi geçmemelidir. Logo ile metin arası 4 cm olmalıdır. Metnin yazı tipi Avenir Black ve boyutu 120 olmalı, diğer yazı tipi Avenir Next Condensed Heavy ve boyutu 210 olmalıdır. Metin ve varsa logo ortalanarak 61x74 cm'lik bölüme yerleştirilmelidir.
- ✓ Son Bölüm: Yüksekliği 15 cm olmalıdır. Yazı tipi Avenir Next Condensed Regular ve kalın olmalı, yazı tipi boyutu 155 olmalıdır.
- ✓ Proje Bilgileri Bölümü: Yazı tipi Avenir Next Condensed Regular ve kalın olmalı; yazı tipi boyutu 134 olmalıdır. Açık renkli şerit 6,5 x 45 cm olmalıdır. Panonun kalınlığı 4 mm'yi geçmemelidir. Sac ya da alüminyumdan üretilmiş olmalıdır. Ayaklı olması durumunda (isteğe bağlı), yerden yüksekliği 1,5 metre ile 3 metre arasında olmalıdır. Pano dijital baskılı veya folyo uygulamalı ve ışıksız olmalıdır. İsteğe bağlı olarak profil kasalı olabilir ve çift taraflı yazı uygulanabilir.

ğ) Yatırımcı, projesini bitirdiği tarih itibarı izleme süresi sonuna kadar hibe sözleşmesinde zeyilname yapmadan yatırımında tadilat yapamaz ve mücbir sebepler dışında hiçbir koşulda yatırımını sözleşmede belirtilen amaç dışında kullanamaz.

10.6. ÖDEMELER

a) Yatırımcılar tarafından gerçekleştirilen satın alma işlemlerine yönelik olarak il müdürlüğünün uygun görüşü sonrası yatırımcılar ile yükleniciler arasında imzalanmış uygulama sözleşmesinin bir sureti il müdürlüğüne sunulmamış ise o satın almaya ait hibe ödemesi yapılmaz.

b) Yatırımcılar ödeme talebine ilişkin il müdürlüğüne verecekleri dilekçenin (ÖDEK1) ekinde bulunan belgeleri, eksiksiz ve doğru olarak 2 (iki) nüsha halinde düzenleyeceklerdir. Yatırımcı katkı payına istinaden ödenen miktarı gösteren banka dekontları il müdürlüğü tarafından ilgili bankadan teyit edilecektir. İl müdürlüğü tarafından muhafaza edilecek olan bu belgeler Genel Müdürlük tarafından gerektiğinde incelenmek üzere istenebilecektir.

c) Ulusal şebekeye bağlanmak üzere elektrik üretimine yönelik yenilenebilir enerji üretim tesisleri ile yenilenebilir enerjili diğer yatırım konularında, enerji üretimi ile ilgili olarak hibe sözleşmesi ekinde çağrı mektubunun, nihai ödemede de sistem kullanım anlaşmasının idareye sunulması halinde ödeme yapılır.

ç) Tespit tutanakları il proje yürütme birimi personeline iş bitimi sonunda yerinde yapılan tespitler sonucu tutulur. İl proje yürütme birimi personelinin gerekli görmesi halinde ara ödemelerde de tutanak düzenlenir.

d) Teslim tutanakları ise yatırımcı ile yüklenici arasında düzenlenir.

e) 30/6/2007 tarihli ve 26568 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Tahsilat Genel Tebliği (Seri: A Sıra No:1) ile 3/3/2020 tarihli ve 31057 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Tahsilat Genel Tebliği Seri: A Sıra No: 1'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: A Sıra No: 12) gereğince, yatırımcı tarafından, her ödemede ve teminatın iadesi aşamasında vergi dairelerince verilecek vergi borcu olmadığına dair belge ile Sosyal Güvenlik Kurumuna vadesi geçmiş prim borcu olmadığına dair belgenin ibraz edilmesi gerekir.

Vergi ve SGK prim borçları ile ilgili olarak yasa gereği yeniden yapılandırma yapılmış ise, yapılandırmaya ilişkin resmî belgenin il müdürlüğüne ibraz edilmesi gerekir.

f) Seri:A Sıra No:12 Tahsilat Genel Tebliği ile 30/6/2007 tarihli ve 26568 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Seri:A Sıra No:1 Tahsilat Genel Tebliğinde yer alan ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun 22/A maddesinin vermiş olduğu yetki çerçevesinde Hazine ve Maliye Bakanı tarafından, vadesi geçmiş borç durumunu gösterir belge arama zorunluluğu getirilen kurum ve kuruluşlarca yapılacak ödemelerde alt sınır olarak belirlenen 2.000,- liralık ödeme tutarı ile ödeme/işlemler sırasında vadesi geçmiş borç olarak dikkate alınacak alacak türlerinin toplam tutarı için alt sınır olarak belirlenen 2.000,- liralık borç tutarı 5.000,- lira olarak değiştirilmiştir.

g) 11/9/2013 tarihli ve 28762 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Tahsilat Genel Tebliği ile yatırımcılardan istenecek vadesi geçmiş borç olarak değerlendirilen amme alacaklarından mükellefiyet kaydı bulunmayanlar herhangi bir vergi dairesinden söz konusu vergilerden mükellefiyet kayıtlarının olmadığına ilişkin belgeyi almaları halinde vadesi geçmiş borç durumunu gösterir belge aranmaksızın gerekli ödeme/işlem yapılacaktır.

ğ) Borcu bulunan yatırımcılar borçlarını tahsil dairelerine ödedikten sonra Vergi Dairesinden borcu bulunmadığını gösterir belgeyi getirdiklerinde il müdürlüğüne hak ediş ödemesine ait bilgilerin Genel Müdürlüğün veri tabanındaki elektronik ödeme tablosuna girişi yapılacaktır.

h) 2020/24 No.lu Tebliğ kapsamında, yatırımcılardan her bir ödeme talebini kapsayan dönemde ve teminat iadesinde sosyal güvenlik il/merkez müdürlüklerinden alınacak prim borcu olmadığına veya kapsama giren borçlarının tecil ve taksitlendirildiği ya da yapılandırıldığına dair belgenin ibraz edilmesi gereklidir.

ı) İl proje yürütme birimi; yatırımcının ödeme talebi tarihinden itibaren 15 (on beş) gün içerisinde başvuruya ait gerçekleştirmelerin kontrollerini yaparak tespit tutanaklarını düzenler.

i) Genel Müdürlük tarafından internet ortamında oluşturulmuş veri tabanına il müdürlüklerince uygun görülerek girişleri yapılan hak edişler Genel Müdürlükçe yatırımcının hesabına aktarılır.

j) Borcu bulunan yatırımcılar borçlarını Sosyal Güvenlik Kurumuna ödedikten sonra SGK'dan alacakları borcu bulunmadığını gösterir belgeyi getirdiklerinde il müdürlüğüne hak ediş ödemesine ait bilgilerin Genel Müdürlüğün veri tabanındaki elektronik ödeme tablosuna girişi yapılacaktır.

k) İl müdürlüğü tarafından düzenlenip Genel Müdürlüğe gönderilecek olan ödeme evrakları: Genel Müdürlüğümüzün veri tabanında girişi yapılan hak ediş bilgilerinin yer aldığı elektronik ödeme tablosuna ait 2 (iki) adet veri tabanı çıktısı ve "Ödemeye Esas İcmal Listesi"; il proje yürütme birimi personeli, il müdür yardımcısı veya il müdürü tarafından imzalandıktan sonra mühürlenerek 1 (bir) adedi üst yazı ekinde Genel Müdürlüğe gönderilir.

l) İl müdürlüklerince veri tabanındaki elektronik ödeme tablosuna girişi yapılan ve onaylı veri tabanı çıktıları Genel Müdürlüğe ulaşan illere ait "Ödemeye Esas İcmal Listesi" sinde adı geçen yatırımcıların ödemeleri, gerçek kişilerin Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası, tüzel kişilerin ise vergi numaraları esas alınarak tahakkuk işlemi gerçekleştirilerek Merkez Saymanlık Müdürlüğüne gönderilir. Tahakkuka bağlanan "Ödemeye Esas İcmal Listesi" aynı zamanda Tarımsal Desteklemeler Daire Başkanlığına da gönderilir. Ödemeler gerekli işlemler tamamlandıktan sonra T.C. Ziraat Bankası kanalıyla yapılır. Bu işlem her ayın 15 (on beş)'inden sonra gerçekleştirilir.

m) Yatırımcıya yapılan ilk ödemeler geçici hesaplarda tutulur. İlk ödemenin yapılabilmesi için banka tarafından yatırımcıdan gerekli görülen belgelerin (kimlik, vergi

levhası, vs.) ibrazı istenir. Yatırımcıya daha sonra yapılacak ödemeler ise, kendisine ait mevcut veya yeni açılacak banka hesabına otomatik olarak aktarılır.

DİKKAT!

Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı kapsamında 500.000 TL ve üzeri bütçeye sahip yatırımlarda hibeye esas ilk ödeme talebi için kesilen fatura tutarı 500.000 TL'nin altında olamaz.

n) Hibe desteği kapsamında yapılacak ödemelerin zamanı Bakanlık bütçe imkânları ile ilişkili olması nedeniyle Genel Müdürlüğe iletilmiş bulunan ödeme taleplerinde Maliye Bakanlığı tarafından o yılın bütçe tahsisatlarının serbest bırakılmasına yönelik talimat yayınlanana kadar hiçbir ödeme talebi işleme konulamamaktadır. Yatırımcılar tarafından bu husus planlamaları açısından dikkate alınmalıdır.

o) Asıllarına uygunluğu onaylanmış ödeme ile ilgili eklerin bir sureti il müdürlüğü tarafından muhafaza edilir. Genel Müdürlük gerekli görmesi halinde ödeme ile ilgili belgeleri incelenmek üzere ister.

ö) Program kapsamında, Bakanlıkça ve yatırımcılarca yapılacak her türlü ödeme ve teminat ödemeleri Türk Lirası olarak yapılır.

p) Ödeme taleplerine ilişkin dokümanların formatı ve içeriği satın alma rehberi eki dokümanlar olarak verilmektedir.

r) Aynı katkıların son ödeme talebinden önce yatırımcı tarafından gerçekleştirilmiş olması gereklidir.

s) Nihai rapor ve eklerini il müdürlüğü kontrol eder. Nihai rapor ve eklerini tamamlamayan yatırımcıya son ödeme yapılmaz.

ş) Ödemelerin 2020/24 No.lu Tebliğ, bu uygulama rehberi, hibe sözleşmesi, uygulama sözleşmesi ve gerçekleştirmelere uygun yapılmasından il müdürlükleri sorumludur.

t) Nihai ödemede banka dekontunun tarihi yatırımcıya verilecek ek süre içerisinde de olabilir.

Ara ödemeler tamamlandıktan sonra nihai raporda talep edilecek ödeme proje hibeye esas tutarının %20'sinden az olamaz. Yatırımcıların ara ödeme taleplerinde bu hususa dikkat etmeleri gerekmektedir.

Yatırımcılar tarafından düzenlenecek ödeme evrakları

- Ödeme belgeleri (Fatura, serbest meslek makbuzu)
- Yatırımcı katkı payı bedelinin ödendiğine dair belge (Banka dekontu)
- Uygulama sözleşmeleri listesi (ÖDEK 3)
- Ödeme icmal tablosu (ÖDEK 2)
- Hak ediş raporu ve eki destekleyici dokümanlar: kapak, rapor ve metrajdan oluşmalıdır. Metraj sadece inşaat işleri için hazırlanıp, yüklenici, yatırımcı ve il müdürlüğü tarafından imzalanmalıdır.
- Deney raporu (Deney raporunun montaj sonrası alındığı makine ekipmanlar için)

Deney raporunun montaj sonrası alınabildiği makine ekipmanlar için yatırımcının, raporu en geç nihai rapor ekinde sunması gerekmektedir. Yatırımın tamamlanmasını takiben Bakanlığın yetkilendirdiği ilgili kuruluşlardan biri tarafından mahallinde test yapılacak ve akabinde deney raporu düzenlenecektir. Bu işlem sırasında yüklenici ve yatırımcının mutlaka hazır bulunmaları gerekmektedir. Düzenlenecek deney raporunun aslı il müdürlüğünde muhafaza edilecektir. Bu organizasyonun gerçekleştirilmesinden yüklenici firma sorumludur.

- Tutanaklar:
  - ✓ İnşaat Tespit Tutanağı (ÖDEK 5)
  - ✓ Makine Ekipman Tespit Tutanağı (ÖDEK 4)
  - ✓ Makine Teslim Tutanağı
  - ✓ İnşaat Teslim Tutanağı
  - ✓ Hayvan Varlığı Tespit Tutanağı (ÖDEK 6) (Koyun, keçi ve manda sabit yatırımları için)

DİKKAT

Büyükbaş ve küçükbaş yetiştiriciliği sabit yatırımlarına yönelik olarak proje sunan (yeni tesis, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması veya mevcut ahır/ağılın kapasite artırımı) yatırımcılara, ARA ÖDEME ve proje bir bütün olarak bitirilmeden, taahhüt edilen hayvan varlığı temin edilmeden ÖDEME YAPILAMAZ.

10.6.1 Ödeme Usulleri

a) Yatırımcılar tarafından yüklenicilere yapılacak ödemelerin; 28/7/2020 tarihli ve 31199 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Tarıma Dayalı Ekonomik Yatırımlar ve Kırsal Ekonomik Altyapı Yatırımlarının Desteklenmesine İlişkin Cumhurbaşkanı Kararı'nın 8 inci maddesi Finansman ve Ödemeler başlığı hükümlerine göre devlet bankaları aracılığı ile yapılması zorunludur.

b) Yatırımcı son ödemede KDV dâhil fatura tutarının tamamını veya ara ödemede KDV'nin tamamı ile KDV'siz tutarın %50'sini yüklenicinin banka hesabına yatırdıktan sonra ekinde dekontunun da yer aldığı ödeme talebini il müdürlüğüne sunar.

c) Ara ödemede yatırımcı KDV'nin tamamı ile KDV'siz tutarın %50'sini yüklenicinin banka hesabına yatırmış ise faturanın kalan kısmını hibe ödemesini aldıktan sonra yüklenicinin banka hesabına yatırır. Bu kısım ile ilgili dekontu ise bir sonraki ödeme talebi ekinde il müdürlüğüne ibraz eder.

ç) Nihai ödeme talebinde ise; yatırımcının fatura tutarlarının tamamını yüklenicinin hesabına yatırmış olması ve dekontlarını nihai ödeme talebi ekinde sunması gerekmektedir.

d) Ödemeler banka dekontu ile nakit olarak veya kredi kartı ile yapılabilir.

10.6.1.1. Kredi Kartı ile Ödeme

Ödeme kredi kartı ile yapılmışsa;

- Yatırımcı kredi kartı slipini veya banka tarafından ıslak imza ve kaşe ile tasdiklenmiş ekstresini il müdürlüğüne ödeme belgesi olarak sunmak zorundadır.
- Kredi kartı yatırımcıya ait olmalıdır. Yatırımcının adı-soyadı/unvanı da kredi kartı slipinde yazmalıdır.
- Kredi kartı, yatırımcının gerçek kişi olması halinde yatırımcı adına, tüzel kişi olması halinde tüzel kişilik adına olmalıdır.
- Tedarikçinin, kredi kartı slipinin kendisine ait bir ödemeye ait olduğunu gösteren ve harcama kalemine ait faturanın tarihi ve seri numarasını yazdığı, kaşelediği ve imzaladığı belge de kredi kartı slipine/ekstresine eklenmelidir.

- Kredi kartı slipinin ön yüzünde tedarikçinin adı-soyadı/ticari unvanı yazmalı ve bu bilgiler, il müdürlükleri ile yapılan sözleşmede yer alan bilgilerle aynı olmalıdır.

10.6.1.2. Avans Ödemesi

- Satın alma uygulama sözleşmesinin il müdürlüklerince onaylanması sonrası yatırımcılar yüklenicilere avans ödemesi olarak ön ödeme yapabilirler.

DİKKAT

Ancak yapılacak avans ödemeleri yatırımcının sorumluluğunda olup, yüklenicilerle ortaya çıkacak hukuksal sorunlardan yatırımcı tek başına sorumludur. Bakanlığın avans ödemelerinde yatırımcıya veya yükleniciye karşı herhangi bir yasal sorumluluğu/ödeme zorunluluğu bulunmamaktadır.

Yatırıma ait nihai rapor ekleri eksiksiz sunulmadan ve proje bir bütün olarak bitirilmeden yüklenicilerle ortaya çıkacak ödeme sorunlarında Bakanlık taraf değildir.

- Avans ödemesi dahi olsa il proje yürütme biriminin satın alma uygunluk onayı öncesi ve hibe sözleşmesinin imzalanmasından önce yüklenicilere yapılan ödemeler uygun harcama olarak kabul edilmez.
- Ödeme belgesinde; proforma fatura/fatura/makbuzun seri numarası yer almalıdır.
- Yükleniciler tarafından tedarikçiye malın tesliminden veya hizmetin ifasından önce ödeme yapılması halinde, yani tedarikçiye avans ödemesi yapılması halinde, yüklenici avans ödediğini kanıtlayan proforma fatura veya avans makbuzunu ve avansa ilişkin ilgili ödeme belgesini ödeme dosyası ile birlikte il müdürlüğüne sunmalıdır.
- Proforma fatura/avans makbuzunda; avans tarihi ve tutarı ile yatırımcının adı soyadı/unvanını içeren bilgilerin bulunması, bu belgelerin yüklenici tarafından düzenlenmesi, imzalanması varsa kaşelenmesi, birden fazla avans ödemesi varsa avans makbuzlarına sıra numarası verilmesi gerekmektedir.

Çek ile yapılan ödemeler uygun harcama olarak kabul edilmez.

10.7. PROJE HESAPLARI

Yatırımcı, projenin uygulanmasına ilişkin hesaplara ait kayıtları düzenli olarak tutmak ve saklamakla yükümlüdür.

10.8. BÜTÇE İÇİ DEĞİŞİKLİKLER

a) Hibe sözleşmesi öncesinde bütçe içi değişiklikler, hibeye esas proje tutarında bir artışa yol açmamak ve projenin temel amacını etkilememek, iş büyüklüğünde ve kapasitede bir azalmaya yol açmamak şartıyla Bakanlığın uygun görüşü doğrultusunda satın alma işleminden önce bir kez yapılabilir.

b) Bütçe içi değişiklikler, makine, ekipman, malzeme ve inşaat işleri bütçe kısıtlarına aykırı olamaz.

c) Hibeye esas proje tutarı içerisindeki makine, ekipman, malzeme ve inşaat işlerine ait bütçe kalemleri arasında, aktarım yapılacak bütçe kalemi tutarının en fazla %20'si oranında değişiklik gerçekleştirilebilir.

ç) Bütçe içi aktarmaları içeren revizyonlarda, yatırımcı bütçe değişikliği talebini gerekçeleri ile birlikte il müdürlüğüne bildirir. İl müdürlüğü tarafından uygun görülen bütçe revizyonları takip eden ilk ödeme talebi ile birlikte proje toplam bütçesi tablosuna işlenir ve konu hakkında Genel Müdürlük bilgilendirilir.

d) Bütçe içi değişiklikler aynı katkı ile yapılması planlanmış işleri kapsamaz. Aynı katkı ile yapılması planlanmış işlemlerin, bütçe değişiklikleri yatırımcının sorumluluğundadır.

e) Konusu, amacı, niteliği ve niceliği değişmediği takdirde Bakanlığın uygun görüşü doğrultusunda projede bütçe içi değişiklik yapılabilir. Bütçe içi değişiklikler, makine, ekipman, malzeme ve inşaat işleri bütçe kısıtlarına aykırı olamaz.

10.9. UYGULAMA SORUMLULUĞU

a) Yatırımcılar, yatırımların proje amaçlarına uygun olarak yapılmasından, uygulamaların hibe sözleşmesinde belirtilen usul ve esaslara göre gerçekleştirilmesinden, doğru olarak belgelendirilmesinden, belgelerin muhafazasından ve izleme sürecinde il müdürlüğüne istenecek bilgi ve belgelerin süreleri içinde temininden sorumludur.

b) İl müdürlükleri, yatırımcılarca gerçekleştirilecek projelerin amaçlarına uygun olarak yapılmasından, uygulamaların hibe sözleşmesinde belirtilen usul ve esaslara göre gerçekleştirilmesinin izlenmesinden, uygulamaya yönelik olarak düzenlenecek tüm belgelerin kontrolünden, onaylanmasından ve birer suretinin muhafazasından sorumludur.

c) Yatırımcılarca gerçekleştirilecek projelerin faaliyetlerini amaçlarına uygun olarak sürdürmeleri şarttır. Hibe sözleşmesinde belirtilen mücbir sebepler dışında izleme süresi içerisinde faaliyetine devam etmediğinin tespiti halinde ödenen hibe 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun 51 inci maddesi hükümlerine göre hesaplanarak gecikme zammı ile birlikte yatırımcıdan tahsil edilir.

DİKKAT

Projelerin gerçekçi hazırlanmaması nedeniyle, hibe sözleşmesi imza aşaması veya uygulama aşamasında revizyon ihtiyacı duyulması halinde orijinal projede önemli ölçüde revizyon yapılması o yatırım projesine hibe desteği verilmemesine neden olabilecektir.

10.10. PROJE İLE SAĞLANAN TESİSİN MÜLKİYETİ

a) Proje sahibi, hibe sözleşmesi kapsamında sağlanmış tesisin mülkiyetini, yerini ve amacını proje yatırımının bitiminden itibaren üç yıl içinde değiştiremez. Ancak, yeni tesis niteliğindeki yatırımlardan izleme sürecindeki iki yılını doldurmuş olanların, var olan kapasitelerinde artış sağlamak amacı ile aynı konuda faaliyet gösterecek yeni bir tesis kurmaları halinde yer değişikliğine izin verilir. Yapılacak değişiklik, projenin konusunda ve amacında değişikliğe neden olamayacağı gibi değerlendirme kriterleri açısından da herhangi bir puan azalmasına neden olamaz. Yer değişimi yapılacak tesis üzerine temlik hakkının yasaklanması veya ödenen hibe miktarı kadar süresiz banka teminat mektubunun verilmesi halinde hibe sözleşmesi yenilenir ve kalan izleme süreci yeni tesis üzerinden devam eder. Bu amaçla, il müdürlüğü yılda en az iki kere yatırımları yerinde kontrol eder ve tutanağa bağlar.

b) Çelik silo konusunda proje uygulayan yatırımcılar, izleme süreleri içinde lisanslı depoculuk konusunda yeni şirket kurmaları halinde, yatırımcının yeni kurulan şirketteki hisse oranının en az %51 olması şartıyla, kurulan yeni şirket (a) fıkrasındaki hükümler dışında değerlendirilir.

c) 2020/24 No.lu Tebliğin 8 inci maddesi kapsamındaki konularda gerçekleştirilen yatırımların, mücbir sebepler dışında, projelerin amaçlarına uygun olarak üç yıllık izleme süresince faaliyetlerini sürdürmeleri şarttır. Birinci fıkra haricinde, tesisin mülkiyetinin, yerinin ve/veya amacının projenin tamamlanmasından sonraki üç yıl içerisinde değiştirildiğinin il müdürlüğü tarafından tespiti halinde, ödenen hibe tutarı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun 51 inci maddesi hükümlerine göre hesaplanarak gecikme zammı ile birlikte yatırımcıdan tahsil edilir.

ç) Farklı gerçek/tüzel kişiler tarafından aynı veya farklı yatırım alanlarında kurulan işletmelerin başvuru aşamasında birbirleriyle ortak ekonomik ilişkileri tespit edilmemiş olsa

dahi, projelerin uygulama sırası veya uygulama sonrası dönemde fiziki olarak birleştirilmesi, yatırım alanlarında ortak kullanımlar ya da muhasebe kayıtlarında görülen birleşme veya ortaklıklar tespit edilmesi durumunda ilgili tüm sözleşmeler feshedilerek hibenin geri alım süreci başlatılır.

ON BİRİNCİ BÖLÜM

11. DENETİM VE YAPTIRIMLAR

11.1. DENETİM

a) Program kapsamında yapılan tüm işlemler Bakanlık tarafından denetlenir. Bu denetimler sırasında yapılan işlemlere ait talep edilen tüm bilgi ve belgeler il müdürlüğüne kendilerine sunulur.

b) Genel Müdürlük, gerek duyulması halinde, Program kapsamında hibe desteği verdiği tesislerin denetimini gerçekleştirebilir.

11.2. YAPTIRIMLAR

a) Haksız yere yapılan destekleme ödemeleri, ödeme tarihinden itibaren Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun 51 inci maddesinde yer alan gecikme zammı oranları dikkate alınarak hesaplanan kanuni faizi ile birlikte, anılan Kanun hükümlerine göre geri alınır. Haksız ödemenin yapılmasında ödemeyi sağlayan, belge veya belgeleri düzenleyen gerçek ve tüzel kişiler, geri alınacak tutarların tahsilinde müştereken sorumlu tutulurlar.

b) Yatırımcı, yatırımcının birinci derecede yakınları ve yatırımcıya ait şirketlerde çalışanlar, hibe desteğinden yararlanılacak kendi yatırımlarına ait makine, ekipman ve malzeme ile inşaat işleri için yüklenici olamazlar. Aynı zamanda satın almaya davet edilen yüklenici firmaların ortağı ya da hissedarı da olamazlar. Benzer şekilde yüklenici firmaların hissedarları, birinci derece yakınları ve yükleniciye ait şirketlerde çalışanlar da yatırımcı firmaların ortağı ya da hissedarı olamazlar. Aksi halde hibe ödemesi yapılırsa dahi 2020/24 No.lu Tebliğde belirtilen usul ve esaslara göre yapılan hibe ödemesi geri alınır.

2020/24 No.lu Tebliğle belirlenen destekleme ödemelerinden, idari hata sonucu düzenlenen belgelerle yapılan ödemeler hariç, haksız yere yararlandığı tespit edilen yatırımcılar, il müdürlükleri ve Bakanlık internet sitelerinde ilan edilerek, 5488 sayılı Tarım Kanununun 23 üncü maddesi gereğince beş yıl süreyle hiçbir destekleme programından yararlandırılmazlar.

c) İl müdürlüğü ile hibe sözleşmesi imzalayıp yatırımını tamamlayan gerçek ve tüzel kişiler, izleme süresi içerisinde mülkiyetini değiştirdikleri, faaliyetlerine son verdikleri ve/veya hibe sözleşmesi hükümlerine aykırı hareket ettikleri tespit edildiğinde; 5 yıl süresince tebliğler kapsamında proje sunamaz ve hibe desteğinden faydalanamazlar.

ç) Genel Müdürlüğün uygun görüşü doğrultusunda hibe sözleşmesinin 14 üncü maddesi ve alt bentleri gereği fesih işlemi uygulandığında yapılan hibe ödemeleri 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Hükümlerine göre hesaplanarak geri alınacaktır. Bu kapsamda sözleşmenin feshi nedeniyle yatırımcılar Bakanlıktan herhangi bir hak talebinde bulunamazlar.

ON İKİNCİ BÖLÜM

12. ÇEŞİTLİ VE SON HÜKÜMLER

12.1. İTİRAZLAR

- a) Yatırımcı, İPYB'nin projesi üzerinde yapmış olduğu iş ve işlemlere itiraz edebilir. İtiraz, ödemeler ve yerinde kontrol bulguları ve sonuçları gibi işlemlere karşı yapılabilir.
- b) Yatırımcı, itiraza konu olacak doküman eline ulaştıktan sonra 10 gün içinde itiraz edebilir. İtirazlar, iadeli taahhütlü posta ile veya elden yatırımcının hibe sözleşmesi imzaladığı il müdürlüğüne gönderilmeli ve onuncu günün sonuna kadar postaya verilmiş olmalıdır. İl müdürlüğü değerlendirmesini yaparak sonucu yatırımcıya 15 iş günü içinde yazılı olarak bildirir.

12.2. TÜZEL KİŞİLERDE SERMAYE PAY ORANI VE İSİM DEĞİŞİKLİĞİ

- a) Tüzel kişi ortaklarının sermaye payı oranı değişiklik talebi, sorumlulukların devam etmesi koşulu ile Genel Müdürlükçe değerlendirilir. Yatırımcı, bu hususta destekleyici belgelerle il müdürlüğüne başvurur. Şirket isminin değiştirilmesi halinde ise ekinde, önceki ve sonraki ticaret sicil gazetesi, önceki ve sonraki yönetim kurulu kararı, vb. evraklar bulunan il müdürlüğü görüşü on gün içinde Genel Müdürlüğe iletilir.
- b) Tüzel kişiliğin isim değişikliği yapması ve/veya sermaye payı oranı değişikliği talebine Genel Müdürlüğün uygun görüş vermesi durumlarından herhangi biri gerçekleşmiş ise yatırımcı ile yeni durumun belirtildiği ek hibe sözleşmesi imzalanır. Ayrıca Uygulama Rehberi eklerinde yer alan Taahhütname-2 de yeni duruma göre tekrar doldurularak il müdürlüğüne sunulur.
- c) Tüzel kişi ortaklarının sermaye payı oranı yatırımın izleme süresi sonuna kadar toplamda %51'in altına düşemez.

12.3. DİĞER DESTEKLERDEN YARARLANMA

- a) Başvuruya esas proje için 2020/24 No.lu Tebliğ kapsamında verilecek destek dışında, faiz niteliğindeki destekler hariç hiçbir kamu kurum ve kuruluşunun desteklerinden yararlanılamaz.
- b) Kamu kaynaklarından veya kalkınma ajansları kaynaklarından hibe desteği olarak proje gerçekleştiren yatırımcılar, hibe desteği aldıkları bu projeler için 2020/24 No.lu Tebliğlerin ilgili maddelerinde belirtilen süre kısıtlamalarına tabidirler.

12.4. PROGRAMIN UYGULANMASINA İLİŞKİN YAYINLAR

2020/24 No.lu Tebliğ gereği, programın genel uygulama usul ve esaslarına açıklık getirmek, destek sağlamak amacıyla Genel Müdürlük tarafından çıkarılan bu uygulama rehberi, satın alma rehberi ve genelgeler "www.tarimorman.gov.tr" internet adresinde, bilgilendirme ve açıklamalar ise başvuru sayfasında yayımlanır. Bu yayımlar, 2020/24 No.lu Tebliğde belirtilen genel uygulama usul ve esaslarını belirler ve uygulamada dikkate alınır. 2020/24 No.lu Tebliğde yer almayan hususlar güncel uygulama rehberi ve eklerinde açıklanır. Uygulama rehberi yıl içinde oluşan ihtiyaçlar çerçevesinde güncellenebilir. 2020/24 No.lu Tebliğde ve güncel uygulama rehberinde yer almayan hususlarda; ilgili mevzuat hükümleri ile Genel Müdürlüğün görüş ve talimatları geçerlidir.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

13. EKLERE AİT LİSTE

13.1. HİBE BAŞVURU FORMUNUN EKLERİNE AİT LİSTE

Hibe başvuru formu ekleri aşağıda maddeler halinde açıklanmıştır. Hibe başvuru formu eklerinin sisteme girişleri “Elektronik Ortamda Başvuru Kılavuzunda” yer alan açıklamalar doğrultusunda eksiksiz olarak yapılacaktır.

13.1.1. Yatırım Projesi ve Başvuru Sahibi ile İlgili Bilgi ve Belgeler

- a) Yatırım Projesi
- b) Başvuru Sahibi

13.1.2. Proje Bütçe Tabloları

- a) EK 1: Proje Bütçesi
  - EK 1.1: İnşaat İşleri Alım Giderleri
  - EK 1.2: Makine-Ekipman Alım Giderleri
  - EK 1.3: Aynı Katkı/Öz Kaynak Kullanım Giderleri
- b) EK 2: Gider Gerekçeleri
- c) EK 3: Finansman Kaynakları
- ç) EK 4: Tahmini İş Takvimi

13.1.3. Yatırım İşletme Planı Dosyası

EK 5: Uygulama rehberinde formatı verilmiştir.

13.1.4. Hibe Sözleşmesi

Uygulama rehberinde formatı verilmiştir.

13.1.5. Satın Alma Rehberi

Uygulama rehberi eklerinde yer almaktadır.

13.1.6. Destekleyici Belgeler

Başvuru aşamasında verilmesi gereken destekleyici belgeler Ek-1 Başvuruların İdari Uygunluk Kontrol Listesinde açıklanmıştır.

13.2. HİBE SÖZLEŞMESİ AŞAMASINDA SUNULMASI GEREKEN EK BELGELER

Aşağıdaki belgeler hibe sözleşmesi imzalanmadan önce il müdürlüğüne sunulmalıdır. Bu belgeleri sunmayan başvuru sahipleri ile hibe sözleşmesi imzalanmaz.

- a) Kesin teminat mektubu veya nakit teminatın dekontu,
- b) Modern seralarda yeni tesis kapsamında yapılacak yatırımlarda, il müdürlüğünden alınan uygun görüş ile ruhsat vermeye yetkili idarece verilecek, etüt ve projelerin fen, sanat ve sağlık kurallarına uygun olduğuna dair yazı,
- c) SGK ve vergi borcu olmadığına dair belgeler,
- ç) Kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması projeleri için yapı ruhsatı veya yapı kullanım izin belgesi, kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyon projeleri için yapı kullanım izin belgesi (Nüfusu 20.000’in altında olan yerleşim yerlerinde yapılacak başvurular için başvuru sahibinin yatırım yerinin bağlı olduğu belediyeden alacağı yapı ruhsatı almasına gerek olmadığına dair yazıyı sunması halinde yapı ruhsatı istenmez.),
- d) Yatırım yerinin ipotekli, şerhli, icralı olmadığına ve hakkında açılmış dava bulunmadığına dair tapu müdürlüğünden alınmış güncel belge,
- e) Hibe başvurusuna esas yatırımın faaliyeti gereği bankalarca kullandırılmış kredi karşılığı yatırım yerine konulmuş ipotek var ise bankadan alınan güncel olumlu görüş yazısı,
- f) Tüzel kişi başvurularında tüzel kişiliğe ait sermaye pay oranlarını gösteren en son yayımlanmış ticaret sicil gazetesi onaylı sureti,
- g) Organik ürün üretimi amaçlı başvurular için örneği ekte verilen taahhütname (Taahhütname-3),
- ğ) Adli sicil kaydı,

h) İlgili meslek odalarına kayıtlı kişiler tarafından hazırlanan ve tasdik edilen, makine, ekipman ve malzeme alım giderlerine ait teknik şartnameyi, metraj ve keşfi, makine yerleşim planını ve bina büyüklüğü ile alınan makinelerin uyumlu ve üretim aşamalarında gerekli olduğuna dair teknik rapor,

- 1) Genel Taahhütname (Taahhütname-5)
hibe sözleşmesi ekinde verilmelidir.

ÇED raporu, çevre izin lisansı veya çevre izin belgesi ve elektrik enerjisi üretilecekse, elektrik sistem kullanım anlaşması nihai rapor ile birlikte istenir.